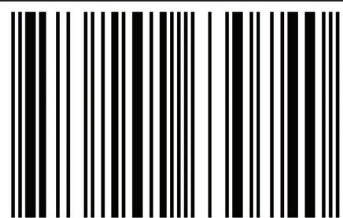

Punkty wzrostu

We wrześniu 2015 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło rezolucję "Transforming our world: Sustainable development agenda until 2030", w której zapisano 17 celów zrównoważonego rozwoju, mających na celu m.in. wyeliminowanie ubóstwa i głodu, zwalczanie nierówności i niesprawiedliwości, rozwiązywanie problemów związanych ze zmianami klimatu, industrializacją, innowacyjnością. Wydarzenie to wymagało od wszystkich państw planety, w tym od Republiki Białorusi, podjęcia się stworzenia mechanizmów dla osiągnięcia SDG. W 2020 roku Republika Białorusi musi znacznie wzmocnić swoje wysiłki na rzecz osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, przede wszystkim na szczeblu regionalnym. Jednocześnie środki masowego przekazu muszą mieć silny wpływ na rozwiązanie tego problemu. Oznacza to, że zakres publikacji na ten temat w mediach powinien być bardzo szeroki, odnoszący się praktycznie do wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju i uwzględniający priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju do 2030 r.: od rozwoju substytucyjnego eksportu i importu do gospodarki ekologicznej. W jaki sposób cel ten jest realizowany w praktyce? Jest to przedmiot proponowanego badania.

Doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie - ponad czterdzieści pięć lat. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Międzynarodowego Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Obszary badań: współczesne stosunki międzynarodowe; dziennikarstwo międzynarodowe, ekonomia międzynarodowa.

978-620-2-63074-0

Zalessky

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

Punkty wzrostu

Cechy zrównoważonego rozwoju w obliczu globalnych wyzwań

Boris Zalessky

Boris Zalessky
Punkty wzrostu

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalessky

Punkty wzrostu

**Cechy zrównoważonego rozwoju w obliczu
globalnych wyzwań**

FOR AUTHOR USE ONLY

ScieniaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-2-38890-0.

Publisher:

Sciencia Scripts

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-2-63074-0

Copyright © Boris Zalessky

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Borys Zalessky

Punkty wzrostu

Cechy rozwoju w obliczu globalnych wyzwań

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Cele zrównoważonego rozwoju i media	5
Globalne bezpieczeństwo informacji i prasa regionalna	12
Od strategii przyciągania inwestycji zagranicznych do współpracy międzynarodowej	20
Instytut Konsulów Honorowych: ukierunkowanie na poszczególne projekty.....	28
Kultura eksportowa i świadomość masowa.....	31
Eksport do odległych krajów łukowych jako istotny czynnik rozwoju....	34
Eksport żywności: tendencje wzrostowe	37
Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka.....	40
Substytucja importowa: rezerwy na wzrost - w modernizacji	43
Od zielonej gospodarki do zielonych miast	46
Od projektu międzynarodowej pomocy technicznej do konkretnych instalacji energii odnawialnej.....	49
Dla rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym.....	52
Obwód brzeski: cel - przyciąganie inwestycji zagranicznych	55
Wolna Strefa Ekonomiczna "Brześć": inwestycje, współpraca, eksport..	58
Obwód witebski: punkty wzrostu - lokalne surowce i grupowanie.....	61
Wolna Strefa Ekonomiczna "Witebsk": kurs - współpraca międzynarodowa	64
Specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha": określone perspektywy na dużą skalę	67
Region Homelski: forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych w regionie	70

Wolna Strefa Ekonomiczna "Mińsk": nowi mieszkańcy - nowe możliwości.....	73
Park Przemysłowy Great Stone: perspektywy inwestycyjne są ogromne	76
Park Przemysłowy Veliky Kamen: perspektywa rozwoju - subparki	79
W drodze do standardów edukacyjnych 3+	82
Literatura	85

FOR AUTHOR USE ONLY

Cele zrównoważonego rozwoju i media

W sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji Republiki Białoruś powołało grupę roboczą ds. promocji globalnych celów zrównoważonego rozwoju (SDG) na Białorusi, w skład której weszli specjaliści agencji w zakresie interakcji ze środkami masowego przekazu oraz przedstawiciele telewizji i mediów drukowanych. Celem tej grupy jest zwiększenie świadomości społeczeństwa białoruskiego na temat wdrażania SDG w naszym kraju.

We wrześniu 2015 r. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję zatytułowaną "Przekształcanie naszego świata: plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 r.", która określa 17 celów zrównoważonego rozwoju ukierunkowanych między innymi na likwidację ubóstwa i głodu, zwalczanie nierówności i niesprawiedliwości oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu. Wydarzenie to wymagało od wszystkich państw planety, w tym od Republiki Białorusi, podjęcia się zadania stworzenia mechanizmów realizacji SDG.

Półtora roku później - w maju 2017 roku - ustanowiono w naszym kraju ramy instytucjonalne dla zarządzania wdrażaniem planów: po pierwsze, powołano stanowisko krajowego koordynatora ds. realizacji celów zrównoważonego rozwoju; po drugie, zbudowano krajową architekturę zarządzania wdrażaniem SDG, w skład której wchodzi Rada Zrównoważonego Rozwoju, parlamentarne, regionalne i partnerskie grupy na rzecz zrównoważonego rozwoju, zapewniające skuteczne współdziałanie sektora publicznego i organizacji publicznych. Po rozpoczęciu prac przez Radę, Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju przydzieliła każdy z 17 SDG władzom państwowym Białorusi, których kompetencje obejmują rozwiązywanie istotnych kwestii. W rezultacie "wszystkie zaangażowane agencje rządowe są częścią czterech bloków sektorowych: gospodarki, środowiska, sfery społecznej i monitoringu"¹.

Zgodnie z zaleceniem Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby przeprowadzić trójstopniową globalną, regionalną i krajową analizę postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju, Białoruś już w 2017 roku przedstawiła swój dobrowolny raport na poziomie międzynarodowym na temat postępów we wdrażaniu Agendy 2030, następnie uczestniczyła w prezentacji

¹ Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M. Shchetkina // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoe-razvitie-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>.

raportu Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej o zrównoważonym rozwoju w siedzibie ONZ, a w 2018 roku sama zorganizowała regionalne forum krajowych punktów kontaktowych ds. budowania partnerstwa między krajami i organizacjami w ramach Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju. W rezultacie Białoruś znalazła się na 23. miejscu we wskaźniku globalnych celów zrównoważonego rozwoju na rok 2018, który został obliczony dla 156 krajów na podstawie stu wskaźników związanych z wdrożeniem CSD, z "oceną powyżej średniej dla regionu Europy Wschodniej i Azji Środkowej"².

Jednym z warunków skutecznej realizacji celów zrównoważonego rozwoju na Białorusi jest ustawodawstwo krajowe. W 2018 roku białoruski parlament przyjął szereg ustaw mających na celu osiągnięcie SDG. Obejmują one specjalnie chronione obszary przyrodnicze oraz produkcję i obrót produktami ekologicznymi. W 2019 roku rozważano projekty ustaw związanych z ochroną zdrowia i prawami osób niepełnosprawnych. Zakłada się również, że to właśnie Cele Zrównoważonego Rozwoju staną się integralną częścią rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, aby do 2025 roku osiągnąć produkt krajowy brutto w wysokości stu miliardów dolarów i "dołączyć do grupy krajów o średnim dochodzie na mieszkańca przy parytecie siły nabywczej powyżej średniej światowej"³.

Innym ważnym warunkiem sukcesu SDG jest synchronizacja pracy grup regionalnych, ponieważ "zrównoważony rozwój kraju jako całości jest możliwy tylko wtedy, gdy wszystkie jego regiony są zrównoważone"⁴. Dlatego też plany rozwoju terytorialnego powinny być proponowane nie tylko przez republikańskie organy rządowe, ale przede wszystkim przez przedstawicieli samorządów lokalnych, z uwzględnieniem potrzeb i interesów obywateli. Dlatego niezwykle ważny w tym kontekście jest kompleksowy plan rozwoju ponad 30 regionów Białorusi pozostających w tyle pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego, opracowany w sierpniu 2019 roku przez Ministerstwo Gospodarki Republiki Białorusi wspólnie z regionalnymi komitetami wykonawczymi. Realizacja tego planu umożliwiłaby podniesienie tych obszarów do średniej krajowej. Wystarczy powiedzieć, że "dzisiaj powstał pakiet 280 projektów. Około 54 projektów

² W 2018 roku Białoruś zajęła 23. miejsce wśród 156 krajów, w których powstała CSD [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-e-mesto-sredi-156-stran-v-dostizhenii-tsuz-za-2018-god-333890-2019/>.

³ Białoruś uważa Agendę 2030 za podstawę nowej polityki globalnej - "Miaśnikowicz". - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlja-novoj-globalnoj-politiki-mjasnikovich-333892-2019/>.

⁴ Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>.

zostanie stworzonych od podstaw, około 80 to inwestycje w istniejących branżach, a 140 projektów dotyczy sfery infrastruktury (około 30% - infrastruktura przemysłowa, reszta - obiekty socjalne)"⁵. Oprócz tych 280 projektów, istnieją 224 inne propozycje inwestycyjne. Ważne jest również, że część projektów z tego kompleksowego planu będzie finansowana przez "inwestorów zagranicznych, a także międzynarodowe organizacje finansowe, które kierują środki przede wszystkim na rozwój infrastruktury, np. budowę zakładów odroczenia wody lub przestawienia kotłów na paliwa lokalne, rozwój alternatywnych źródeł energii". Fundusze Banku Światowego zostaną wykorzystane na naprawę szkół i szpitali"⁶.

W styczniu 2019 roku odbyło się w Mińsku pierwsze Narodowe Forum Zrównoważonego Rozwoju, na którym ponad czterystu uczestników rozważało narodowe doświadczenia Białorusi w realizacji CSD, realizację Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego kraju do 2030 roku, a także specyfikę przygotowania Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju na okres do 2035 roku. Podkreślono w nim pozytywne doświadczenia obwodów brzeskiego i mohylewskiego w tym zakresie. A dzisiaj jest to kwestia przezwyciężenia różnorodności ruchu, aby zorganizować tę pracę w innych regionach Białorusi.

Na tym samym pierwszym Narodowym Forum Zrównoważonego Rozwoju zauważono, że media w kraju mają do odegrania ważną rolę we wdrażaniu głównych postanowień Agendy 2030 do krajowych dokumentów politycznych, programów sektorowych i regionalnych oraz że "wiele pozostaje jeszcze do zrobienia, aby zapewnić szerokie zrozumienie społeczne dla SDG i roli każdej jednostki w ich realizacji"⁷. Dlatego w sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji Republiki Białoruś powołało grupę roboczą w architekturze narodowej do zarządzania SSD, złożoną z dziennikarzy głęboko zanurzonych w temacie, w celu przeprowadzenia prac informacyjnych na temat wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju. Ale już dziś jest oczywiste, że wysiłki jednej grupy roboczej w zakresie realizacji tak dużego projektu medialnego nie wystarczą.

⁵ Proponuje się włączyć 280 projektów [Zasoby elektroniczne] do planu rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitiia-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsja-vkljuchit-280-proektov-359816-2019/>.

⁶ Szczechetkina: należy zsynchronizować pracę grup regionalnych na rzecz utworzenia CSD na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-po-dostizheniju-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>.

⁷ Media stworzą osobną grupę w pracy nad stworzeniem CSD na Białorusi - Szczechetkina. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-sostavjat-otdelnuju-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-belarusi-schetkina-333874-2019/>.

Do 1 grudnia 2019 r. w konkursie przyjmowane były eseje, wywiady, artykuły, programy telewizyjne i radiowe, cykle publikacji i transmisji w siedmiu kategoriach, w tym m.in: 1) środowiskowe; 2) tematy społeczne, w tym równouprawnienie płci i kwestie dotyczące młodzieży; 3) gospodarcze; 4) tematy dotyczące słabszych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych, oraz realizacja zasady "nie zostawiaj nikogo w tyle"; 5) współpraca międzyagencyjna na rzecz realizacji celów CDPW; 6) projekty mające na celu realizację celów CDPW i realizowane przez przedsiębiorstwa, w tym projekty inwestycyjne typu impact; 7) inicjatywy publiczne mające na celu realizację celów zrównoważonego rozwoju.

Wyniki konkursu pokazały, że stał się on dobrym sprawdzianem poziomu kompetencji przede wszystkim białoruskich dziennikarzy i jeszcze jedną okazją do ujawnienia ich potencjału twórczego. Dzięki takiej formie twórczej rywalizacji białoruska prasa bardzo obszernie omówiła główne kierunki i cele zrównoważonego rozwoju, możliwości ich realizacji i realizacji. W dyskusji wzięli udział nie tylko czołowi dziennikarze. Konkurs przyciągnął również szerokie grono czytelników, słuchaczy telewizyjnych i radiowych, potwierdzając po raz kolejny wniosek, że "środki masowego przekazu nie są tylko jednym z głównych kanałów informowania społeczeństwa o SSD". W tym kontekście odgrywają one kluczową rolę - edukując obywateli w zakresie możliwości podejmowania zrównoważonych i odpowiedzialnych decyzji dotyczących ich samych, ich rodzin, a także wpływu na decyzje władz w sprawie wdrażania SSD"⁸.

Ważny szczegół: w 2020 roku Republika Białorusi powinna znacząco wzmocnić swoje wysiłki na rzecz osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, przede wszystkim na poziomie regionalnym. Jednocześnie regionalne środki masowego przekazu powinny ponownie mieć silny wpływ na rozwiązanie tego problemu, ponieważ, jak twierdzi M. Szczechetkina, Krajowy Koordynator Wdrażania SDG, "bez informowania ludności i angażowania jej w prace nad realizacją SDG, praktycznie nic nie można zrobić"⁹. Oznacza to, że zakres publikacji na ten temat w mediach regionalnych powinien być bardzo szeroki i obejmować prawie wszystkie 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniać priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju do 2030 roku.

⁸ Zespoły redakcji "7 dni" i "Belaruskaya Dumki" wygrały konkurs na relację z CSD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/kollektivy-redaktsij-7-dnej-i-belaruskaj-dumki-pobedili-v-konkurse-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>.

⁹ W 2020 roku Białoruś wzmocni swoje wysiłki na rzecz utworzenia CSD na poziomie regionalnym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiljat-rabotu-po-dostizheniju-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>.

Warto tu przypomnieć, że praca środków masowego przekazu jest bardzo ściśle związana z celem 16, który zakłada promowanie pokojowego, otwartego społeczeństwa i partnerstwa.

Podobnie jak w przypadku innych SDG, w obecnych warunkach Republika Białoruś realizuje cel nr 5: "Godziwa praca i wzrost gospodarczy", który stawia sobie za zadanie przyspieszenie tempa rozwoju gospodarki białoruskich regionów. Charakterystycznym szczegółem w tym zakresie jest to, że "tradycyjna gospodarka prawie wyczerpała swoje rezerwy wzrostu, a dalszy rozwój jest możliwy tylko przy tworzeniu nowych branż, w tym przy przyciąganiu¹⁰ inwestorów zagranicznych. Inaczej mówiąc, jak powiedział pierwszy wicepremier Białorusi D. Krutoj, "jednym z najważniejszych zadań będzie przyciągnięcie inwestycji, poprawienie odpowiedniego ustawodawstwa i przegląd całego programu inwestycyjnego"¹¹. W tym przypadku nacisk zostanie położony na politykę regionalną. W szczególności władze białoruskie już teraz aktywnie angażują się w trzy duże projekty pilotażowe: Obwód Orszański obwodu witebskiego, współpracując z terenami opóźnionymi pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego, a także z 11 dużymi miastami.

Oprócz tego w 2019 roku kraj zrealizował najważniejsze projekty inwestycyjne w takich dziedzinach jak: przemysł samochodowy, hutniczy i budowlany, celulozowo-papierniczy, drzewny i lekki, rafineria ropy naftowej, kompleksy petrochemiczne i energetyczne. W sumie do połowy grudnia 2019 r. "z 34 szczególnie ważnych projektów inwestycyjnych 22 zostały już uruchomione".¹² 12 z nich osiągnęło swoje zdolności projektowe. Ale nie tylko te duże projekty powinny znaleźć się w sferze szczególnej uwagi regionalnych mediów.

Tak więc, na poziomie regionalnym, obwód witebski wykazuje pozytywną dynamikę w przyciąganiu inwestycji zagranicznych, szczególnie lotewskich. Przez trzy kwartały 2019 r. ich wolumen od lotewskich inwestorów wzrósł tu na raz na trzy i pół razy, przekraczając dwa miliony dolarów. Na terenie obwodu witebskiego jest już 90 zarejestrowanych organizacji z zakresu handlu, obróbki drewna, świadczenia usług transportu samochodowego, usług odzieżowych, produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych. Fakt, że "między powiatami i

¹⁰ Sergei Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>.

¹¹ Sergei Rumas przedstawił zespół Pierwszego Wicepremiera [Zasoby Elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9155>.

¹² Sergey Rumas: oddano do użytku 22 z 34 szczególnie ważnych obiektów inwestycyjnych. [Zasoby elektroniczne] - -- 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>.

miastami obwodu witebskiego i gminami łotewskimi zostały zawarte 33 umowy o współpracy" z pewnością odgrywa znaczącą rolę we wzmacnianiu tych pozytywnych tendencji¹³.

Jeszcze silniejsze wskaźniki są charakterystyczne w tym kontekście dla obwodu brzeskiego, którego gospodarka ma przyciągnąć co najmniej 90 milionów dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych netto w 2020 roku. Połowa z nich ma być skierowana do wolnej strefy ekonomicznej "Brześć". Jeśli chodzi o konkretne miasta obwodu, "zadanie dla Brześcia - około 15 milionów dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, Baranowicze i Pińsk - ponad 6 milionów dolarów"¹⁴. Jednocześnie nieco mniej niż połowa tych środków zostanie przeznaczona na zakup maszyn, urządzeń, pojazdów, tak aby kosztem modernizacji i remontów technicznych istniejących przedsiębiorstw, stworzyć nowe zakłady produkcyjne, które stworzą około sześciu i pół tysiąca nowych miejsc pracy.

Na poziomie poszczególnych podmiotów gospodarczych ciekawe doświadczenie pracy z inwestycjami zagranicznymi wykazuje przedsiębiorstwo o prawie 60-letniej historii - OJSC "Goryński Agrokombinat", znajdujące się w działającej ugodzie w Reczycy, obwód stoliński, obwód brzeski, które dopiero w sierpniu 2019 roku opuściło procedurę sanitarną, zawierając ugodę z wierzycielami. Po aktywnej współpracy z inwestorami zagranicznymi, pracownicy spółki akcyjnej otrzymali od polskiego partnera około 800 tys. dolarów na dokończenie produkcji groszku zielonego. Modernizacja istniejących zakładów produkcyjnych pozwoliła na poszerzenie oferty produktowej. W szczególności, tutaj "rozpoczęto produkcję nowego typu produktów - gotowanych warzyw sterylizowanych w opakowaniach próżniowych. Jest to absolutnie naturalny produkt bez dodatku konserwantów, nawet tak nieszkodliwy jak cukier i sól. Okres przydatności do spożycia takich gotowych warzyw wynosi sześć miesięcy, a kolor, jakość i smak produktu są zachowane"¹⁵. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że prace nad wprowadzeniem nowej technologii do produkcji w

¹³ Shcherbitsky, A. Wielkość łotewskich inwestycji w obwodzie witebskim od 9 miesięcy wzrosła 3,5 razy / A. Shcherbitsky // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskih-investitsij-v-vitebskuju-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

¹⁴ Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 milionów dolarów [- Zasoby Electronu]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamyje-inostrannye-investitsii-v-ekonomiku-brestskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/>.

¹⁵ . Polski inwestor zainwestował w produkcję Goryny Agrokombinat 1,6 mln br. [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-investor-vlozhl-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

kompleksie rolno-przemysłowym są prawie ukończone, a nawet pozwolimy na zawarcie umowy z firmą rosyjską na dostawę nowej linii produktów do sieci handlowej, to doświadczenie przyciągania inwestycji zagranicznych można uznać za podwójnie udane. I może być przedmiotem szczegółowego opracowania nie tylko w prasie obwodowej w Brześciu, ale również w mediach innych białoruskich obwodów.

Wszystkie powyższe fakty wymownie ilustrują wniosek, że realizacja każdego z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym CSD nr 5, związanych z tematem przyciągania inwestycji zagranicznych i ich efektywnego wykorzystania w białoruskich obwodach, powinna być mocno zakotwiczona na pierwszych stronach gazet regionalnych, powiatowych i miejskich oraz powinna jak najpełniej odzwierciedlać doświadczenia już zgromadzone w tym zakresie przez konkretne podmioty gospodarcze. Ważne jest również, aby zintensyfikować pracę środków masowego przekazu w tym kierunku, ponieważ "media nie tylko utrwalają nasze wyobrażenie o rzeczywistości, ale także modelują samą rzeczywistość, scenariusz i dynamikę wydarzeń"¹⁶...". Jednocześnie zadaniem mediów jest odzwierciedlenie rzeczywistości, ze wszystkimi jej problemami, zawiłościami i sprzecznościami, "w przyszłości, aby wpłynąć na sytuację na lepsze"¹⁷.

¹⁶ Kuncewicz, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia dziennikarza od innych tematów związanych z tworzeniem informacji (w języku rosyjskim) / A. Kuncewicz // [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlichayet-zhurnalista-ot-drugih-subjektov-sozdanija-informatsii-7110/>.

¹⁷ Karliukewicz, A. Głównym zadaniem środków masowego przekazu jest odzwierciedlenie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami (w języku rosyjskim) / A. Karliukewicz // [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>.

Globalne bezpieczeństwo informacji i prasa regionalna

Globalna digitalizacja, której wszyscy jesteśmy dziś świadkami, gwałtownie zmienia otaczający nas świat, wkraczając również w sferę mediów i informacji. Jednocześnie nowe technologie nie tylko wpływają na charakter pracy twórczej współczesnych dziennikarzy, ale także aktualizują szereg wyzwań i zagrożeń, na które środowisko dziennikarskie powinno reagować. Na międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Bezpieczeństwo i zrównoważony rozwój: teoria i praktyka transformacji cyfrowej", która odbyła się w Mińsku w grudniu 2019 roku, zauważono, że "czołowi gracze w dziedzinie informacji obecnie w pośpiechu budują linie obronne". Jednocześnie, o ile jeszcze kilka lat temu pole informacyjne było zdominowane przez tematykę wolności handlu i praw człowieka, to teraz dominuje kwestia bezpieczeństwa¹⁸. Oczywista militarystyka przestrzeni informacyjnej w wielu krajach, która ma destrukcyjny wpływ na innych uczestników w sferze medialnej i informacyjnej, może być tylko niepokojąca.

Biorąc pod uwagę wszystkie te wyzwania i zagrożenia, w 2019 roku w Republice Białorusi przedstawiono szereg inicjatyw mających na celu rozwiązanie problemów globalnego bezpieczeństwa informacji. W szczególności w marcu zatwierdzono krajową koncepcję bezpieczeństwa informacji, która odnosi się do suwerenności informacyjnej jako nowego podejścia do zapewnienia bezpieczeństwa informacji i neutralności informacji jako formy zachowania państwa i odpowiedzialnego oraz samoograniczenia wykorzystania technologii destrukcyjnych ze szkodą dla innych państw. Dokładniej mówiąc, suwerenność informacyjna na Białorusi zostanie osiągnięta poprzez ustanowienie systemu prawnego regulującego stosunki w sferze informacyjnej, zapewniającego bezpieczny, zrównoważony rozwój, sprawiedliwość społeczną i przyzwolenie. W ramach tego podejścia należy zapewnić rozwój krajowych środków masowego przekazu i telekomunikacji, które podnoszą i stymulują w społeczeństwie "krytyczny stosunek do przejawów braku szacunku dla fundacji narodowych, tradycji i naruszeń moralności i prawa w sferze informacji, nietolerancji wobec

¹⁸ Potencjał ofensywny w sferze informacyjnej jest już ukształtowany w niektórych państwach - Makarowie [Zasoby elektroniczne]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/nastupatelnyj-potentsial-v-informatsionnoj-sfere-uzhe-sformirovan-v-nekotoryh-gosudarstvah-makarov-371838-2019/>.

dezinformacji, manipulacji informacyjnej i innych ukrytych informacji i wpływów psychologicznych"¹⁹.

W stosunkach międzynarodowych suwerenność informacyjna państwa białoruskiego powinna być zapewniona w oparciu o zasadę neutralności informacyjnej. Jej istotą jest to, że broniąc własnych interesów narodowych w sferze informacyjnej wszelkimi dostępnymi siłami i środkami, strona białoruska dąży do prowadzenia pokojowej zagranicznej polityki informacyjnej, poszanowania powszechnie uznanych i powszechnie akceptowanych praw każdego państwa w tej sferze, wykluczenia inicjatywy "ingerencji w sferę informacyjną innych państw, mającej na celu zdyskredytowanie lub zakwestionowanie ich politycznych, gospodarczych, społecznych i duchowych standardów i priorytetów, a także zaszkodzenie sferze informacyjnej".²⁰ W tym kontekście dla przedstawicieli środowiska dziennikarskiego ważne wydaje się postanowienie zawarte w Koncepcji bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi, że w celu zapewnienia polityki neutralności informacyjnej konieczne jest zwiększenie stopnia obecności Białorusi w światowej przestrzeni informacyjnej oraz rozszerzenie międzynarodowej wymiany informacji.

Innymi słowy, istniejące zagrożenia dla bezpieczeństwa wskazują na potrzebę rozszerzenia współpracy międzypaństwowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacji. Wychodząc od pilnego charakteru tego problemu, we wrześniu 2019 roku na międzynarodowej konferencji wysokiego szczebla w Mińsku "Zwalczanie terroryzmu za pomocą innowacyjnych rozwiązań i wykorzystania nowych, powstających technologii" strona białoruska zaproponowała utworzenie "cyfrowego pasa sąsiedzkiego", którego celem jest rozładowanie napięcia w sferze informacyjnej. Według Prezydenta Białorusi A. Łukaszenka uważa, że "kluczowymi elementami takich umów mogłyby być idee cyfrowej suwerenności i neutralności, które przede wszystkim gwarantowałyby wzajemną nieingerencję państw w swoje zasoby informacyjne"²¹. Strona białoruska postrzega zawarcie dwustronnych i wielostronnych umów w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa informacji jako mechanizm realizacji tej inicjatywy.

Wypowiadając się we wrześniu 2019 roku z wysokiego mównicy 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ na temat konieczności rozszerzenia

¹⁹ Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://president.gov.by/uploads/documents/2019/1post.pdf>.

²⁰ To jest to samo miejsce.

²¹ Udział w międzynarodowej konferencji na temat zwalczania terroryzmu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-mezhdunarodnoj-konferentsii-po-borbe-s-terrorizmom-21910/.

międzypaństwowej współpracy cyfrowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacyjnej, strona białoruska po raz kolejny zwróciła uwagę całej społeczności międzynarodowej na konieczność realizacji idei suwerenności i neutralności cyfrowej, a także nieingerencji państw w zasoby informacyjne drugiej strony. Szczególnie podkreślono, że "suwerenność cyfrowa powinna gwarantować zdolność państwa do kontrolowania swojego obszaru informacyjnego, zapobiegania i blokowania ataków cybernetycznych, zapewnienia niezawodnej ochrony infrastruktury krytycznej. Neutralność cyfrowa oznacza, że państwa nie będą podejmować w cyberprzestrzeni działań, które szkodzą bezpieczeństwu innych państw. W ostatecznym rozrachunku takie umowy mogą stanowić podstawę dla międzynarodowych zasad odpowiedzialnego zachowania w przestrzeni wirtualnej"²².

Uruchomienie takiej "fali bezpieczeństwa cyfrowego" mogłoby bez wątpienia zwiększyć skuteczność wspólnych środków zaradczych przeciwko zagrożeniom terrorystycznym w przestrzeni wirtualnej. W tym kontekście Białoruś jest gotowa do współpracy i zacieśnienia więzi ze wszystkimi krajami świata, a zwłaszcza z sąsiadami, w tym ze Wspólnotą Niepodległych Państw, gdzie aktywnie poszukuje się jednoczącej agendy, nowych idei, którymi podziela szerokie grono państw i organizacji, i gdzie przede wszystkim "należy się zgodzić, że my w mediach nie tocymy przynajmniej na siebie nawzajem i nie prowadzimy tej informacyjnej wojny"²³. Należy zaznaczyć, że białoruska inicjatywa utworzenia "cyfrowego pasa sąsiedzkiego" w przestrzeni postradzieckiej została poparta przede wszystkim przez Rosję, o czym poinformował minister spraw zagranicznych tego kraju S. Ławrow w listopadzie 2019 roku. Według niego, inicjatywa ta "w pełni odpowiada potrzebom Rosji w zakresie tworzenia jak największej liczby cyfrowych dzielnic"²⁴. Na szczycie Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w listopadzie 2019 roku w Biskzoku strona białoruska oświadczyła również o konieczności rozszerzenia współpracy międzynarodowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacji, podkreślając, że "bezpieczeństwo informacji powinno być mocno

²² Przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja podczas ogólnej dyskusji na 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (26 września 2019 r., Nowy Jork) [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b698116bea64ee66.html.

²³ Udział w sesji Rady Szefów Państw CIS [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochij-vizit-v-turkmenistan-22184/.

²⁴ Ławrow: Moskwa z zadowoleniem przyjmuje propozycję Mińska dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego [zasobów elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://tass.ru/politika/7145127>.

osadzone wśród priorytetów CSTO"²⁵. Ponadto, w grudniu 2019 roku, na 26. posiedzeniu Rady Ministrów Spraw Zagranicznych Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, oficjalny Mińsk zwrócił uwagę członków tej struktury międzynarodowej na konieczność zawarcia międzynarodowych porozumień w dziedzinie bezpieczeństwa cybernetycznego, "podobnych do tych dotyczących dodatkowych środków budowy zaufania i bezpieczeństwa w sferze wojskowej i politycznej".²⁶W celu lepszego dostosowania się do zmieniających się warunków bezpieczeństwa, a tym samym wzmocnienia wspólnych reakcji na współczesne wyzwania i zagrożenia oraz odgrywania coraz bardziej znaczącej roli w bezpieczeństwie globalnym. Ważnym aspektem realizacji tej inicjatywy jest również konsekwentny rozwój partnerstwa między Republiką Białorusi i stosunków dwustronnych zarówno na poziomie poszczególnych państw, jak i ich regionów.

Jednocześnie "jedną z rezerw bezpieczeństwa, która nie jest jeszcze w pełni wykorzystana, jest zasób środowisk analitycznych i eksperckich, które mają unikalny potencjał badawczy"²⁷. Należy założyć, że przedstawiciele międzynarodowego segmentu białoruskiego dziennikarstwa mogliby również przyczynić się do rozwoju pewnych obszarów analizy rezerw bezpieczeństwa w sferze informacyjnej. W szczególności w odniesieniu do walki z podrabianymi informacjami, metodologii odpowiedzialnego zachowania w sferze informacyjno-medialnej, sposobów weryfikacji informacji w Internecie.

Przypominamy, że wspomniana już wcześniej Koncepcja Bezpieczeństwa Informacyjnego Republiki Białorusi podkreśla "manipulowanie masową świadomością, dyskredytację ideałów i wartości, zacieranie się suwerenności narodowej, niestabilność infrastruktury informatycznej"²⁸wśród współczesnych wyzwań i zagrożeń, tworzących się w sferze informacyjnej i stanowiących zagrożenie dla konstytucyjnych podstaw i żywotnej działalności państwa. Wychodząc z faktu, że sfera informacyjna nabrała już kluczowego znaczenia dla

²⁵ Szczyt Organizacji Traktatu o Bezpieczeństwie Zbiorowym [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/sammit-organizatsii-dogovora-o-kollektivnoj-bezopasnosti-22481/.

²⁶ Przemówienie ministra spraw zagranicznych Białorusi V. Makei na 26. posiedzeniu Rady Ministerialnej OBWE (Bratysława, 5 grudnia 2019 r.) [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/e8f7cc1b86026dad.html/>

²⁷ Zbudowanie niezawodnego systemu bezpieczeństwa tylko przez siły państwowe jest niemożliwe - Vakulchik [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/postroenie-nadezhnoj-sistemy-bezopasnosti-tolko-silami-gosudarstva-nevozmozhno-vakulchik-371768-2019/>.

²⁸ Matveev, V. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Białorusi jest planowana do zatwierdzenia wkrótce / V. Matveev // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://belta.by/society/view/kontseptsiju-informatsionnoj-bezopasnosti-belarusi-planiruetsja-utverdit-v-blizhajshee-vremja-339646-2019/>.

każdego państwa i każdego człowieka, zadaniem na Białorusi jest poszerzenie sfery wpływów krajowych środków masowego przekazu i podjęcie "działań mających na celu zwiększenie ilości, różnorodności i jakości krajowego przekazu, a także zaufania ludności do oficjalnych środków masowego przekazu"²⁹.

Faktem jest, że już w trakcie "Wielkiej rozmowy z prezydentem", która odbyła się na początku marca 2019 roku, białoruska głowa państwa zwróciła uwagę na fakt, że "pomimo silnego rozwoju przestrzeni medialnej, brakuje treści, które cieszyłyby się absolutnym zaufaniem publiczności, jednym z powodów są tzw. fałszywe wiadomości". Natychmiast się rozprzestrzeniają, porywają publiczność, podniecają myśli³⁰. W związku z tym należy dziś przyjąć na siebie rolę czynnika odstrasżającego w walce z bajkowymi wiadomościami:

1) autorytatywne **środki masowego przekazu**;

2) zawodowi **dziennikarze**, którzy konsekwentnie przestrzegają praw etyki i norm moralnych w przestrzeni medialnej oraz dążą do maksymalnej dokładności i obiektywizmu w swojej pracy;

3) **przedstawiciele środowiska ekspertów**, którzy ze względu na swoje kompetencje nie zajęli jeszcze szczególnego miejsca w mediach.

O tym, że tradycyjne media powinny stać się potężnym czynnikiem jednoczącym w walce z podrabianiem informacji i nieprofesjonalnym podejściem do bieżących spraw zewnętrznych i wewnętrznych, poinformowała rezolucja XIII Białoruskiego Międzynarodowego Forum Mediów "Partnerstwo dla przyszłości: cyfrowa agenda dla przestrzeni medialnej", które odbyło się w Mińsku we wrześniu 2018 roku. W rezolucji forum podkreślono, że zachowanie autorytetu i pozycji mediów tradycyjnych - drukowanych i elektronicznych - jest niezwykle ważne, ponieważ to właśnie te podmioty z dziedziny informacji są w stanie w pełni "ponosić odpowiedzialność wobec społeczeństwa za jakość, kompletność i rzetelność przekazywanych informacji, mieć możliwość zapewnienia profesjonalnego podejścia do tworzenia i rozpowszechniania produktów informacyjnych"³¹.

²⁹ Posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-bezopasnosti-belarusi-20668/.

³⁰ Spotkanie z przedstawicielami społeczeństwa i środowisk eksperckich, białoruskich i zagranicznych środków masowego przekazu "Wielka rozmowa z prezydentem" [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predstaviteljami-obschestvennosti-i-ekspertnogo-soobshchestva-belorusskix-i-zarubezhnyx-smi-20590/.

³¹ Media muszą zjednoczyć się przeciwko fałszywym informacjom i nieprofesjonalności - rezolucja forum mediów [zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-nuzhno->

Prawdziwa praktyka pokazuje, że zaufanie do mediów przez szeroką publiczność rodzi się, gdy media kompetentnie analizują wydarzenia zachodzące w społeczeństwie i szybko udzielają wyczerpujących odpowiedzi na pytania, które pojawiają się w czytelnikach, widzach i słuchaczach. Innymi słowy, możliwe i konieczne jest zminimalizowanie zagrożeń związanych z negatywnym wpływem informacji w postaci wiadomości o bajkach poprzez tworzenie własnych interesujących, istotnych i prawdziwych treści, tak aby "każda wróżka mogła być pewnie odpowiedzią i zniszczona u źródła"³². Oczywiście jest, że bez ścisłej i stałej interakcji z przedstawicielami środowisk eksperckich struktury medialne nie będą w stanie w pełni rozwiązać tak wielkiego problemu.

W celu wzmocnienia koordynacji pomiędzy mediami i środowiskami eksperckimi w tej dziedzinie wydaje się, że nadszedł czas, aby rozpocząć tworzenie profesjonalnych zespołów **ekspertów ds. mediów** w najważniejszych obszarach białoruskiej polityki zagranicznej i krajowej. Profesjonalizm w sferze informacyjnej w tym przypadku należy rozumieć jako jakościową i ciekawą prezentację materiałów, umiejętną techniczną organizację procesu twórczego, dostępność ekspertyz i analiz opartych na wiarygodnych danych. Coś podobnego widzimy na przykład już w trakcie realizacji globalnych celów zrównoważonego rozwoju na Białorusi, gdzie wśród grup partnerskich, na wniosek Ministerstwa Informacji Republiki Białoruś, w narodowej architekturze zarządzania osiągnięciami CSD utworzono grupę ekspertów ds. mediów w celu prowadzenia prac informacyjnych w przestrzeni medialnej nad wszystkimi 17 celami zrównoważonego rozwoju.

Innym interesującym przykładem w tym kierunku jest Plan wspólnych działań na rok 2019 w zakresie informowania o potencjale eksportowym Białorusi w środkach masowego przekazu, podpisany w marcu tego roku przez Ministerstwo Informacji Republiki Białoruś i Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową w celu wspierania "upowszechniania obiektywnych informacji o rozwoju eksportu krajowego, wzmacniania kontaktów międzynarodowych białoruskich przedsiębiorstw i wprowadzania ich wyrobów na nowe rynki"³³. Podstawowym elementem tej interakcji między mediami a ekspertami powinien

[objedinitjsja-v-borbe-s-fejkovoj-informatsiej-i-neprofessionalizmom-rezoljutsija-mediaforuma-317622-2018/](https://www.belta.by/society/view/objedinitjsja-v-borbe-s-fejkovoj-informatsiej-i-neprofessionalizmom-rezoljutsija-mediaforuma-317622-2018/).

³² Pavel Legky: głównym narzędziem w walce z niedokładnymi informacjami w Internecie jest zaufanie ludzi [zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pavel-legkij-glavnyj-instrument-v-borbe-s-nedostovernoj-informatsiej-v-internete-doverie-ljudej-317648-2018/>.

³³ Ministerstwo Informacji i BelCCI podpisały plan wspólnych działań w zakresie informowania mediów o białoruskim eksporcie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/mininform-i-beltp-podpisali-plan-sovmestnyh-dejstvij-posvescheniju-v-smi-beloruskogo-eksporta-339703-2019/>.

być cykl seminariów dla dziennikarzy zajmujących się zagranicznymi zagadnieniami gospodarczymi w celu nie tylko podkreślenia kluczowych problemów rozwoju białoruskiego eksportu, ale również promowania obecności istotnych tematów gospodarczych w białoruskich środkach masowego przekazu na wszystkich szczeblach - od centralnego do regionalnego. Należy przypomnieć, że Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 wśród swoich ośmiu głównych zadań wymienia wymóg **promowania kultury eksportowej** w formie utrwalania w masowej świadomości znaczenia eksportu dla rozwoju kraju i społeczeństwa oraz podnoszenia jego priorytetowości. W tym kontekście bardzo ważnym i koniecznym krokiem jest przyjęcie przez Ministerstwo Informacji i Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową planu wspólnych działań w celu podkreślenia potencjału eksportowego Białorusi w sektorze mediów.

W tym kontekście na osobną dyskusję zasługuje temat interakcji między mediami i środowiskami ekspertów na szczeblu regionalnym, w tym realizacji polityki współpracy międzynarodowej białoruskich regionów. Chodzi o to, że "media regionalne zajmują swoją unikalną niszę, w której nie mogą konkurować ani media krajowe, ani międzynarodowe"³⁴. Ale jednocześnie, "mimo potężnego rozwoju przestrzeni medialnej, wciąż brakuje treści, które cieszyłyby się absolutnym zaufaniem publiczności"³⁵. I to w warunkach, gdy spektrum tematyczne, w którym ma powstać białoruska prasa regionalna, w ostatnich latach rozwija się w wyjątkowym tempie. To tylko te obszary, które podkreślają geografie współpracy międzynarodowej obwodów Białorusi, które pojawiły się w ostatnich latach i które powinny być odpowiednio odzwierciedlone w mediach regionalnych, aby przyczynić się do skutecznego rozwiązania pojawiających się tu problemów:

1) rozwój szeroko zakrojonej integracji gospodarczej z regionami krajów Euroazjatyckiego Związku Gospodarczego, a w szczególności z podmiotami Federacji Rosyjskiej wchodzącymi w skład Państwa Unii, a także z regionami Wspólnoty Niepodległych Państw;

³⁴ Digitalizacja przyczynia się do podniesienia poziomu mediów regionalnych - Easy [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tsifrovizatsija-sposobstvuet-povysheniju-urovnja-regionalnyh-smi-legkij-317725-2018/>.

³⁵ Zaufanie publiczności może być utrzymane przez okręgowe edycje Melnikowa [Zasobów elektronicznych] z wyjątkową prawdziwością. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/doverie-auditorii-rajonnye-izdaniya-mogut-podderzhivat-iskljuchitelnoj-pravdivostiju-melnikova-338797-2019/>.

2) rozszerzenie kompleksowej współpracy z regionami Unii Europejskiej, a w szczególności w ramach inicjatywy Partnerstwa Wschodniego, a także z regionami Pasa Sąsiedztwa - Polską, Litwą, Łotwą;

(3) Pogłębienie współpracy z regionami krajów uczestniczących w projekcie One Belt, One Way, a zwłaszcza z prowincjami, regionami autonomicznymi i miastami Chińskiej Republiki Ludowej;

4) Dalsza intensyfikacja stosunków handlowych i gospodarczych z regionami krajów "dalekiego łuku" - Azją Południowo-Wschodnią, Bliskim Wschodem, Afryką, Ameryką Łacińską - a zwłaszcza z tymi regionami, w których istnieje znaczny potencjał dla wzajemnie korzystnej współpracy międzyregionalnej.

Republika Białorusi zakłada, że rola tradycyjnych regionalnych środków masowego przekazu będzie coraz ważniejsza, ponieważ "pomyślny rozwój każdego regionu zależy od przestrzeni informacyjnej jako całości, od zdolności do szybkiego przystosowania się do szybko rosnącego rynku technologii komunikacyjnych"³⁶. Dlatego też i w tym przypadku potrzebne są już strategie informacyjne właściwe dla międzynarodowych kwestii regionalnych, które dzięki wysokiej jakości produktu medialnego mogą znacznie rozszerzyć sferę wpływów danego środka przekazu.

³⁶ Rola mediów lokalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów zostanie omówiona na spotkaniu krajowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. -URL: <https://www.belta.by/society/view/rol-mestnyh-smi-v-sotsialno-ekonomicheskom-razvitii-regionov-obsudjat-na-respublikanskom-soveschanii-337842-2019/>.

Od strategii przyciągania inwestycji zagranicznych do współpracy międzynarodowej

Już w 2018 roku Republika Białorusi wraz z międzynarodowymi ekspertami, agencjami rządowymi, środowiskiem naukowym i biznesowym rozpoczęła prace nad projektem strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2035 roku. Na wstępnym etapie przygotowywania dokumentu przeprowadzono analizę ustawodawstwa krajowego, praktyki organów ściągania, czynników instytucjonalnych, doświadczeń zagranicznych państw w zakresie inwestycji. Zgodnie z intencją deweloperów, strategia powinna określać długoterminowe cele, zasady, kierunki i oczekiwane rezultaty przyciągania inwestycji zagranicznych, biorąc pod uwagę priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Białorusi. Tym samym definiuje ona cele długoterminowe jako poprawę klimatu inwestycyjnego, wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki kraju, rozwój infrastruktury, w tym poprzez mechanizm partnerstwa publiczno-prywatnego, oraz wzrost efektywności działalności inwestycyjnej. Strategia ta ma być realizowana w czterech etapach: 1) 2019-2020; 2) 2021-2025; 3) 2025-2030; 4) 2031-2035. Jednocześnie "dla każdego etapu zostanie opracowana mapa drogowa działań, która określi odpowiedzialne organy państwowe, warunki wdrażania działań i ich wyniki"³⁷.

Realizacja tej strategii powinna doprowadzić do tego, że Białoruś stanie się jednym z pierwszych trzydziestu państw na świecie o najlepszym klimacie biznesowym w rankingu Banku Światowego Doing Business, a także znajdzie się w pierwszej trzydziestce:

- 1) Ocena globalnej konkurencyjności Światowego Forum Gospodarczego;
- 2) ocena światowej konkurencyjności międzynarodowego instytutu rozwoju zarządzania;
- 3) Międzynarodowy indeks atrakcyjności kraju dla funduszy venture i inwestycji bezpośrednich Ernst & Young.

Za obiecujące obszary przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do białoruskiej gospodarki uważa się przemysł zaawansowanych

³⁷ NAIP proponuje omówić projekt strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/naip-predlagaet-obsudit-proekt-strategii-privlechenija-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-belarus-337734-2019/>.

technologii i wiedzy, logistykę, transport i infrastrukturę cyfrową, sektor finansowy, sferę społeczną - poprzez projekty partnerstwa publiczno-prywatnego - oraz przemysł turystyczny. Ponadto planuje się "stworzenie pakietu dodatkowych preferencji dla zakładania przemysłowych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw przez firmy krajowe i inwestorów zagranicznych na obszarach o trudnych warunkach gospodarczych"³⁸.

Za pierwszą "jaskółkę" w tym zakresie można uznać dekret prezydencki "O rozwoju orszańskiego powiatu witebskiego voblast", który poważnie pobudził zainteresowanie inwestorów tym regionem. W szczególności, po wydaniu dekretu, "czterech inwestorów odwołało się do powiatowego komitetu wykonawczego z propozycjami realizacji różnych projektów w miejscu produkcji byłego zakładu wyrobów żelbetowych. <...> Trwają prace nad stworzeniem zaplecza produkcyjnego dla włókien, peletów i mebli. Gospodarstwo leśne Orsha realizuje plan organizacji nowej produkcji z głęboką obróbką drewna, w tym budowę sklepu z produkcją pelletu"³⁹. Ponadto przeprowadzono już negocjacje z przedstawicielami chińskiej firmy logistycznej w celu utworzenia wspólnego przedsiębiorstwa w tej dziedzinie.

Korzystając z planowanego pakietu narzędzi realizacji strategii, jakim są prace nad poprawą ustawodawstwa inwestycyjnego, uproszczeniem procedur administracyjnych dla biznesu, dalszą cyfryzacją wszystkich procesów w celu jak największego wykluczenia subiektywnego podejścia do rozwiązywania problemów w przyszłości, Białoruś zamierza do 2025 roku podwoić wielkość netto przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. "Planuje się również aktywnie działać na rzecz przyciągnięcia inwestycji zagranicznych i promowania potencjału inwestycyjnego Białorusi za granicą, w tym poprzez takie wydarzenia jak dni gospodarcze na Białorusi, fora inwestycyjne, konferencje, spotkania z biznesem".⁴⁰ Jak również rozszerzenie współpracy z wiodącymi międzynarodowymi organizacjami finansowymi.

³⁸ Białoruś zamierza podwoić atrakcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2025 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-namerena-k-2025-godu-udvoit-privlechenie-prjamyh-inostrannyh-investitsij-338382-2019/>.

³⁹ Bogacheva, O. Dekret o rozwoju powiatu orszańskiego zwiększył zainteresowanie inwestorów regionem - Isachenko / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/ukaz-o-razvitii-orshanskogo-rajona-povysil-interes-investorov-k-regionu-isachenko-336516-2019/>.

⁴⁰ W 2019 roku Białoruś planuje przyciągnąć co najmniej 1,6 miliarda dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ujęciu netto [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-v-2019-godu-privlech-ne-menee-16-mlrd-pii-na-chistoj-osnove-350482-2019/>.

W języku liczb oznacza to, że w pierwszym etapie realizacji strategii - w latach 2019-2020 - wolumen bezpośrednich inwestycji zagranicznych powinien wynosić co najmniej półtora miliarda dolarów rocznie, a w drugim etapie - do 2025 roku - trzy miliardy dolarów. Przypomnijmy, że w 2018 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali 10,8 miliarda dolarów w realny sektor białoruskiej gospodarki, z wyjątkiem banków, z których większość trafiła do podmiotów gospodarczych Rosji, Wielkiej Brytanii i Cypru. W tym samym czasie "napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniósł 8,5 mld dolarów, czyli 78,7% wszystkich inwestycji zagranicznych"⁴¹. Odnotowano również wyprzedzający wzrost wydatków na zakup maszyn i urządzeń, w tym tak dużych projektów inwestycyjnych, jak modernizacja rafinerii ropy naftowej, budowa elektrowni jądrowej, projekty Białoruskali i Slavkali.

Podczas przesłuchań w białoruskim parlamencie w sprawie prawnych i praktycznych aspektów poprawy klimatu inwestycyjnego na Białorusi, które odbyły się w listopadzie 2018 roku, zauważono, że jak dotąd struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych świadczy o chęci dalszego "panowania kapitału zagranicznego w szybko odzyskiwanych sektorach gospodarki". Po pierwsze, jest to handel i usługi. Naszym zadaniem jest również stopniowa reorientacja w kierunku sektora przemysłowego⁴². W tym celu planuje się przeformułowanie prac Narodowej Agencji Inwestycji i Prywatyzacji tak, aby stała się ona pełnoprawnym "jednym oknem" dla inwestorów, a także zwrócenie znacznie większej uwagi na politykę inwestycyjną na poziomie regionów, gdzie konieczne jest przygotowanie terenów inwestycyjnych z gotową infrastrukturą transportową i inżynierską. Jeśli chodzi o rozszerzenie współpracy z wiodącymi międzynarodowymi organizacjami finansowymi, otwierają się interesujące perspektywy, w szczególności we współpracy z ich przedstawicielami, takimi jak **Euroazjatycki Bank Rozwoju i Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury**.

Euroazjatycki Bank Rozwoju (EDB) jest międzynarodową instytucją finansową założoną przez Rosję i Kazachstan w styczniu 2006 r. w celu wspierania rozwoju gospodarek rynkowych w państwach członkowskich, ich zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz rozwoju wzajemnych powiązań handlowych i gospodarczych. Oprócz Armenii, Kazachstanu, Kirgistanu, Rosji i Tadżykistanu, Republika Białorusi jest również członkiem. Należy zauważyć, że

⁴¹ W 2018 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w gospodarkę Białorusi 10,8 miliarda dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investory-v-2018-godu-vlozhili-v-ekonomiku-belarusi-108-mlrd-336490-2019/>.

⁴² Białoruś spodziewa się podwoić swoje inwestycje do 2025 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-udvoit-objem-investitsij-k-2025-godu-325426-2018/>.

w ostatnich latach bank rozwijał się bardzo pomyślnie, o czym świadczą następujące dane: "Według wyników z 2018 r. wolumen inwestycji wzrósł 2,5-krotnie w porównaniu z 2017 r. i osiągnął 1,6 mld dolarów. Liczba ta osiągnęła najwyższy poziom w historii banku <...>. Portfel kredytowy wzrósł o 48% do 3,6 mld USD i osiągnął swój pięcioletni wysoki poziom"⁴³. Co ciekawe, bank uważa rok 2018 za udany również dlatego, że "przywrócono rezerwy kredytowe dla grupy firm Alutech na Białorusi". W rezultacie bank otrzymał 10 milionów dolarów dodatkowego dochodu⁴⁴. A w 2019 roku EDB planowała zwiększyć swój portfel kredytowy do 2,9 mld USD. "Na dzień 1 lipca 2019 roku aktualny portfel inwestycyjny wynosił 3,7 miliarda dolarów <...>". Na dzień 30 czerwca 2019 roku aktywa EDB wzrosły o 458 milionów dolarów, czyli 12,3% do 4,2 miliarda dolarów"⁴⁵.

Jeśli chodzi o Republikę Białorusi, to w okresie współpracy z Euroazjatyckim Bankiem Rozwoju zrealizowała ona już 30 projektów o wartości około miliarda dolarów. Na dzień dzisiejszy "Bank rozważa projekty inwestycyjne białoruskich przedsiębiorstw przemysłowych mające na celu modernizację istniejących i stworzenie nowych zakładów produkcyjnych, w tym z wykorzystaniem technologii V i VI⁴⁶ trybu technologicznego. Ten kierunek rozwoju Euroazjatyckiego Banku Rozwoju potwierdza podpisana w maju 2019 roku umowa pożyczki, na mocy której strona białoruska ma przeznaczyć 100 milionów dolarów na finansowanie kapitału obrotowego i programu inwestycyjnego Belaruskali na wzajemnie korzystnych warunkach. Obecnie we współpracy pomiędzy EDB a Republiką Białorusi działa w sumie "ponad sześć projektów na różne kwoty w różnych sektorach"⁴⁷. Z bankami białoruskimi, takimi jak JSC "Belgazprombank" i JSC "Belarusbank" zostały zawarte umowy

⁴³ Belyaninov: Niezwykle ważne jest, aby EDB finansowała projekty z wykorzystaniem walut krajowych krajów EWEA [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beljaninov-eabr-krajne-vazhno-finansirovat-proekty-s-ispolzovaniem-natsvaljut-stran-eaes-345396-2019/>.

⁴⁴ EDB planuje zwiększyć swój portfel kredytowy w 2019 r. do 2,9 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-planiruet-rost-kreditnogo-portfelja-v-2019-godu-do-29-mlrd-345498-2019/>.

⁴⁵ Wolumen portfela inwestycyjnego EDB na dzień 1 lipca przekroczył 8 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/objem-investitsionnogo-portfelja-eabr-na-1-ijulja-prevysil-8-mlrd-354493-2019/>.

⁴⁶ Spotkanie z Andreyem Belyaninovem [Zasoby elektroniczne], przewodniczącym zarządu EDB. - - 2019. - URL: <http://government.by/ru/content/8785>.

⁴⁷ EDB przeznaczy 100 milionów dolarów na finansowanie kapitału obrotowego i programu inwestycyjnego Belaruskali [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-vydelit-100-mln-na-finansirovanie-oborotnogo-kapitala-i-investprogrammy-belaruskali-347439-2019/>.

pożyczek konsorcjalnych, otwarto linie kredytowe na finansowanie handlu i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

A obecnie trwają aktywne negocjacje w sprawie udziału EDB w Belinvestbank. W związku z tym należy przypomnieć, że w październiku 2018 roku Belinvestbank z pomocą EDB pozyskał na rok kredyt konsorcjalny w wysokości 20 milionów dolarów, z czego "środki są przeznaczone na finansowanie kontraktów handlowych klientów Belinvestbanku związanych z dostawami towarów, sprzętu i usług z Federacji Rosyjskiej na Białoruś".⁴⁸ który promuje rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w naszym kraju, segmentu, który powinien stać się jednym z motorów wzrostu gospodarczego w najbliższej przyszłości.

Ogólnie rzecz biorąc, EDB rozważa kilka projektów w odniesieniu do Białorusi - w sektorze drogowym, mieszkaniowym i usług komunalnych, a także w sektorze energetycznym. Dlatego też bank jest zainteresowany zbliżającą się przebudową dróg na Białorusi: granica z Rosją - Homel - Kobryń; Mińsk - Witebsk. "Cena przebudowy drogi może wahać się od 150 do 450 milionów euro"⁴⁹. EDB może również uczestniczyć w umowie na zakup przez Kolej Białoruskie dziesięciu pięciowagonowych pociągów elektrycznych Stadler dla międzynarodowych linii klasy biznes. Dostawa pierwszego pociągu elektrycznego planowana jest na koniec 2020 roku. A ponieważ strony planowały przyciągnąć na tę sprawę środki kredytowe wiodących banków zagranicznych, Euroazjatycki Bank Rozwoju już w lutym 2019 roku ogłosił wysoką gotowość do udziału w tym projekcie inwestycyjnym. W sektorze energetycznym chodzi o budowę generatorów turbin gazowych dla białoruskiej elektrowni atomowej na Białorusi. Ponadto EDB jest zainteresowana współpracą z Białoruskim Parkiem Wysokich Technologii, który ma być obecny z partnerami. W szczególności, "mówimy o rosyjskiej firmie, która może stać się rezydentem HTP"⁵⁰.

Wracając do umowy kredytowej w sprawie Belaruskali, niewątpliwie pomoże ona białoruskiemu przedsiębiorstwu zrealizować duży projekt budowy zakładu górniczo-przeróbczego Petrikowskiego, który przyczyni się do

⁴⁸ Belinvestbank pozyskał kredyt konsorcjalny z Euroazjatyckiego Banku Rozwoju [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.belinvestbank.by/about-bank/article/n_Belinvestbank-privlek-sindiczirovannyj-kredit-ot-Evrazijskogo-banka-razvitiya.

⁴⁹ EDB rozważa udział w finansowaniu odbudowy dróg M10 i M3 na Białorusi [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/>.

⁵⁰ EDB jest zainteresowana obecnością białoruskiego HTP [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/>.

zwiększenia mocy produkcyjnych potasu na Białorusi. Kolejnym interesującym aspektem działalności EDB na Białorusi jest współpraca banku z Chińsko-Białoruskim Parkiem Przemysłowym "Wielki Kamień". W lutym 2019 roku strony podpisały porozumienie o współpracy, które otwiera szerokie perspektywy współpracy i przewiduje ścisłe partnerstwo w zakresie przyciągania inwestorów strategicznych do parku, jak również finansowania poszczególnych projektów. W szczególności "bank jest zainteresowany inwestowaniem w budowę infrastruktury parku"⁵¹.

Jeśli chodzi o **Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury (ABII)**, Republika Białorusi została członkiem w styczniu 2019 roku i była pierwszym krajem w regionie europejskim, który współpracował z tą instytucją finansową w zakresie finansowania infrastruktury. Przypomnijmy, że ABII zostało założone z inicjatywy Chińskiej Republiki Ludowej z kapitałem statutowym w wysokości 100 mld USD w październiku 2014 r. w celu przewyższenia ograniczeń infrastrukturalnych rozwoju gospodarczego nie tylko w Azji, ale i poza nią, wzmocnienia i uzupełnienia finansowania międzynarodowych instytucji rozwoju, takich jak Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny, Euroazjatycki Bank Rozwoju. Największymi akcjonariuszami banku są dziś Chiny, Indie i Rosja. A w ciągu zaledwie kilku lat "członkostwo w ABII zwiększyło się z 57 do 93 krajów"⁵². W szczególności przyjęła ostatnio sześciu nowych suwerennych uczestników: Serbię, Libię, Algierię, Ghanę, Maroko i Togo.

Jako takie "regionalne porozumienia finansowe kształtują nową światową architekturę finansową i przyczyniają się do globalnej stabilności finansowej poprzez przejęcie funkcji instrumentu pożyczkowego dla państw uczestniczących w tych porozumieniach finansowych, gdy potrzebują one pomocy".⁵³ Samo pojawienie się tego niezależnego od Zachodu wielostronnego banku regionalnego otrzymało silne wsparcie ze strony przytłaczającej liczby krajów azjatyckich. Ponadto utworzenie nowego banku "oznaczało istotną zmianę w obecnej

⁵¹ "Wielki Kamień i EDB będą współpracować, aby przyciągnąć inwestorów do parku [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-i-eabr-budut-vzaimodejstvovat-v-privlechenii-v-park-investorov-335625-2019/>.

⁵² Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury został powiększony o 6 nowych członków [Zasoby Elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://ekd.me/2018/12/aziatskij-bank-infrastrukturnyx-investicij-popolnitsya-6-novymi-chlenami/>.

⁵³ Valkova, A.V. Asian Bank for Infrastructure Investments: new financial initiatives in Asia-Pacific / A.V. Valkova // International finance. System bankowy. - - 2016. - - №1. - - C. 27.

strukturze instytucji rozwoju wielostronnego w Azji i Pacyfiku"⁵⁴. Faktem jest, że jednym z najważniejszych zadań ABII powinna być budowa nowego "Jedwabnego Szlaku" w ramach korytarza transportowego Chiny Zachodnie - Azja Środkowa - Europa. Oznacza to, że aby osiągnąć założone cele związane z rozwojem integracji i infrastruktury spełniającej wymogi regionu azjatyckiego, Bank musi szybko rozszerzyć swoje obszary i skalę działania.

Innymi słowy, ABII powinno być instrumentem umożliwiającym przeniesienie procesu regionalnej integracji gospodarczej w Azji na poziom wielostronny i wykraczający poza niego, w celu poprawy łączności w zakresie handlu, stosunków gospodarczych i finansowych oraz pogłębienia współpracy z partnerami zaangażowanymi w nowy projekt Jedwabnego Szlaku. A pierwsze kroki w tym kierunku zostały już podjęte przez nowy bank. W ciągu zaledwie kilku lat swojego istnienia ABII sfinansowało 24 projekty o wartości czterech i pół miliarda dolarów. I "w ciągu najbliższych kilku lat bank planuje zwiększyć średni roczny wolumen kredytów do 4-6 mld dolarów, a następnie - do 10-15 mld dolarów"⁵⁵. W szczególności w lutym 2019 r. szefem banku ABII został mianowany D. D., szef banku. Likun powiedział, że "bank planuje zwiększyć finansowanie projektów z 3,3 mld dolarów w 2018 roku do 4 mld dolarów w 2019 roku"⁵⁶. Jednocześnie głównym kryterium przydziału środków pozostaje jakość projektów. I choć bank zamierza skoncentrować się na finansowaniu projektów w Azji, zwłaszcza w Pakistanie, jego kolejne kroki będą skierowane do innych krajów świata.

Dlatego Mińsk uważa, że przystąpienie Białorusi do ABII otwiera nowe możliwości dla kraju, ponieważ środki banku mogą być przeznaczone na rozwój chińskiej inicjatywy "Jeden pas, jedna droga", której członkiem jest również nasz kraj. A zasoby te mogą być wykorzystane "do tworzenia i modernizacji istniejących korytarzy transportowych, infrastruktury energetycznej i miejskiej, produkcji i logistyki".⁵⁷ w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Great Stone", jak również do współfinansowania projektów z innymi

⁵⁴ Klshin, V.V. Utworzenie Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury jako narzędzia doskonalenia strategii inwestycyjnej krajów rozwijających się w regionie Azji i Pacyfiku / V.V. Klshin. // Biznes w prawie. Dziennik ekonomiczno-prawny. -- 2015. -- №1. -- C. 215.

⁵⁵ Białoruś spodziewa się przyciągnąć Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do współfinansowania projektów [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-privlech-aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-k-sofinansirovaniju-proektov-322842-2018/>.

⁵⁶ Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury zwiększy w 2019 r. kredytowanie projektów o 20% [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.vestifinance.rupia/artykuly/114547>

⁵⁷ Białoruś dołączyła do Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury [Zasobów Elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/special/economics/view/belarus-vstupila-v-aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-333276-2019/>.

międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Co więcej, współdziałanie z ABII może stać się kolejnym ważnym krokiem dla Republiki Białoruś w zacieśnianiu stosunków strategicznego partnerstwa opartego na zaufaniu i wzajemnie korzystnej współpracy z Chińską Republiką Ludową.

Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury jest gotowy do rozpoczęcia programowania projektów inwestycyjnych dla Białorusi, ponieważ w maju 2019 roku, podczas pierwszej oficjalnej wizyty delegacji ABII w naszym kraju, ogłoszono jego mandat na finansowanie rozwoju infrastruktury w dziedzinie transportu, energetyki, mieszkalnictwa i usług komunalnych oraz urbanizacji. Strona białoruska zaproponowała, aby bank skoncentrował się na projektach w sektorze transportowym jako priorytetowym obszarze finansowania w krótkim okresie, ponieważ "projekty transportowe zwiększają połączenia między różnymi regionami Białorusi, stanowią pomost lądowy między Zachodem i Wschodem, co w pełni odpowiada jednej z kluczowych zasad banku w zakresie rozwoju i utrzymania więzi z regionem azjatyckim"⁵⁸. W szczególności mówimy o finansowaniu budowy i przebudowy dróg M3 (Mińsk-Witebsk) i M1 (granica brzesko-mińsko-rosyjska), gdzie dzisiaj "najwyższym priorytetem są inwestycje w infrastrukturę drogową". Również ABII rozważa przystąpienie do projektu partnerstwa publiczno-prywatnego M10 [Homel-Kobrin] na rzecz odbudowy, nad którym aktywnie pracuje obecnie Ministerstwo Transportu i Komunikacji"⁵⁹. Wysokość finansowania z banku będzie uzależniona od kosztów projektu oraz zdolności strony białoruskiej do absorpcji tych środków. Ale jest już jasne, że jest to znaczna kwota finansowania.

⁵⁸ Białoruś zaprosiła Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do rozważenia projektów w sektorze transportu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlozila-aziatskomu-banku-infrastrukturnyh-investitsij-rassmotret-proekty-v-transportnom-347465-2019/>.

⁵⁹ Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury może rozpocząć finansowanie projektów na Białorusi do końca roku [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-mozhet-nachat-finansirovanie-proektov-v-belarusi-do-kontsa-350838-2019/>.

Instytut Konsulów Honorowych: ukierunkowanie na poszczególne projekty

W październiku 2017 roku w Mińsku odbyła się pierwsza konferencja konsulów honorowych Republiki Białorusi. Statystyki mówią, że obecnie 80 konsulów honorowych w 56 krajach reprezentuje i broni praw i interesów białoruskich obywateli za granicą. Ich zawodowe zainteresowania obejmują również takie obowiązki, jak promowanie przyjaznych stosunków, rozszerzanie politycznych, handlowych i gospodarczych, inwestycyjnych, kulturalnych i naukowych relacji z zagranicą. Dlatego w okręgach konsularnych konsulów honorowych Białorusi zazwyczaj znajdują się centra przemysłowe i finansowe, a sami konsulowie honorowi cieszą się zasłużonym autorytetem w kręgach politycznych i biznesowych swoich krajów.

Pierwsza konferencja zgromadziła w stolicy Białorusi około 60 konsulów honorowych z 45 państw świata, z którymi w ścisłej komunikacji na najwyższym szczeblu omówiono "obiecujące obszary ich pracy, przede wszystkim w dziedzinie handlu zagranicznego i przyciągania inwestycji zagranicznych"⁶⁰. Na Białorusi rola konsulów honorowych w promowaniu białoruskich interesów narodowych na arenie międzynarodowej jest uważana za wyjątkową z wielu powodów. Z jednej strony, ich bezpośrednim zadaniem jest ochrona praw i interesów obywateli Białorusi za granicą, udzielanie pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji, reprezentowanie interesów Białorusinów w obcych krajach. Z drugiej strony, ich rola w rozwoju dwustronnych kontaktów w dziedzinie nauki, edukacji, kultury i sportu, aktywizacji kontaktów między władzami regionalnymi, a także w nawiązywaniu relacji partnerskich, poważnie wzrasta. Z mównicy konferencji instytut konsulów honorowych został opisany jako poważna "pomoc dla naszych placówek dyplomatycznych za granicą, naszych ministerstw, agencji, białoruskich przedsiębiorstw, izb przemysłowo-handlowych, instytucji naukowych i kulturalnych"⁶¹.

Rząd Białorusi uważa istniejącą instytucję konsulów honorowych za ważny mechanizm rozszerzenia obecności Republiki Białoruś za granicą, znalezienia

⁶⁰ O wynikach pierwszej konferencji konsulów honorowych Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. – 2017. – URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/c12a5a4e0e51ecd5.html.

⁶¹ Przemówienie inauguracyjne Pierwszego Wiceministra Spraw Zagranicznych Republiki Białorusi A. Ewoczenki na Pierwszej Konferencji Konsulów Honorowych Republiki Białorusi (5 października 2017 roku, Mińsk) [Zasób elektroniczny]. – 2017. – URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/b2e6f26f574a482e.html>.

nowych możliwości rozwoju gospodarczego, nowych partnerów do realizacji nowej strategii zapewnienia systematycznej dywersyfikacji handlu zagranicznego, podkreślając jednocześnie jej szczególną rolę w "nowych rynkach, krajach "dalekiego łuku"⁶². Należy przypomnieć, że ważną cechą działalności konsułów honorowych w krajach przyjmujących jest to, że jako przedstawiciele strony białoruskiej wykonują tę misję nieodpłatnie. Być może czynnik ten ma pewien wpływ na to, że, jak zauważono na konferencji w Mińsku, "utrzymuje się deficyt dużych projektów indywidualnych o wymiernych rezultatach"⁶³. Sposobem na wyjście z tej sytuacji może być aktywizacja komponentu ekonomicznego konsułów honorowych w celu osiągnięcia ich samowystarczalności. W związku z tym na konferencji w Mińsku w najbliższym czasie, nieśmiało w ciągu miesiąca lub dwóch, białoruskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych przedstawiło każdemu z konsułów honorowych propozycję, aby we współpracy z nadzorującą agencją zagraniczną zdefiniować dla siebie jeden osobisty projekt o konkretnym skutku handlowym i gospodarczym.

Należy zauważyć, że konsul honorowy Białorusi miał już taką praktykę w wielu krajach. Tak więc na kontynencie amerykańskim konsulowie honorowi w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Brazylii, Meksyku, Nikaragui, Urugwaju dość skutecznie rozszerzają dostawy białoruskiego sprzętu górniczego, ciągników, opon, tkanin lnianych do tych krajów, wypracowując możliwości tworzenia wspólnych zakładów montażowych. W szczególności Konsul Honorowy Białorusi w Brazylii Sao Paulo G. Goldshleger, mówiąc o zainteresowaniu strony brazylijskiej współpracą z PA "Belorusneft" w zakresie świadczenia usług na rzecz białoruskiego przedsiębiorstwa w zakresie badań sejsmicznych i wierceń promieniowych, powiedział o przygotowaniach do podpisania umowy, która "przyczyni się do tego, że ceny za usługi będą konkurencyjne, a białoruskie przedsiębiorstwo osiągnie znaczący zysk"⁶⁴.

Strona białoruska ma wiele nadziei w tym względzie, jeśli chodzi o rewitalizację swoich konsułów honorowych w Azji, gdzie działają oni w prawie wszystkich krajach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, a także w Indiach, Bangladeszu, Nepalu, Sri Lance, Korei Południowej i Japonii.

⁶² Spotkanie z konsułami honorowymi Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7548>.

⁶³ Końcowe wystąpienie Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja na pierwszej konferencji konsułów honorowych Republiki Białorusi (5 października 2017 roku, Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/bcc1cb0e38f84b03.html>.

⁶⁴ Dylenok, Yu. Brazylia jest zainteresowana importem usług "Belorusneft" / Yu. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/brazylia-zainteresowana-v-importe-uslug-belorusnefti-269669-2017/>.

Na przykład w Nepalu, który szuka platformy współpracy z białoruskimi partnerami w dziedzinie rolnictwa, "istnieje zainteresowanie stworzeniem na Białorusi wspólnej produkcji produktów ekologicznych, które mogłyby być eksportowane do krajów europejskich. Niektóre surowce będą dostarczane z Nepalu, inne będą produkowane na Białorusi⁶⁵. Realizacja takiego wspólnego projektu może w konkretny sposób przyczynić się do wzmocnienia białorusko-nepalskiej współpracy handlowej i gospodarczej z konsulem honorowym Białorusi w Katmandu A.R.S. Paradzuli.

Innym ciekawym przykładem w tym zakresie jest działalność konsula honorowego Białorusi na Filipinach A.M. Ablana, który jest jednocześnie przedstawicielem Białoruskiej Izby Handlowo-Przemysłowej w tym kraju oraz gospodarzem programu telewizyjnego o sprawiedliwości społecznej i ochronie interesów obywateli na kanale "Globalna Sieć Informacyjna", który nadaje swoje programy do krajów Azji Południowo-Wschodniej. Harmonijne połączenie takich interesów zawodowych pomogło jej, po pierwsze, bezpośrednio przyczynić się do zwycięstwa białoruskiego producenta w przetargu na dostawę wyrobów oponiarskich na rynek filipiński, a po drugie, przyczynić się do kształtowania pozytywnego wizerunku Białorusi w całym regionie.

Ten przykład dobrze ilustruje wniosek, że Konsul Honorowy to osoba, która otwiera nowe możliwości współpracy, zna biznes w kraju, w którym mieszka, zna nisze, do których mogą przyjść białoruscy eksporterzy ze swoimi produktami. Dlatego instytut konsułów honorowych Białorusi powinien, jak się wydaje, tylko w najbliższej przyszłości wzrosnąć. Potwierdza to otwarcie Konsulatu Honorowego Białorusi we francuskim Bordeaux pod koniec września 2017 roku, którego głównym zadaniem "będzie wspieranie współpracy gospodarczej poprzez kontakty pomiędzy środowiskami biznesowymi obu krajów, realizację wspólnych projektów w dziedzinie kultury i edukacji, pomocy konsularnej i prawnej dla obywateli Białorusi" w⁶⁶ obwodzie nowojorskim.

⁶⁵ Sergiejewa, W. Nepal jest zainteresowany stworzeniem wspólnej produkcji produktów ekologicznych na Białorusi / W. Sergiejewa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/nepal-zainteresovan-v-sozdanii-v-belarusi-sovmestnogo-proizvodstva-organicheskikh-produktov-269734-2017>.

⁶⁶ O otwarciu Konsulatu Honorowego Białorusi w Bordeaux [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - Tryb dostępu: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/ecccbe4e74b16259.html. - Data dostępu: 08.10.2017.

Kultura eksportowa i świadomość masowa

Pojawienie się takiego zadania wśród najważniejszych strategicznie w dokumencie rządowym najwyższego szczebla, musimy założyć, nie jest przypadkiem. Jak wiadomo, eksport jest podstawą otwartej gospodarki białoruskiej, ponieważ zapewnia państwu walutę obcą, zysk dla przedsiębiorstw i podatki dla budżetu Białorusi. W orędziu do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego w kwietniu 2016 roku zauważono, że "najważniejszym priorytetem, priorytetem wśród priorytetów, był i pozostaje eksport, jego wzrost i koniecznie zróżnicowanie"⁶⁷. Jednak wyniki ostatnich pięciu lat (2011-2015) ujawniły szereg czynników ograniczających wzrost i optymalizację białoruskiej struktury eksportu. Należą do nich powolny rozwój nowych rynków, niska konkurencyjność produktów krajowych, pozostawanie w tyle za krajami rozwiniętymi pod względem produktywności, niewystarczające wykorzystanie przewag konkurencyjnych, ukierunkowanie białoruskiej produkcji przemysłowej na zasoby zewnętrzne, brak szerokiej gamy innowacyjnych produktów eksportowych, nieprzygotowanie sektorowych i terytorialnych struktur zarządzania do szybkiego reagowania na zmiany warunków rynkowych i aktywnej promocji produktów na nowych rynkach. Dzieje się to w kontekście wzrostu globalnej sprzedaży towarów i usług z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, co częściowo wypiera białoruskie towary eksportowe sprzedawane tradycyjnymi metodami.

⁶⁸W celu ostatecznego zwiększenia wolumenu białoruskiego eksportu towarów i usług o 1,21-1,25 razy, a także zwiększenia skali eksportu wyrobów przemysłowych wytwarzanych na Białorusi do 65%.

Rozwiązanie problemów o takiej złożoności jest możliwe tylko wtedy, gdy wszyscy krajowi producenci towarów i usług są zaangażowani w działalność gospodarczą i eksportową za granicą, niezależnie od skali produkcji i własności. Ale oto, co mówią liczby: "W naszym kraju istnieje ponad dwadzieścia dwa tysiące podmiotów gospodarczych, ale tylko osiem tysięcy osiemset zajmuje się

⁶⁷ Przemówienie z dorocznym orędziem do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego [Zasób elektroniczny]. - - 2016. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/aleksandr-lukashenko-21-aprelja-obratitsja-s-ezhegodnym-poslaniem-k-belorusskomu-narodu-i-natsionalnomu-13517/.

⁶⁸ Podstawowe postanowienia Programu rozwoju społeczno-gospodarczego Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2016. - URL: <http://shod.belta.by/programma>.

działalnością eksportową"⁶⁹. Inaczej mówiąc, dwie trzecie białoruskich przedsiębiorstw, firm i firm pozostaje poza sferą międzynarodowej współpracy biznesowej. Innymi słowy, dwie trzecie białoruskich przedsiębiorstw pozostaje poza zasięgiem międzynarodowej współpracy biznesowej. Zdolność eksportowa kraju zależy również od "sukcesu przejścia na gospodarkę innowacyjną, stworzenia korzystnego otoczenia instytucjonalnego, klimatu inwestycyjnego i biznesowego, zmniejszenia intensywności importu produkcji, wzrostu kapitału ludzkiego"⁷⁰. Wszystkie te problemy muszą być rozwiązane w środowisku rosnącej globalizacji, międzynarodowej integracji i umiędzynarodowienia produkcji i konsumpcji. Poradzą sobie z nimi tylko nosiciele wysokiej kultury eksportowej, która może być wprowadzona do świadomości masowej tylko przy aktywnym udziale struktur medialnych.

Planowane jest rozwiązanie tego problemu w kilku kierunkach. Dlatego w ramach Priorytetu 1 "Optymalizacja krajowego systemu wspierania i rozwoju eksportu" w celu wzmocnienia pozycji Białorusi na obiecujących rynkach światowych planuje się stworzenie kompleksowego krajowego systemu wspierania eksportu, wykorzystującego nie tylko narzędzia finansowe, organizacyjne, marketingowe, handlowe i polityczne, dyplomatyczne, lecz również informacyjne. Zgodnie z tym priorytetem realizowane będą nie tylko takie działania jak: usystematyzowanie ram regulacyjnych i prawnych, wprowadzenie nowych podejść do szkolenia i lokowania kadry w sektorze eksportu, zmiany w formule organizacyjnego wsparcia eksportu towarów i usług, unowocześnienie mechanizmów finansowych wsparcia eksportu, rozwój niefinansowych instrumentów wsparcia eksportu, wykorzystanie potencjału działalności wystawienniczej, targowej i kongresowej, ale także znaczne wzmocnienie technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

W ramach Priorytetu 6 "Rozwój innowacyjnego eksportu poprzez zwiększenie eksportu wyrobów i technologii opartych na wiedzy", którego realizacja przyczyni się do intensyfikacji struktury towarowej eksportu, zwiększenia wolumenu eksportu wyrobów głębokiej obróbki, nowoczesnych materiałów i wyrobów gotowych o ulepszonych właściwościach, rozwoju eksportu wyrobów skomplikowanych technicznie i technologicznie, w celu

⁶⁹ Zapis podejścia do prasy Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja w ramach udziału w Zgromadzeniu Środowisk Biznesowych Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2016. - URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/e19c618d70541f42.html>.

⁷⁰ Wystąpienie Ministra Spraw Zagranicznych Republiki Białorusi Władimira Makieja na XVII Zgromadzeniu Wspólnoty Gospodarczej Republiki Białorusi "Wyzwanie kryzysu" (2 marca 2016 r., Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - - 2016. - URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/e19c618d70541f42.html>.

utrwalenia innowacyjnej specjalizacji białoruskiego eksportu, przewiduje się rozwój krajowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

FOR AUTHOR USE ONLY

Eksport do odległych krajów łukowych jako istotny czynnik rozwoju

Współpraca z krajami tzw. dalekiego łuku - Azją, Afryką i Ameryką Łacińską - jest jednym z priorytetów wielosektorowej polityki zagranicznej Republiki Białorusi. Jednocześnie jednym z pilnych zadań, jakie stoją dziś przed białoruską gospodarką, jest zwiększenie eksportu do odległych państw łukowych i sprowadzenie jego wielkości do 30 procent całkowitej podaży na rynki zagraniczne. Jest to dość trudne do rozwiązania, ponieważ "85% naszego eksportu jest zdeterminowane przez 12-13 naszych partnerów i nie ma prawie żadnych dalekich krajów-arków"⁷¹. Niemniej jednak zadanie to można rozwiązać, wykorzystując wszystkie możliwości, jakimi dysponują białoruscy eksporterzy w zakresie promocji swoich towarów i usług, zarówno w zakresie zabezpieczenia pozycji na rozwiniętych już rynkach Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej, jak i w zakresie otwierania nowych. Przykładem takiego kompetentnego podejścia do realizacji tego celu są białoruskie podmioty gospodarcze, które chcą zdywersyfikować swoje dostawy do krajów nienależących do WNP.

Weźmy producentów białoruskich produktów rolnych. W trzech kwartałach 2019 roku dostarczyli swoje towary za prawie 4 miliardy dolarów do 94 krajów. Odkryli oni "11 nowych rynków, w tym Afganistan, Pakistan, Tajlandię, Angolę, Benin, Kenię, Kuba, Albanię, Bośnię i Hercegowinę"⁷². I nie zamierzamy spocząć na laurach w tym kierunku, kontynuując uporczywe rozszerzanie rynków dla różnych grup produktów. W szczególności "aktywnie prowadzone są prace nad certyfikacją białoruskiej wołowiny na rynek turecki (istnieje możliwość, że do końca tego roku [2019] zrealizowane zostaną pierwsze dostawy oraz próbna partia podobnych towarów do Iranu, gdzie od prawie 7 lat nie było dostaw)"⁷³.

Jeśli chodzi o mięso i produkty mleczarskie, Ministerstwo Rolnictwa i Żywności Republiki Białorusi planuje do 2019 roku zwiększyć eksport o co

⁷¹ Narodowe Centrum Marketingowe dostrzega trudności w zwiększaniu eksportu do krajów Dalekiego Wschodu [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-tsentr-marketinga-vidit-slozhnosti-s-uvelicheniem-eksporta-v-strany-dalnej-dugi-369792-2019/>.

⁷² Eksport białoruskich produktów rolnych wzrósł o 4,1% w okresie styczeń-wrzesień [Surowiec elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-janvare-sentjabre-vyros-na-41-368669-2019/>.

⁷³ Ministerstwo Rolnictwa spodziewa się, że w 2020 roku eksport sera zbliży się do 1 mld dolarów [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minselhozprod-rasschityvaet-priblizit-eksport-syrov-k-1-mlrd-v-2020-godu-364726-2019/>.

najmniej pięć procent. Przemysł zamierza osiągnąć taki wskaźnik "nie tylko poprzez zwiększenie liczby krajów, ale również poprzez rozszerzenie asortymentu produktów: oprócz tradycyjnych pozycji, koncentrujemy się na preferencjach smakowych konsumentów w innych krajach, zgodnie z tym i budujemy linię swoich produktów⁷⁴. Ponadto, do końca 2019 roku planowane jest rozpoczęcie dostaw prasy buraczanej z Białorusi do Chin w ramach bezpośrednich kontraktów. "Wśród białoruskich producentów wyśłódków buraczanych akredytowanych do dostaw do Chin są otwarte spółki akcyjne: cukrownia Żabinkowski, cukrownia Skidelski, cukrownia Gorodejski i słucka rafineria cukru⁷⁵.

Przedsiębiorstwa koncernu Bellesbumprom również celowo rozwijają nowe rynki w 2019 roku. W ciągu dziewięciu miesięcy tego roku geograficznym zasięgiem ich eksportu objęto 69 krajów, z czego 15 to nowe kraje. Wśród nich są Kamerun, Egipt, Ghana, Nigeria i Kenia. Rozwijają się również dostawy na rynek azjatycki. Produkty są eksportowane do Chin, Indii, Indonezji, Wietnamu, Iranu, Iraku, Izraela, Bahrajnu, Bangladeszu, ZEA⁷⁶. Jednocześnie powinniśmy oddzielnie wspomnieć o przedsiębiorstwach meblarskich, które są częścią koncernu. Prawie wszyscy z nich są eksporterami. Biorąc pod uwagę niekorzystne czynniki zewnętrzne, wiele z nich podejmuje szybkie działania w celu znalezienia nowych rynków. W szczególności, JLLC ZOV-LenEuromebel rozpoczęła dostawy mebli do Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Eksport dla tego przedsiębiorstwa wzrósł o 10,5%⁷⁷.

W 2019 roku przedsiębiorstwa Ministerstwa Przemysłu Białorusi wysłały swoje wyroby do ponad stu krajów. Jednakże dostawy do krajów niebędących członkami Wspólnoty Niepodległych Państw stanowiły prawie jedną trzecią całego wywozu. Dostawy do krajów afrykańskich wzrosły prawie półtora raza. Jeśli chodzi o rozwój nowych rynków, "przesyłki próbne zostały wysłane do

⁷⁴ Ministerstwo Rolnictwa i Żywności planuje zwiększyć eksport mięsa i produktów mlecznych o co najmniej 5% w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minselhozprod-planiruet-uvelicxit-eksport-mjaso-molochnoj-produktsii-v-2019-godu-ne-menee-chem-na-5-369203-2019/>.

⁷⁵ Białoruś planuje rozpocząć dostawy wyśłódków buraczanych do Chin do końca roku w ramach umów bezpośrednich [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-do-konsa-goda-nachat-postavki-v-kitaj-sveklovichnogo-zhoma-po-prjamym-dogovorom-368796-2019/>.

⁷⁶ Eksport przedsiębiorstw z Bellesbumprom wzrósł o 4,9% w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-predpriyatij-bellesbumproma-v-janvare-sentjabre-vyros-na-49-368267-2019/>.

⁷⁷ Przedsiębiorstwa Bellesbumprom zamierzają zwiększyć podaż mebli do krajów UE [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-bellesbumproma-namereny-naraschivat-postavki-mebeli-v-strany-es-365937-2019/>.

dziewięciu krajów, w których w okresie styczeń-lipiec 2018 r. nie było eksportu". Są to Chile, Liban, Benin, Togo i Uganda⁷⁸.

Wśród białoruskich miast pozytywne tendencje w rozwoju nowych rynków wykazują przedsiębiorstwa brzeskie, które w ciągu trzech kwartałów 2019 roku wysłały swoje towary do 85 krajów za ponad 780 milionów dolarów. 13 krajów stało się nowymi krajami na tej liście. "W szczególności, JSC "Savushkin Product" dostarczyło pierwszą partię produktów do Egiptu i Indonezji, "Brzeski Zakład Przetwórstwa Mięsa" - Lazurowe Wybrzeże Kości Słoniowej, JV "Santa-Bremor" LLC - do Czarnogóry. Poza tym producenci centrum regionalnego stawiają pierwsze kroki w rozwoju rynków Bośni i Hercegowiny, Gwinei, Republiki Dominikańskiej, Republiki Zielonego Przylądka, Malty, Arabii Saudyjskiej, Chorwacji, Iraku, Panamy"⁷⁹. A te fakty mogą być tylko zachęcające.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁷⁸ Przedsiębiorstwa białoruskiego Ministerstwa Przemysłu eksportują do ponad 100 krajów [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-minpromabielarusi-eksportirujut-produktsiju-v-100-stran-363335-2019/>.

⁷⁹ Brzeskie przedsiębiorstwa otworzyły 13 rynków w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/predpriyatija-bresta-v-janvare-sentjabre-otkryli-13-rynkov-sbyta-368956-2019/>.

Eksport żywności: tendencje wzrostowe

W 2019 roku prawie jedną szóstą eksportu towarów z Białorusi stanowiły produkty rolne i artykuły spożywcze dostarczone do 104 krajów, przekraczając pod względem pieniężnym wartość pięciu i pół miliarda dolarów. Do osiągnięcia tego poziomu przyczyniło się wiele pozytywnych tendencji. Po pierwsze, "wzrosły dostawy mleka i przetworów mlecznych, masła rzepakowego, gotowych lub konserwowanych ryb, owoców i warzyw w puszkach, oleju sojowego, mięsa drobiowego, jaj, czekolady i innych gotowych produktów zawierających kakao i ziemniaki⁸⁰. Po drugie, zwiększyła się dywersyfikacja geograficzna białoruskiego eksportu. Nowe rynki obejmowały kraje niemal wszystkich kontynentów: w Azji - Afganistan; w Afryce - Angola, Benin, Burkina Faso, Gwinea, Kenia, Mauretania, Mozambik, Niger, Sudan, Uganda; w obu Amerykach i na Karaibach - Belize, Kuba, Urugwaj; w Europie - Luksemburg, Finlandia, Albania, Bośnia i Hercegowina. Zróżnicowanie dostaw z Białorusi do tych nowych krajów widać na poniższych przykładach. Na przykład dostawa serwatki i odtłuszczonego mleka w proszku do Afganistanu, słoju do Angoli i Burkina Faso, odtłuszczonego mleka w proszku do Beninu, Mozambiku i Nigru, mleka w puszkach i mleka w proszku na Kubę, napojów alkoholowych do Urugwaju, futer i surowców futrzarskich do Finlandii, cukru i ziemniaków do Albanii oraz ziemniaków do Bośni i Hercegowiny.

Po trzecie, w 2019 roku wzrósł eksport produktów rolnych i artykułów spożywczych na rynek partnerów strategicznych Białorusi - Rosji i Chin. W szczególności jego wolumen wzrósł o trzy procent do 4,3 mld dolarów dla Rosji. Należy zauważyć, że "głównym motorem wzrostu dostaw do Rosji stały się produkty mleczne. Przychody z jego eksportu wzrosły o 23%. Wzrosły również dostawy jaj, włókna lnianego, żelatyny, nasion i oleju rzepakowego⁸¹.

Jeśli chodzi o Chiny, to dostawy z Białorusi wzrosły o prawie 60% i wyniosły 131,5 mln dolarów. Pozwoliło to na zwiększenie udziału białoruskiego eksportu na rynek chiński do 68 procent w strukturze całego eksportu do Azji i Oceanii. W tym samym czasie "wielkość dostaw przetworzonych produktów

⁸⁰ Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 roku przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020>.

⁸¹ W 2020 roku Białoruś planuje dostarczyć do Rosji ponad 3 miliony ton przetworów mlecznych i 316 tysięcy ton mięsa /Ju. Niemankowa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>.

mięsnych o wysokiej wartości dodanej (wołowiny i drobiu) wzrosła o 53,3 mln dolarów i osiągnęła 44,1% w ogólnej strukturze eksportu żywności do Chin⁸². A to, wraz ze zwiększonymi dostawami oleju rzepakowego, włókna lnianego, czekolady, napojów alkoholowych, wody mineralnej, odtłuszczonego mleka w proszku i serwatki w proszku do Niebiańskiego Imperium.

Jeszcze bardziej uciążliwe plany rozwoju eksportu produktów rolnych i żywnościowych zostały przyjęte na Białorusi w 2020 roku - "zwiększyć dostawy o 4,2% w porównaniu z 2019 rokiem i osiągnąć kwotę ponad 5,7 mld dolarów"⁸³. Jednocześnie nadzieje pokłada się nie tylko w produktach mlecznych, ale również w produktach roślinnych i mięsnych. W szczególności do samej Rosji zostanie wysłanych 3,6 mln ton przetworów mlecznych i 316 tys. ton produktów mięsnych. Ciekawe perspektywy otwierają się również dla Chin, gdzie w styczniu 2020 roku akredytowano kolejnych 14 nowych producentów wyrobów mięsnych z Białorusi. Wśród nich jest 11 nowych producentów wołowiny - Pińsk, Brześć, Żłobin, Homel, Grodno, Witebsk, Słonim, Wołkowysk, zakłady mięsne, przedsiębiorstwa "Tradycje Brzeskie", "Achawjak Plus", "Miron", a także trzech producentów mięsa drobiowego - "Białoruśnieft-Osobino" i dwie fabryki drobiu "Świt". Zakres produktów dostępnych na eksport na rynek chiński, "w tym nogi z kurczaka, końcówki skrzydeł i produkty uboczne", został rozszerzony o kolejne pięć przedsiębiorstw⁸⁴.

Jednym ze skutecznych narzędzi promowania interesów białoruskich producentów rolnych i spożywczych na rynkach zagranicznych w 2020 roku powinien być również ich udział w międzynarodowych wystawach specjalistycznych. Tak więc już w drugiej połowie lutego 2020 roku Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie corocznej wystawie żywności "Gulfood-2020" w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Już piąty rok z rzędu w Gulfood zostanie zorganizowana ekspozycja białoruskich eksporterów, m.in. Bellact OJSC, Słucki Zakład Maseł i Serów, Mleczarnia i Przetwórnia Żywności w Lidzie, Przedsiębiorstwo "Primeilk", Słonimski Zakład Przetwórstwa Mięsa, Słucki Zakład Przetwórstwa Serów, Turowski Zakład Mleczarski. W 2019 roku uczestnicy białoruskiego pawilonu

⁸² Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produktsiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

⁸³ Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

⁸⁴ Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-belorusskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

podpisali tu kontrakty na 13 milionów dolarów. I "w wyniku 11 miesięcy pracy, eksport towarów rolnych do ZEA wzrósł prawie trzykrotnie i wyniósł 1,8 mln dolarów⁸⁵. Dlatego też istnieją wszelkie powody, aby sądzić, że tym razem udział w tym specjalistycznym forum biznesowym będzie w pełni uzasadniony, ponieważ weźmie w nim udział ponad pięć tysięcy firm ze 120 krajów. Spodziewana liczba odwiedzających to około sto tysięcy osób. Łącznie ekspozycje białoruskich producentów wyprodukowanych na Białorusi w 2020 roku będą organizowane w ponad czterdziestu krajach, w tym w Azerbejdżanie, Chinach, Egipcie, Etiopii, Francji, Kazachstanie, Mozambiku, Omanie, Syrii, Singapurze, Tadżykistanie, Turcji, Uzbekistanie, Zimbabwie, Republice Południowej Afryki, a także w Gruzji, Mołdawii, Holandii, Polsce, Serbii, Ukrainie, Stanach Zjednoczonych Ameryki.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁸⁵ Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie wystawie żywności w Dubaju [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-paviljon-belarusi-budet-predstavlen-na-krupnejšej-v-mire-pischevoj-vystavke-v-dubae-375478-2020/>.

Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka

Jednym z najważniejszych kierunków minimalizacji zależności białoruskiej gospodarki od wpływu kluczowych czynników zagranicznej sytuacji gospodarczej jest wyprzedzający wzrost eksportu usług. Jednocześnie głównymi priorytetami i koncepcyjnymi kierunkami wsparcia i rozwoju eksportu w Republice Białoruś są "poszerzenie zakresu eksportowanych usług w transporcie, turystyce, medycynie, komunikacji, finansach i doradztwie"⁸⁶. Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że działania podejmowane w kraju w celu sprostania temu wyzwaniu przynoszą efekty. Tak więc, zgodnie z wynikami z 2019 roku, "obroty handlu zagranicznego usługami wzrosły o 8,8% i osiągnęły 15,468 mld dolarów. Eksport usług wykazał wzrost o 9,3% do 9,65 mld dolarów <...>. Saldo handlu zagranicznego usługami było dodatnie i wynosiło 3,833 mld dolarów"⁸⁷.

Eksport usług turystycznych rozwija się bardzo pomyślnie w tym zakresie, którego wielkość w 2019 roku wzrosła o prawie 15 procent i przekroczyła 250 milionów dolarów, natomiast "liczba obywateli zagranicznych, którzy odwiedzili Białoruś w 2019 roku wyniosła ponad 4 miliony 924 tysiące"⁸⁸. Ta pozytywna tendencja wynika w dużej mierze z intensyfikacji prac nad liberalizacją systemu bezwizowego i rozwojem turystyki przyjazdowej. W szczególności, od początku obowiązywania reżimu bezwizowego dekretem Prezydenta Republiki Białorusi z dnia 9 stycznia 2017 roku, ponad 350 tysięcy osób z 70 krajów mogło korzystać z ruchu bezwizowego, a w 2019 roku ich liczba wzrosła o ponad 40% w porównaniu z rokiem 2018. Pozytywny efekt przyniosło również zjednoczenie obu stref bezwizowych w jedną "Brześć-Grodno".

I tak, w 2019 roku do obwodu brzeskiego wjechało około 32 tysięcy cudzoziemców, korzystających z ruchu bezwizowego. W styczniu 2020 roku ich liczba od razu wzrosła o 70 procent w porównaniu z tym samym okresem w 2019 roku i wyniosła prawie 2200 osób z 29 krajów. Co ciekawe, "z ogólnej liczby turystów bezwizowych 80% stanowią obywatele polscy. Obwód brzeski jest coraz częściej odwiedzany przez przedstawicieli Litwy, Łotwy, Niemiec, Włoch,

⁸⁶ Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - – 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

⁸⁷ W 2019 roku Białoruś zmniejszyła eksport towarów i usług o 0,7% do prawie 42 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-snizila-eksport-tovarov-i-uslug-na-07-pochti-do-42-mlrd-379111-2020>.

⁸⁸ Eksport usług turystycznych na Białorusi przekroczył 250 milionów dolarów w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/eksport-turisticheskikh-uslug-belarusi-v-2019-godu-prevysil-250-mln-379317-2020>.

Hiszpanii, Czech, Wielkiej Brytanii, Belgii⁸⁹. Jednocześnie w roku 2020 wydłużył się również czas pobytu turystów zagranicznych w obwodzie brzeskim - z trzech do czterech dni. W tym południowo-zachodnim regionie Białorusi są oni zdeterminowani, aby kontynuować trend wzrostu ruchu turystycznego. W tym celu aktywnie pracują nad integracją produktów turystycznych razem z regionem grodzieńskim, aby połączyć swoje trasy z europejskimi. Wystarczy powiedzieć, że kalendarz imprez turystycznych w Brześciu w 2020 roku obejmuje ponad sto imprez o różnej skali, w tym festiwal gastronomiczny w parku narodowym "Puszcza Białowieska", co najmniej cztery festiwale rowerowe, a także międzynarodowe forum turystyczne w Brześciu.

Ważny szczegół: ponad 40 wydarzeń w kalendarzu jest w jakiś sposób związanych z Puszcą Białowieską, którą w 2019 roku odwiedziło około 575 tysięcy turystów, w tym ponad 85 tysięcy cudzoziemców. W 2020 roku planuje się zwrócić szczególną uwagę na marketing Puszczy Białowieskiej dla turystów z krajów trzecich - Europy Zachodniej, Azji i Ameryki Północnej. Właściwie, i w tym celu na spotkaniu grupy roboczej ds. rozwoju turystyki transgranicznej między Białorusią i Polską w lutym 2020 roku w Brześciu, osiągnięto porozumienie w sprawie utworzenia jednego transgranicznego centrum informacji w Parku Narodowym "Puszcza Białowieska" i Białowieskim Parku Narodowym, którego działalność "będzie miała na celu wzmocnienie interakcji między pracownikami obszarów chronionych i podniesienie świadomości turystów o wydarzeniach ze strony białoruskiej i polskiej"⁹⁰. W związku z tym mapa drogowa obszaru turystycznego Puszczy Białowieskiej, opracowywana obecnie przez białoruskich i polskich specjalistów, obejmie również część powiatów kamienieckiego, pruskiego i światłowodzkiego, a także województwa podlaskiego. Dokument ten przewiduje kontynuację projektu AugustWelo. Druga część projektu nosiła nazwę "BelovezhaVelo". A trasa o długości około 70 kilometrów będzie przebiegać pomiędzy przejściem granicznym "Pererov" i Svisloch.

Przypomnijmy, że ponad czterdzieści lat temu - w październiku 1979 roku - Białowieski Park Narodowy, położony w Polsce, został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Oświatowego Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO). W 1992 roku do

⁸⁹ Liczba turystów bezwizowych, którzy w styczniu wjechali do obwodu brzeskiego wzrosła o 70% [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-vjehavshih-v-breestskuju-oblast-bezvizovyh-turistov-v-janvare-uvlechilos-na-70-379154-2020>.

⁹⁰ Białoruś i Polska opracowują mapę drogową obszaru turystyki transgranicznej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabatyvajut-dorozhnyju-kartu-transgranichnoj-turisticheskoi-territorii-378867-2020/>.

tej listy dołączyła białoruska część Puszczy Białowieskiej, co umożliwiło stworzenie pierwszego w Europie naturalnego transgranicznego obiektu światowego dziedzictwa. W 2014 roku "został on rozszerzony do 140 tys. ha na całym historycznym terytorium Puszczy Białowieskiej pod ogólną nazwą Puszcza Białowieska". W jego skład wchodzi 60 tys. ha lasów staroci po stronie polskiej i 80 tys. ha po stronie białoruskiej"⁹¹. Niedawno Komitet Światowego Dziedzictwa wydał zalecenia dla strony białoruskiej i polskiej, aby zintensyfikować wysiłki na rzecz przygotowania jednolitego, transgranicznego planu wspólnego zarządzania tym obiektem światowego dziedzictwa. Projekt ma teraz wiele do zrobienia, aby dostosować swoje ustawodawstwo do wspólnego planu i konceptualizować podejście do zarządzania obiektem zgodnie z kryteriami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Należy założyć, że atrakcyjność turystyczna Puszczy Białowieskiej w tym zakresie wzrośnie jedynie w oczach odwiedzających ją cudzoziemców.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁹¹ Białoruś i Polska opracują plan wspólnego zarządzania Puszczą Białowieską [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabotajut-plan-sovmestnogo-upravlenija-belovezhskoj-puschej-367608-2019/>.

Substytucja importowa: rezerwy na wzrost - w modernizacji

Już w Programie działalności Rządu Republiki Białoruś na lata 2018-2020 nakreślono zadanie stworzenia warunków dla realizacji polityki racjonalnego zastępowania importu i rozwoju branż zastępujących import, w tym wykorzystania potencjału małych i średnich przedsiębiorstw do poprawy bilansu handlowego kraju w celu osiągnięcia "rocznego wzrostu produkcji importowych produktów zastępczych w wysokości co najmniej 600 mln USD"⁹². W lutym 2020 roku podczas wizyty w papierni "Bohater pracy" w Dobruszu Prezydent Białorusi Aleksander Łukaszenko odwiedził papiernię "Dobrush". Łukaszenka zwrócił jeszcze większą uwagę na tę kwestię: "Musimy zarabiać pieniądze, więc pożądane jest, aby ich nie eksportować. <...> Poważnie potraktujemy import zastępczy".

Należy zauważyć, że na Białorusi główne zadanie zastępowania importu, rozumianego jako polityka państwa mająca na celu racjonalizację importu towarów i usług poprzez stymulowanie krajowych producentów, w tym z udziałem kapitału zagranicznego, do organizacji produkcji wyrobów, które wcześniej były importowane, jest sformułowane jako "nie mechaniczne zastępowanie importowanych towarów, lecz rozwój konkurencyjnej produkcji krajowej"⁹³. Według szacunków białoruskiego Ministerstwa Gospodarki udział importowanych produktów substytucyjnych w kraju wynosi już 40 procent, czyli 20 miliardów dolarów w ujęciu pieniężnym. Jednocześnie "udział sprzedaży produktów zastępczych z importu na eksport wzrósł do 50%". Pokazuje to, że jest on nie tylko konkurencyjny na rynku krajowym, ale również w zakresie popytu za granicą"⁹⁴.

Wśród podmiotów gospodarczych Białorusi, dość skutecznie rozwiązujących kwestie zastępowania importu, można wymienić przedsiębiorstwa koncernu "Bellesbumprom". W 2019 roku zwiększyli oni produkcję tych produktów o prawie 10% i wyprodukowali je o ponad 530

⁹² Program działań Rządu Republiki Białorusi na lata 2018-2020 [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/file253cf6b5b538838e.PDF>.

⁹³ Pomysły na zastąpienie importu [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/idei_importozames-ru/.

⁹⁴ Udział produktów zastępczych z importu w białoruskim przemyśle zbliża się do 40% [Zasoby elektrotechniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dolja-importozameschajuschej-produksii-v-promyshlennosti-belarusi-priblizhaetsja-k-40-379006-2020/>.

milionów dolarów. Mówiąc dokładniej, produkty zastępcze z importu były produkowane przez 26 przedsiębiorstw w 38 pozycjach towarowych, w tym celuloza, włókno drzewne i płyta wiórowa, sklejka, papier i tektura niepowlekane, tektura falista i niefiltrowana, torby papierowe, papier gazetowy i papier sanitarny. W szczególności "w 2019 roku JSC Svetlogorsk PPK wyprodukował 145 tys. ton celulozy, czyli 5,6 razy więcej niż w 2018 roku"⁹⁵. Innym ciekawym przykładem w tym kontekście jest Rechitsadrev. Trzy lata temu Zakład Żywic Syntetycznych rozpoczął działalność w Rechitsa. Jednym z kierunków zastosowania tej żywicy jest produkcja folii dekoracyjnej ze zwykłego papieru używanego do produkcji laminowanych płyt drewnianych. Wynik: jeśli wcześniej producenci mebli musieli kupować żywicę syntetyczną za granicą, teraz sami zaczęli eksportować jej nadmiar. A w samym 2019 roku dało to firmie około trzech milionów euro. Podsumowując, "produkcja własnej żywicy pozwoliła na zaoszczędzenie około 10 milionów euro w całym okresie"⁹⁶.

Tajemnicą sukcesu przedsiębiorstw koncernu jest przeprowadzana modernizacja podstawowych zakładów obróbki drewna, która pozwoliła na znaczne poszerzenie asortymentu wypuszczanej produkcji i zapewnienie jej wysokiej jakości. Podsumowanie: w ciągu ostatnich pięciu lat, kiedy zaczęły działać nowe zakłady, wielkość produkcji zastępczych produktów importowych zwiększyła się ponad dwukrotnie. Kontynuując rozwój tego faktycznego priorytetu działalności, Bellesbumprom widzi takie perspektywiczne kierunki jak rozszerzenie asortymentu i wzrost wielkości produkcji różnego rodzaju opakowań papierowych jako alternatywę dla polietylenu, a także produkcję wysokiej jakości tektury powlekanej, która w znacznych ilościach znajduje zastosowanie w przemyśle poligraficznym, spożywczym, farmaceutycznym, kosmetycznym. W związku z tym "w 2020 r. przedsiębiorstwa koncernu planują zwiększyć produkcję importowych produktów zastępczych o 30 mln dolarów do 560 mln"⁹⁷.

Ciekawe doświadczenia w zakresie rozwoju substytucji importowej zgromadzono również w stowarzyszeniu producenckim "Energokomplekt" w Witebsku, gdzie w 2019 roku eksport wyniósł "86% całkowitego wolumenu 112 milionów dolarów". W tym samym czasie przedsiębiorstwo w Witebsku stanowi

⁹⁵ Przedsiębiorstwa "Bellesbumprom" w 2019 roku zwiększyły produkcję zastępczych produktów importowych o 9,3% [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-bellesbumproma-v-2019-godu-velichili-proizvodstvo-importozameschajuschej-produksii-na-379049-2020/>.

⁹⁶ Kapba, E. W obiektywie - "Rechitsadrev". Udane zastąpienie importu / E. Kapba // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://dneprovec.by/companynews/2020/02/14/25898>.

⁹⁷ Igor Lyashenko orientuje "Bellesbumprom" w kierunku bardziej aktywnej produkcji zastępczych produktów importowych [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9267>.

70% wszystkich wyrobów kablowych produkowanych na Białorusi⁹⁸. Warto dodać, że stowarzyszenie to, założone w 1992 roku i obecnie będące rezydentem wolnej strefy ekonomicznej "Witebsk", zatrudnia 650 osób, dostarczając innowacyjne produkty zarówno krajowym, jak i zagranicznym konsumentom. Szereg przykładów udanego wdrożenia polityki zastępowania importu można zaobserwować również w regionie Homelskim. W szczególności "jednym z nich jest Mleczarnia Turowa, która produkuje tradycyjny włoski ser na sprzedaż na białoruskim rynku krajowym"⁹⁹. Wszystkie te przykłady sugerują, że polityka substytucji importu na Białorusi, choć rozwijająca się, nadal ma ogromny potencjał, że wielu uczestników rynku musi uczyć się z najlepszych praktyk już dostępnych w kraju.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁹⁸ Bogacheva, O. Należy zwrócić większą uwagę na kwestie zastępowania importu - Anfimov / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/voprosam-importozameschenija-neobhodimo-udeljat-bolshe-vnimanija-anfimov-378866-2020/>.

⁹⁹ Shumel, K.V. Development of the import-substituting industries in the context of the innovation development concept of the Republic of Belarus / K.V. Shumel // Women scientists of Belarus and Kazakhstan : a collection of materials of the International scientific-practical conference, Minsk, 1-2 March 2018 / redited by A.V. Shumel. I.V. Kazakova [et al.]. - Mińsk: RIVSh, 2018. - -- C. 553.

Od zielonej gospodarki do zielonych miast

Na 24. Światowej Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu, która odbyła się w grudniu 2018 roku w polskich Katowicach, strona białoruska stwierdziła, że postrzega ekologiczną gospodarkę i niskoemisyjny zrównoważony rozwój jako wektor strategiczny. Ze względu na fakt, że ponad 60 procent emisji w Republice Białorusi pochodzi z sektora energetycznego, szczególną uwagę zwraca się na poprawę efektywności energetycznej gospodarki, rozwój odnawialnych i innych niskoemisyjnych źródeł energii. Zobowiązując się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 28 procent w stosunku do poziomu z 1990 r., Białoruś na forum w Katowicach wyraziła gotowość do "zwiększenia swoich ambicji", aby "zrobić więcej w takich dziedzinach jak energetyka, transport, przemysł, budownictwo i gospodarka odpadami"¹⁰⁰. Należy jednak ustanowić sprawiedliwe i integracyjne kryteria dostępu do międzynarodowych funduszy klimatycznych dla krajów o średnim dochodzie lub krajów w okresie transformacji gospodarczej.

Projekty realizowane przy wsparciu Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) są bardzo skutecznym narzędziem do osiągnięcia strategicznego celu na Białorusi. Jedną z nich - "Białoruś: wsparcie zielonego rozwoju miejskiego w małych i średnich miastach Białorusi" ("Zielone miasta"), na którą Fundusz Globalnego Środowiska przeznaczył trzy miliony dolarów - w grudniu 2018 roku przeszła do etapu praktycznej realizacji trzech pilotażowych inicjatyw na rzecz ograniczenia emisji dwutlenku węgla w trzech białoruskich miastach - Połocku, Nowopołocku i Nowogródku - do 2022 roku o ponad 90 tysięcy ton.

Przypomnijmy, że zrównoważony rozwój miast i osiedli ludzkich został włączony w 2015 r. przez Organizację Narodów Zjednoczonych jako odrębny cel w globalnej agendzie zrównoważonego rozwoju, aby "uczynić miasta i osiedla ludzkie otwartymi, bezpiecznymi, odpornymi i trwałymi"¹⁰¹. Oznacza to nie tylko dostęp do bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań, ale także niezbędne inwestycje w ulepszony transport publiczny, zielone przestrzenie publiczne oraz lepsze planowanie i rozwój obszarów miejskich w sposób partycypacyjny i

¹⁰⁰ Białoruś postrzega gospodarkę ekologiczną jako wektor strategiczny - Chudyk [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-rassmatrivaet-zelenuju-ekonomiku-kak-strategicheskij-vektor-hudyk-329111-2018/>.

¹⁰¹ Cel 11: Zrównoważone miasta i osiedla ludzkie [Zasoby elektroniczne]. - - 2015. - URL: <http://www.by.undp.org/content/belarus/ru/home/post-2015/sdg-overview/goal-11.html>.

integracyjny. Na Białorusi również ta kwestia opiera się na założeniu, że "zielone miasto musi w sposób zrównoważony zaspokajać potrzeby kilku pokoleń, wnosząc istotny wkład w gospodarkę, jednocześnie zmniejszając emisję gazów cieplarnianych"¹⁰². Dlatego też kraj ten przyjął zintegrowane podejście mające na celu zwiększenie zrównoważonego rozwoju miast poprzez oszczędzanie energii, transport i mobilność w miastach, zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i inne środki, które są korzystne dla środowiska, korzystne dla gospodarki miejskiej i poprawiają jakość życia ludzi.

Mówiąc o realizacji projektu "Zielone Miasta" w Połocku i Nowopołocku, należy zauważyć, że jednym z głównych elementów będzie wdrożenie pilotażowych inicjatyw w zakresie zrównoważonego transportu miejskiego, gdzie planowane jest zmniejszenie emisji dwutlenku węgla o 77,8 tys. ton do 2022 r. poprzez komponent mobilny - usprawnienie transportu miejskiego i rozwój jazdy na rowerze. A w Nowogródzku zadanie to zostanie zrealizowane poprzez działania na rzecz efektywności energetycznej. W związku z tym dla wszystkich trzech miast opracowano już plany zielonego rozwoju urbanistycznego - stopniowe strategie mające na celu osiągnięcie pożądanego stanu miasta.

Tak więc w Połocku i Nowopołocku zostanie przeprowadzony przetarg na stworzenie dokumentacji projektowej i szacunkowej dla budowy toru rowerowego, który połączy oba miasta. Jednocześnie, rozważając różne warianty trasy, wybrano tę optymalną, która przebiega przez wieś Ekiman. Ważne jest również, że infrastruktura rowerowa Połocka i Nowopołocka będzie rozwijana w sposób kompleksowy: od ścieżek rowerowych, parkingów rowerowych, kawiarni rowerowych, po warsztaty naprawcze i wypożyczalnie. Przewiduje ona również "wymianę przystanków komunikacji miejskiej, instalację tablic informacyjnych, wdrożenie adaptacyjnego systemu sterowania w celu synchronizacji sygnalizacji świetlnej"¹⁰³. Ponadto dla dwóch miast w Vitsebsk voblast po raz pierwszy na Białorusi opracowywany jest jeden plan zrównoważonej mobilności miejskiej, który umożliwi władzom miasta wspólne rozwiązywanie regionalnych problemów związanych z popytem na transport publiczny, zatłoczeniem dróg z powodu nadmiernego korzystania z samochodów prywatnych.

¹⁰² Projekt UNDP "Zielone miasta" na Białorusi przyczyni się do zmniejszenia emisji CO₂ o ponad 90 tysięcy ton [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/proekt-proon-zelenye-goroda-v-belarusi-pomozhet-sokratit-vybrosty-so-2-bolee-chem-na-90-tys-t-328928-2018/>.

¹⁰³ Projekt Zielone Miasta UNDP na Białorusi przechodzi do etapu realizacji [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/proekt-proon-zelenye-goroda-v-belarusi-perehodit-k-stadii-prakticheskoy-realizatsii-328934-2018/>.

Jeśli chodzi o Novogrudok, zgodnie z projektem "Zielone Miasta", planowane jest wdrożenie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej: od wymiany nieefektywnych systemów oświetlenia ulicznego na "inteligentne" lampy LED po zastosowanie inteligentnego systemu rozliczania energii w obiektach mieszkalnych. Jednocześnie systemy sterowania oświetleniem ulicznym będą uwzględniały obecność lub nieobecność ludzi, transport, oświetlenie i porę dnia, oszczędzając w ten sposób energię i pieniądze. Odnosząc się do drugiego obszaru inicjatywy pilotażowej w Nowogrodku, chcielibyśmy zauważyć, że został już tam zdefiniowany dom, w którym zainstalowane zostaną "inteligentne" liczniki.

Należy dodać, że wnioski wyciągnięte z trzech pilotażowych inicjatyw projektu UNDP "Zielone Miasta" zostaną następnie wykorzystane w co najmniej dziesięciu innych społecznościach Republiki Białorusi.

FOR AUTHOR USE ONLY

Od projektu międzynarodowej pomocy technicznej do konkretnych instalacji energii odnawialnej

"Usuwanie barier w rozwoju energetyki wiatrowej w Republice Białorusi" - projekt międzynarodowej pomocy technicznej pod tym tytułem jest realizowany w naszym kraju przez Ministerstwo Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska przy wsparciu Programu Rozwoju ONZ i Globalnego Funduszu Ochrony Środowiska. Rząd białoruski zatwierdził ją w grudniu 2014 roku. Jednym z jego elementów jest zwiększenie zaufania potencjalnych inwestorów do opłacalności projektów z zakresu energetyki wiatrowej na białoruskim gruncie, zmniejszenie ryzyka inwestycji w rozwój energetyki wiatrowej oraz przygotowanie aktywów przedinwestycyjnych pod budowę elektrowni wiatrowych na Białorusi. W tym celu w naszym kraju powinna zostać przeprowadzona "zakrojona na szeroką skalę kampania informacyjna na temat energii odnawialnej"¹⁰⁴. A ostatecznym celem jest pomyślny rozwój co najmniej pięciu obiektów na instalacjach wiatrowych. W tym samym czasie, projekt obejmuje: 1) wybór potencjalnych lokalizacji dla elektrowni wiatrowych, 2) uzyskanie niezbędnych pozwoleń, 3) opracowanie wymaganych specyfikacji technicznych i kryteriów kwalifikacyjnych, 4) przeprowadzenie studium wykonalności i pomiarów wiatru.

Powstanie tego projektu międzynarodowej pomocy technicznej na Białorusi wynika z kilku czynników. Po pierwsze, prognozy na poziomie globalnym sugerują, że zużycie energii na świecie wzrośnie o około jedną trzecią w ciągu najbliższych dwóch dekad. Jednocześnie łączny udział źródeł odnawialnych w globalnym sektorze energetycznym wzrośnie do roku 2050 do 44%, głównie dzięki energii słonecznej, wiatrowej i wodnej. Po drugie, na tym tle, obecne tempo rozwoju energii odnawialnej na Białorusi, delikatnie mówiąc, pozostawia wiele do życzenia. To zrozumiałe. Przecież do tej pory ponad 90 procent energii elektrycznej w naszym kraju pochodziło z elektrowni ciepłych. A strona białoruska musi importować ponad 80% zużywanych paliw i surowców energetycznych, głównie z Rosji. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że zapotrzebowanie na energię rośnie z każdym rokiem, możemy zrozumieć, dlaczego kwestia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym wiatru, staje się dziś szczególnie pilna. Po trzecie, fakt, że Republika Białorusi ma duże możliwości rozwoju energetyki wiatrowej, ponieważ wiele regionów kraju charakteryzuje się korzystną prędkością wiatru, podkreśla nawet Program

¹⁰⁴ O projekcie [Zasoby elektroniczne]. - - 2014. - URL: <https://www.windpower.by/project/>.

Rozwoju ONZ. Jednocześnie w raporcie tej międzynarodowej organizacji, opublikowanym w kwietniu 2017 roku, stwierdza się, że "w ciągu ostatnich dziesięcioleci koszty energii wiatrowej znacznie spadły i często stanowią konkurencyjną ekonomicznie alternatywę dla paliw kopalnych. W ten sposób energia wiatrowa daje Białorusi możliwość zmniejszenia importu energii przy jednoczesnym spełnieniu zobowiązań do minimalizacji skutków zmian klimatycznych"¹⁰⁵. A strona białoruska jest gotowa podjąć poważne wysiłki w celu rozwiązania tego problemu.

W Narodowym Planie Działania na rzecz rozwoju "zielonej" gospodarki Republiki Białoruś do 2020 roku, przyjętym przez rząd białoruski w grudniu 2016 roku, odnotowano, że kraj "zidentyfikował 1840 lokalizacji turbin wiatrowych o teoretycznym potencjale energetycznym 1600 MW". Największą produkcję energii elektrycznej można wytwarzać w Vitsebsku, Mińsku i Grodzieńskich wobletach. Niektóre powiaty obwodu mohylewskiego mają również znaczny potencjał w zakresie energii wiatrowej"¹⁰⁶. Należy przypomnieć, że do połowy 2016 roku na Białorusi było tylko 65 elektrowni wiatrowych. Innymi słowy, tworzenie parków wiatrowych po stronie białoruskiej jest wciąż stosunkowo nową dziedziną energetyki. Tak więc w 2018 roku kraj "uruchomił 12 elektrowni wiatrowych o łącznej mocy 16,8 MW (wszystkie zostały uruchomione w obwodzie grodzieńskim)"¹⁰⁷. I "na początku 2019 roku udział tych źródeł w rynku energetycznym kraju wynosił 6,2%". Obecnie na terenie całego kraju pracuje 96 turbin wiatrowych o łącznej mocy 100,95 MW"¹⁰⁸. Obecnie największy park wiatrowy na Białorusi znajduje się w powiecie grodzieńskim w powiecie nowogródzkim i łączy w sobie sześć turbin wiatrowych o mocy 9,0 MW. Wyżej wymieniony projekt międzynarodowej pomocy technicznej ma na celu przyczynienie się do poprawy sytuacji.

Jednym z przełomowych kroków w realizacji tego projektu powinna być budowa największego na Białorusi parku wiatrowego z siedmioma turbinami wiatrowymi w pobliżu wsi Wielezskowicze, położonego w obwodzie łoznańskim, obwód witebski. 30 sierpnia 2019 r. podpisano umowę sprzedaży aktywów

¹⁰⁵ Henrik, K. Republika Białorusi: zmniejszenie ryzyka inwestycji w odnawialne źródła energii.

Raport /K. Henrik, O. Weisbein. - UNDP, 2017. - – C. 7.

¹⁰⁶ Narodowy plan działania na rzecz rozwoju "zielonej" gospodarki Republiki Białorusi do 2020 roku. - Mińsk, 2016. - – C. 27–28.

¹⁰⁷ Propozycja inwestycyjna budowy parku wiatrowego na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.windpower.by/files/files/Investment%2025.pdf>.

¹⁰⁸ Na budowę największego parku wiatrowego na Białorusi [Zasób elektroniczny] przyciągnięto około 40 milionów dolarów inwestycji zagranicznych. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/okolo-40-mln-inostrannyh-investitsij-privlecheno-dlja-stroitelstva-krupnepshego-v-belarusi-vetroparka-361459-2019/>.

przedinwestycyjnych, które przyciągną około czterdziestu milionów dolarów inwestycji zagranicznych na budowę farmy wiatrowej "Veleshkovichi". Znany deweloper rozwiązań inżynierskich przyjaznych dla środowiska - turecka firma budowlana Gurish Construction & Engineering Co. Inc. - podejmie się tej sprawy. Oczekuje się, że prace nad stworzeniem tej farmy wiatrowej rozpoczną się w 2020 roku, a po ich zakończeniu farma wiatrowa będzie dostarczać czystą energię do ponad dwudziestu tysięcy gospodarstw domowych w powiecie lenińskim. W związku z tym oczekuje się, że eksploatacja parku wiatrowego w ciągu najbliższych 20 lat zmniejszy emisję dwutlenku węgla o ponad 500 tys. ton.

FOR AUTHOR USE ONLY

Dla rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym

Jeszcze w 2015 roku Republika Białorusi podpisała z agencjami systemu Narodów Zjednoczonych Ramy pomocy rozwojowej ONZ dla Białorusi na lata 2016-2020, które przewidują działania w czterech strategicznych obszarach: 1. integracyjnej, operacyjnej i odpowiedzialnej administracji publicznej. 2. 2) Zrównoważony rozwój gospodarczy. 3. Zachowanie sprzyjającego środowiska i zrównoważone wykorzystanie potencjału naturalnego w oparciu o "zielone" zasady ekonomiczne. 4. Zrównoważony rozwój kapitału ludzkiego: zdrowie, edukacja, integracja i ochrona społeczna, zintegrowany rozwój po Czarnobylu. W następstwie niniejszych ram program krajowy UNDP na lata 2016-2020, zatwierdzony przez rząd Białorusi, miał przyczynić się do: "(1) wzmocnienia skutecznych systemów administracji publicznej opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju, odpowiedzialności i włączenia społecznego; (2) rozwoju ekologicznego wzrostu gospodarczego uwzględniającego interesy wszystkich zainteresowanych stron; oraz (3) zapewnienia powszechnego dostępu do podstawowych usług dla słabszych grup społecznych"¹⁰⁹.

Jednym z konkretnych kroków mających na celu wdrożenie tych dokumentów politycznych jest projekt "Wsparcie rozwoju lokalnego na Białorusi", który rozpoczął się w lutym 2014 roku, a zakończył w październiku 2018 roku pod auspicjami Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, mający na celu połączenie wysiłków i ustanowienie partnerstwa władz i inicjatyw obywatelskich na rzecz rozwoju regionów zgodnie z ich specyfiką. W ramach projektu, który działał w trzech głównych obszarach - oceny lokalnych potrzeb i problemów, budowania zdolności społeczności lokalnej do ich rozwiązywania oraz finansowania lokalnych inicjatyw - przeprowadzono zakrojone na szeroką skalę badania socjologiczne "Mój Obwód" we wszystkich 118 obwodach Białorusi, którego wyniki posłużyły jako podstawa do opracowania koncepcji rozwoju białoruskich regionów.

W wyniku konkursu wybrano wówczas 30 okręgów pilotażowych, które miały dostosować podejście terytorialne do rozwoju terytoriów. Przedstawiciele władz lokalnych, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych otrzymali nową wiedzę z zakresu strategicznego planowania rozwoju lokalnego, zarządzania inicjatywami i tworzenia efektywnych partnerstw. Wspólnie

¹⁰⁹ Ogólne informacje na temat interakcji z międzynarodowymi organizacjami finansowymi [Zasoby elektroniczne]. - - 2015. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/obschaja_info_mfo-ru/#7z.

opracowali obszarowe paszporty rozwoju dla swoich dzielnic w celu zidentyfikowania punktów wzrostu i niezbędnych działań na rzecz rozwoju lokalnego. W rezultacie około 250 inicjatyw lokalnych z całej Białorusi otrzymało wsparcie finansowe z Unii Europejskiej "w zakresie poprawy usług socjalnych, rozwoju infrastruktury, opieki zdrowotnej, edukacji uzupełniającej, rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska, turystyki i dziedzictwa kulturowego"¹¹⁰. Łącznie wsparcie dla tych lokalnych inicjatyw przekroczyło trzy miliony euro, a paszporty rozwoju terytorialnego 30 okręgów pilotażowych zostały włączone do państwowych strategii rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym.

W listopadzie 2018 roku, w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości w Mińsku, Ministerstwo Gospodarki i Program Rozwoju ONZ przyjęły nowy projekt wspierania rozwoju gospodarczego naszego kraju na szczeblu lokalnym. Projekt ten jest jednym z dwóch komponentów dużego programu "Stymulowanie rozwoju prywatnej inicjatywy na Białorusi", który jest finansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. Ma ona na celu wspieranie inicjatywy gospodarczej, konkurencyjności i innowacji na rzecz rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu na szczeblu lokalnym. Na poziomie krajowym w ramach projektu, którego budżet wynosi 9,5 mln USD, prowadzone będą działania mające na celu promowanie dialogu na temat kształtowania i wspierania rozwoju regionalnego, a także podejmowanie kwestii o znaczeniu społecznym.

Specyfika projektu polega na tym, że w każdym obwodzie zaplanowano identyfikację dwóch najbardziej problematycznych obszarów, w których poziom odchylenia kluczowych wskaźników ekonomicznych od średniej krajowej wynosi 40 procent i więcej. Planuje się tam utworzenie lub rozbudowę istniejących powiatowych publicznych rad doradczych, które na podstawie zasady wspólnego uczestnictwa opracują plany rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w powiatach. Napływ przedsiębiorców do produkcji i rolnictwa będzie traktowany priorytetowo. Co więcej, "jeśli projekt zostanie pomyślnie uruchomiony, za dwa lub trzy lata zwiększy się liczba dzielnic, które otrzymają pomoc finansową"¹¹¹.

¹¹⁰ Promocja rozwoju lokalnego w Republice Białorusi [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <https://euprojects.by/ru/projects/regional-development/sodeystvie-razvitiyu-na-mestnom-urovne-v-respublike-belarus/>.

¹¹¹ Projekt wspierania rozwoju gospodarczego 12 obwodów będzie realizowany na Białorusi w ciągu najbliższych trzech lat [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proekt-po-podderzhke-ekonomicheskogo-razvitiya-12-rajo>.

W marcu 2019 roku w Ministerstwie Gospodarki Republiki Białorusi odbyło się pierwsze posiedzenie rady koordynacyjnej projektu międzynarodowej pomocy technicznej "Wsparcie lokalnego rozwoju gospodarczego w Republice Białorusi", na którym nazwano 12 obwodów - uczestników - Berezowski, Kobryński, Brasławski, Orszański, Bragiński, Żłobiński, Chojnicki, Lidski, Borysów, Mołodeczno, Bychowski, Chotima¹¹².

FOR AUTHOR USE ONLY

¹¹² Dwanaście obwodów Białorusi otrzyma międzynarodową pomoc techniczną na rzecz rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/dvenadtsat-rajonov-belarusi-poluchat-mezhdunarodnuju-tehpomosch-dlja-ekonomicheskogo-razvitija-338801-2019/>.

Obwód brzeski: cel - przyciąganie inwestycji zagranicznych

Wiadomo, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne są ważnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju gospodarczego i międzynarodowej konkurencyjności dla większości krajów świata. Przyciąganie inwestycji zagranicznych do Republiki Białoruś jest najważniejszym kierunkiem zagranicznej działalności gospodarczej kraju "ze względu na fakt, że zwiększony wolumen stosunków międzynarodowych, zadania włączenia białoruskiej gospodarki do systemu nowoczesnych światowych stosunków gospodarczych oraz efektywnego wykorzystania istniejącego krajowego potencjału naukowo-technicznego pilnie wymagają odnowienia głównych aktywów produkcyjnych, wprowadzenia najnowszych technologii zagranicznych"¹¹³.

Napływ inwestycji do gospodarki kraju przyczynia się do rozwoju przedsiębiorstw, poprawy jakości kapitału ludzkiego, tworzenia nowych miejsc pracy, przyciągania zaawansowanych technologii i stymulowania ich rozpowszechniania w powiązanych branżach. Ściślej rzecz biorąc, bezpośrednie inwestycje zagraniczne pełnią takie funkcje w gospodarce kraju, gdzie są przyciągane, jak: "aktywizacja procesu inwestycyjnego jako całości; przyczynianie się do rozwoju bazy materialnej gospodarki; zapewnienie możliwości wymiany najnowszych osiągnięć technologii produkcji, zarządzania i marketingu niezbędnych do osiągnięcia poziomu światowego; stymulowanie rozwoju małych i średnich form przedsiębiorczości; przyspieszenie rozwoju sektorów gospodarki jako całości i poszczególnych regionów kraju; pomoc w stymulowaniu rozwoju gospodarki."¹¹⁴

W związku z tym istnieje wyraźna potrzeba wzmocnienia innowacyjnego ukierunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w obwodach Białorusi, gdzie powinny one przyczyniać się do zrównoważonego, wysokiej jakości i zrównoważonego rozwoju małych miast kraju, a także do organizacji produkcji towarów atrakcyjnych dla rynku międzynarodowego. Kwestia ta jest dziś bardzo istotna dla obwodu brzeskiego, obwodu białoruskiego, który ma duże możliwości przyciągnięcia inwestycji zagranicznych. Ze względu na swoje korzystne

¹¹³ Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing : Saarbrücken, Deutschland, 2014. - – C. 637.

¹¹⁴ Treitakova, E.V. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne: oszacowanie atrakcyjności dla Republiki Białorusi / E.V. Treitakova // Westnik P.O. Sukhoi State Technical University. -- 2017. -- №3. -- C. 77.

położenie geograficzne, region może i powinien stać się odskocznią dla swoich zorientowanych na eksport produktów, które trafiają na rynki zarówno krajów Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej, jak i krajów Unii Europejskiej.

Przypominamy, że w 2016 roku inwestycje zagraniczne - około 134 milionów dolarów - napłynęły do obwodu brzeskiego z 42 krajów. Rok później głównymi inwestorami w gospodarce regionu były podmioty gospodarcze z Litwy, Rosji, Polski i Niemiec. "Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniósł 199,7 mln dolarów, czyli 86,8% wszystkich napływających inwestycji zagranicznych"¹¹⁵. W 2017 r. w regionie zrealizowano 38 projektów w ramach zawartych umów inwestycyjnych, w tym z udziałem inwestycji zagranicznych. W szczególności omówiono następujące projekty: organizacja produkcji grzybni przez "BTV-Agro" Ltd. w powiecie kobryńskim z wielkością inwestycji - cztery i pół miliona dolarów; uprawa roślin jagodowych - borówek i jeżyn - przez niemiecką firmę "Landberg Group" z organizacją nawadniania kropelkowego w powiecie loninieckim i wielkością inwestycji - jeden milion dolarów; stworzenie produkcji substancji chłonnych przez estońską firmę "Terra Sorb" Ltd. na bazie torfu w powiecie stolińskim z wielkością finansowania - 400 tysięcy dolarów. Ponadto, LLC "Stolin Solar" został zarejestrowany w okręgu Stolin w 2017 roku, którego brytyjski inwestor wystąpił z propozycją "zawarcia umowy inwestycyjnej na łączną kwotę ponad 34 mln dolarów na stworzenie elektrowni słonecznej"¹¹⁶. Początkowo projekt przewidywał utworzenie dziesięciu nowych miejsc pracy, a w trakcie sezonu planowane było zatrudnienie nawet 20 dodatkowych pracowników⁶.

W 2019 roku planuje się przyciągnąć co najmniej 50 milionów dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki obwodu brzeskiego, które zostaną wykorzystane na modernizację i dalszy rozwój istniejących przedsiębiorstw i branż, a także na tworzenie nowych organizacji w dziedzinie małych i średnich przedsiębiorstw. Jeśli chodzi o kontynuację realizacji już uruchomionych dużych projektów, należy wspomnieć o zagranicznym przedsiębiorstwie jednostkowym produkcji mebli "Stanles" w Pińsku, w którego rozwój w 2019 roku zainwestowane zostanie pół miliona dolarów. W tym samym Pińsku amerykańska korporacja "Silicon Materials" przeznaczy prawie dwa miliony dolarów na budowę zakładu produkującego wlewki krzemu

¹¹⁵ Przedsiębiorstwa obwodu brzeskiego zainwestowały więcej za granicą niż obcokrajowcy w obwodzie brzeskim [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: [https://1reg.do/2018/02/15/predpriyatiya-brestskoy-oblasti-bolshe-investirovali-za-rubezh-chem-inostrancyi-v-brestskiy-region/...](https://1reg.do/2018/02/15/predpriyatiya-brestskoy-oblasti-bolshe-investirovali-za-rubezh-chem-inostrancyi-v-brestskiy-region/)

¹¹⁶ Brytyjski inwestor zamierza stworzyć elektrownię słoneczną w dzielnicy Stolin [Electron Resource]. - - 2017. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/britanskij-investor-nameren-sozdat-solnechnuyu-ustanovku-v-stolinskom-rajone-242581-2017/>.

jednokrystalicznego. W Kobrynie spółka joint venture PP "Polesie" planuje zainwestować około półtora miliona dolarów w budowę kompleksu przemysłowego i magazynowego do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych. Ponadto, "niemiecka firma rozpoczęła realizację dużego projektu inwestycyjnego mającego na celu stworzenie produkcji mebli w dzielnicy Ivatsevichi¹¹⁷. I w sumie na koniec 2018 roku w portfelu inwestycyjnym obwodu brzeskiego było 26 propozycji dla potencjalnych inwestorów na 167 milionów dolarów. W celu przyciągnięcia inwestorów zagranicznych opracowano tutaj listę 109 działek o różnym przeznaczeniu.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹¹⁷ Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do obwodu brzeskiego w 2019 roku wyniesie co najmniej 50 milionów dolarów [Zasób elektroniczny]. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pritok-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-brestskuju-oblast-v-2019-godu-sostavit-ne-menee-50-mln-330506-2018/>

Wolna Strefa Ekonomiczna "Brześć": inwestycje, współpraca, eksport

Wolna Strefa Ekonomiczna "Brześć" była pierwszą, która powstała w Republice Białorusi. Miało to miejsce w 1996 roku. A dziś jest to wieloprofilowy obszar gospodarczy, w którym może rozwijać się działalność przemysłowa, technologiczna i logistyczna. Poza tym część z nich przylega do samochodowych i kolejowych punktów kontrolnych przez granicę państwa i może być wykorzystywana jako element logistyczny. Od czasu utworzenia FEZ, całkowita wielkość inwestycji przekroczyła półtora miliarda dolarów. Te inwestycje zdecydowanie się opłacają. W ciągu trzech kwartałów 2019 roku mieszkańcy FEZ "Brześć" prawie podwoili swoje wkłady do budżetu - z 20,9 mln Br. w 2018 roku do 41 mln Br. obecnie. Obecnie na jego terytorium działają już 73 przedsiębiorstwa z 20 krajów. Warto zauważyć, że w 2018 r. "wyeksportowali towary o wartości 700 mln dolarów, przy czym geografia eksportu obejmuje 70 krajów"¹¹⁸. Rok później - na początku 2020 roku - "podmioty gospodarcze FEZ wyeksportowały towary o wartości 718 mln USD, a geografia eksportu obejmuje 75 krajów"¹¹⁹.

Niemcy są liderem wśród zagranicznych krajów pod względem wielkości inwestycji w FEZ. Inwestorzy niemieccy stanowią jedną trzecią wszystkich dokonanych tu inwestycji zagranicznych. A firmy z niemieckim kapitałem wykazują się wysoką efektywnością ekonomiczną. Wśród nich są "Santa-Bremor", "Discom", "Salamander Window and Door Systems", których wyroby są dobrze znane na Białorusi i za granicą. W szczególności, w kwietniu 2019 roku w Strefie Małej Emisji otwarto nową produkcję materiałów malarskich "Discom", w której budowę zainwestowano około dwóch milionów euro. Firma ta jest częścią niemieckiej grupy DAW SE, która została założona w Niemczech w 1895 roku. "Dzisiaj Discom zatrudnia ponad 250 specjalistów. Otwarcie nowej fabryki pozwoliło na stworzenie około 20 dodatkowych miejsc pracy dla mieszkańców Brześcia"¹²⁰.

¹¹⁸ Mieszkańcy FEZ "Brest" podwoili swoje potrącenia do budżetu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-uvelichili-otchislenija-v-bjudzhet-367876-2019/3>.

¹¹⁹ Historia [Zasoby elektroniczne]. –2020. - URL: <https://fezbrest.com/historia>

¹²⁰ Otwarcie nowej produkcji "Discom" [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/otkryitie-novogo-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB>.

Włoscy przedsiębiorcy, którzy "zainwestowali już 3 miliony euro w nowe projekty i stworzyli 150 miejsc pracy, są bardzo aktywni w Brzeskim FEZ". W 2018 roku na terenie lotniska otwarto nowy zakład produkcyjny włosko-białoruskiej firmy Friesa Industrie. Produkuje energooszczędne urządzenia do urządzeń chłodniczych"¹²¹ i wykazuje jedną z najwyższych dynamiki wzrostu eksportu wśród przedsiębiorstw BEZ. Należy przypomnieć, że jeszcze w 2010 roku Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Włoch, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Białorusi i Komitet Wykonawczy Obwodu Brzeskiego podpisały deklarację o utworzeniu na terytorium FEZ włoskiego okręgu przemysłowego o łącznej powierzchni 26 hektarów. Rok później w Trieście przyjęto protokół ustaleń w sprawie rozwoju tego okręgu przemysłowego, który przewidywał stworzenie najkorzystniejszych warunków dla przyciągnięcia włoskich inwestorów i planował "rozwój włoskiej strefy przemysłowej w Brześciu jako centrum transportowo-logistycznego, które zapewnia przeładunek i tranzyt towarów między Unią Europejską, Unią Celną, a w przyszłości - Chinami"¹²². Tak więc perspektywy dla włoskiego biznesu w FEZ Brest są po prostu ogromne.

Również polscy biznesmeni wykazują duże zainteresowanie Strefą Małej Emisji. Obecnie istnieje 11 przedsiębiorstw z polskim kapitałem, w tym Stomil Sanok BR. Inwestorzy z tego europejskiego kraju "zajmują trzecie miejsce po Niemczech i Rosji". Udział polskich inwestycji w całkowitym wolumenie wynosi 17 procent"¹²³. W szczególności, w marcu 2019 r. została tu zarejestrowana spółka "English Windows" Ltd. z polskimi inwestycjami. "Planuje się stworzyć co najmniej 20 miejsc pracy w nowej firmie"¹²⁴. Jest całkiem możliwe, że w 2020 roku Porozumienie o współpracy pomiędzy administracją FEZ "Brześć" a Dolnośląską Agencją Rozwoju Gospodarczego, podpisane w kwietniu 2017 roku, otrzyma swój dalszy rozwój w postaci konkretnych projektów.

Zainteresowanie współpracą z FEZ "Brześć" wykazują również przedsiębiorcy izraelscy. Ponadto, mają oni dobry przykład do naśladowania: obecny rezydent Wolnej Strefy Ekonomicznej to "firma z izraelskim kapitałem Fa-UN, która założyła produkcję dodatków paszowych do produkcji rolnej w

¹²¹ W Brześciu kontynuowano dyskusję na białorusko-włoskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorussko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzilos-v-breście>.

¹²² Zaleskiy, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zaleskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2014. - - C. 147.

¹²³ Wzmocnienie partnerstwa [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/2-ukrepyaya-partnerskie-svyazi>.

¹²⁴ Nowy rezydent FEZ "Brześć" [Zasób elektroniczny] został zarejestrowany. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/zaregistrirovan-novyyj-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>.

FEZ"¹²⁵. We wrześniu 2019 roku delegacja z izraelskiego miasta Ashdod, którego port jest największy w Izraelu, badała doświadczenie FEZ "Brześć", ponieważ 60 procent wszystkich towarów wprowadzanych do tego bliskowschodniego kraju, w tym także tych z Santa Bremor, który jest mieszkańcem FEZ, przechodzi przez niego. Musimy wierzyć, że dialog, który rozpoczął się między stronami w sprawie ustanowienia więzi współpracy między przedsiębiorstwami z Brestu i Ashdod będzie się rozwijał w najbliższej przyszłości.

Szwajcarscy przedsiębiorcy są zainteresowani Strefą Małej Emisji. Przyciąga je przede wszystkim korzystna lokalizacja lotniska w Brześciu, która pozwala na wykorzystanie go do prywatnych lotów lotniczych. I dalej, może to być kwestia zlokalizowania tutaj "zakładów produkcyjnych z kapitałem szwajcarskim, związanych z inżynierią mechaniczną i produkcją żywności"¹²⁶.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹²⁵ W administracji FEZ "Brześć" odbyło się spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaczii-iz-izrailya>.

¹²⁶ Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - -- 2018 . - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-deloviyx-krugov-shvejczarii> .

Obwód witebski: punkty wzrostu - lokalne surowce i grupowanie

Obwód witebski należy do tych białoruskich obwodów, w których, jak twierdzi głowa państwa, "konieczne jest podjęcie działań technologicznych i organizacyjnych w celu rozwiązania istniejących tam problemów".¹²⁷ i kierować rozwojem regionu w innowacyjnym kierunku. Jednym z prawdziwych instrumentów używanych w regionie do rozwiązania tego problemu jest wolna strefa ekonomiczna "Witebsk", utworzona dwadzieścia lat temu - w 1999 roku, która obecnie znajduje się na obszarze około trzech tysięcy hektarów i składa się z 16 sektorów, z których siedem znajduje się w Witebsku, pięć - w Orszy, a także po jednym w Witebsku, Połocku, Postawsku i Nowopołocku. Na ich terytorium działa już 48 przedsiębiorstw z udziałem inwestorów z 14 krajów, w tym Niemiec, Czech, Rosji, Polski, Wielkiej Brytanii, USA, Izraela, Cypru i Estonii.

W listopadzie 2019 roku dołączył do nich nowy rezydent - Rubovsky Dolomite Quarry Ltd. z udziałem inwestora litewskiego i projektem uruchomienia produkcji materiałów budowlanych na bazie dolomitu. W tym przypadku mówimy o zorganizowaniu produkcji cegieł hipersprasowanych takich jak "Lego" i innych dekoracyjnych materiałów budowlanych z surowców przyjaznych dla środowiska. Produkcja będzie zlokalizowana na terenie dawnego lotniska na obrzeżach Witebska. Najwyraźniej projekt ma charakter długoterminowy, ponieważ całkowite zasoby dolomitów w obwodzie witebskim "szacuje się na ponad 5 mld ton na głębokości od 2,5 do 38 m, z czego wielkość zatwierdzonych zasobów wynosi 878 mln ton. Dolomitowe złożo "Ruba" jest jednym z największych wśród eksploatowanych złóż na Białorusi"¹²⁸. W rzeczywistości, i z tego powodu, produkcja materiałów budowlanych na bazie naturalnych surowców jest jednym z priorytetów rozwoju gospodarki obwodu witebskiego.

Kolejnym bardzo obiecującym kierunkiem rozwoju FEZ "Witebsk" jest produkcja wyrobów z drewna. Obecnie istnieje już pięć przedsiębiorstw-rezydentów specjalizujących się w tej branży. W szczególności, LLC "VMG

¹²⁷ Spotkanie w sprawie rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego w obwodzie witebskim [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-po-voprosam-razvitiya-agropromyshlennogo-kompleksa-vitebskoj-oblasti-22434/.

¹²⁸ Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-vitebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

Wood Art" tworzy pionowo zintegrowany kompleks obróbki drewna. Inna spółka LLC, Akitama, buduje zakład obróbki drewna o niskiej wartości i produkcji pelletu drzewno-paliwowego. A Karelia Venirs organizuje produkcję forniru. Ponadto w FEZ rejestrowane są dwa inne projekty, w tym organizacja produkcji maszyn i urządzeń dla przemysłu drzewnego.

Biorąc pod uwagę oczywiste rosnące zainteresowanie inwestorów projektami przetwórstwa drewna, FEZ "Witebsk" wystąpił z inicjatywą - stworzenia w regionie klastra przetwórstwa drewna, co oznacza związek producentów, ośrodków badawczych i instytucji edukacyjnych, który ma zapewnić korzystne warunki dla innowacji. Wszakże "ta forma współpracy będzie stymulowała rozwój naukowy i ich praktyczne zastosowanie. W rezultacie zwiększy to głębokość obróbki drewna i stworzy produkty o większej wartości dodanej"¹²⁹. Uczestnikami tego klastra mogą stać się przedsiębiorstwa, instytucje dodatkowego kształcenia, instytucje edukacyjne, w których szkoleni są specjaliści z tej branży, w tym Witebska Państwowa Wyższa Szkoła Techniczna. Podpisanie porozumienia w sprawie utworzenia klastra obróbki drewna planowane jest na wiosnę 2020 roku w ramach Międzynarodowego Forum Gospodarczego w Witebsku. Mijmy nadzieję, że ta forma koordynacji, która implikuje synergiczny wpływ na wyniki, rzeczywiście pomoże wprowadzić innowacje nie tylko w wolnej strefie ekonomicznej, ale także poza nią.

Należy podkreślić, że pojawienie się tego klastra w obwodzie witebskim może być kontynuacją i uzupełnieniem innowacyjnego rozwoju północnego obwodu białoruskiego. Przypominamy, że już w październiku 2017 roku powstał tu Nowopołocki Klaster Innowacyjno-Przemysłowo-Petrochemiczny, w skład którego weszły: Miejski Komitet Wykonawczy, Połocki Uniwersytet Państwowy, Naftan, Centrum Budowlano-Instalacyjne nr 16, Novopolock, InterService LLC oraz Nowopołockie Centrum Przedsiębiorczości i Nieruchomości. Już w 2020 roku spodziewany jest prawie dwukrotny wzrost liczby jego uczestników, również kosztem uczestników zagranicznych. W szczególności mogą to być chińscy partnerzy z Weihai, czyli bliźniaczego miasta Nowopołocka w prowincji Szantung, którzy są zainteresowani innowacyjnym rozwojem połockich naukowców w celu stworzenia nowych rodzajów produktów petrochemicznych i poprawy charakterystyki produkowanego paliwa. Wśród potencjalnych

¹²⁹ FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvajuschij-klaster-371147-2019/>.

partnerów klastra wydaje się być firma z Republiki Czeskiej, która jest zainteresowana wejściem na rynek białoruski.

Rosnące zainteresowanie partnerów zagranicznych klastrem petrochemicznym skłania jego organizatorów do optymalizacji mechanizmów interakcji jego uczestników. Z tego względu w 2020 roku planuje się utworzenie tu stowarzyszenia, które będzie pełniło rolę centrum koordynacyjnego i będzie formułowało propozycje poprawy wymogów regulacyjnych regulujących działalność podmiotów tej innowacyjnej infrastruktury. Ponadto, "stowarzyszenie przejmie również organizację imprez w celu rozwijania efektywnej interakcji pomiędzy uczestnikami, tworzenia portfolio wspólnych zamówień, promocji wizerunku klastra oraz poprawy wsparcia kadrowego jego działalności¹³⁰. Istnieją wszelkie powody, aby sądzić, że ten format współpracy może mieć również najbardziej korzystny wpływ na innowacyjny rozwój gospodarki obwodu witebskiego.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹³⁰ Liczba uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego ma się prawie podwoić [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-neftehimicheskogo-klastera-planiruetsja-udelichit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

Wolna Strefa Ekonomiczna "Witebsk": kurs - współpraca międzynarodowa

W sierpniu 2018 roku Republika Białorusi przyjęła dekret nr 346 w sprawie dalszego rozwoju wolnych stref ekonomicznych i zwiększenia atrakcyjności inwestycji krajowych i zagranicznych, w którym stwierdzono potrzebę rozszerzenia terytorium i optymalizacji istniejących stref ekonomicznych w kraju - "Mińsk", "Witebsk", "Grodnoinwest", "Mohylew", "Homel-Raton". Zakłada się, że działania podjęte w dekrete "umożliwią zakwaterowanie mieszkańców, biorąc pod uwagę perspektywę ich dalszego rozwoju, zorganizowanie miejsc pracy, optymalne wykorzystanie wolnych działek wraz z istniejącą infrastrukturą inżynierską i transportową, a także przyciągnięcie inwestycji w tworzenie¹³¹ branż zorientowanych na eksport i zastępujących import.

Należy zauważyć, że tylko w FEZ "Witebsk" dekret ten określa 16 sektorów, znajdujących się nie tylko na terenie Witebska, ale również w innych miastach i osiedlach miejskich obwodu - Postawie, Orszy, Baranie, Bolbasowie, Nowopołocku, Połocku, a także w pobliżu wsi Kosachi i Kopti obwodu witebskiego, z których każdy w najbliższej przyszłości może i powinien otrzymać silne impulsy do rozwoju. A te plany już zaczynają być realizowane w praktyce.

W szczególności, w grudniu 2018 roku w FEZ "Witebsk" pojawił się pierwszy rezydent z kapitałem litewskim - LLC "VMG WoodArt", którego zakład produkcyjny będzie zlokalizowany w pierwszym sektorze wolnej strefy ekonomicznej na terenie dawnego lotniska wojskowego na obrzeżach Witebska, które nosi nazwę "Żurzhewo". Nowy rezydent jest częścią jednego z największych producentów i eksporterów mebli i płyt wiórowych w krajach bałtyckich - międzynarodowego holdingu "VMG" z siedzibą w Kłajpedzie, który zrzesza szereg firm na Litwie, Ukrainie i Białorusi.

Propozycja dla projektu FEZ "Witebsk" obejmuje stworzenie tartaków i fabryk do produkcji płyt wiórowych i mebli. Jego realizacja odbędzie się w dwóch etapach. "Początkowo, w okresie do 2023 roku planuje się zainwestować ponad 50 milionów euro w rozwój działalności produkcyjnej, aby stworzyć około 200 miejsc pracy. Łączna wielkość przerobu drewna w spółkach holdingowych

¹³¹ Białoruś rozważy możliwość zaciągnięcia pożyczki na budowę infrastruktury energetycznej w FEZ [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/>.

wyniesie ok. 700 tys. metrów sześciennych rocznie. W sumie zostanie utworzonych co najmniej 500 miejsc pracy"¹³².

Wśród państw, z którymi mieszkańcy Witebskiej Wolnej Strefy Ekonomicznej z powodzeniem rozwijają dziś współpracę jest Łotwa. W trzech kwartałach 2018 roku ich obroty handlowe z łotewskimi podmiotami gospodarczymi zbliżyły się do 25 milionów dolarów, co stanowi ponad jedną trzecią wzajemnej wymiany handlowej całego obwodu witebskiego z tym bałtyckim krajem. "Następujące spółki są zaangażowane w transakcje eksportowo-importowe z Łotwą: LLC "BelGigaSint", LLC "PO "Energokomplekt", OJSC "Vityaz", LLC "Modern-Expo", LLC "Allianceplast", RUPTP "Orsha Len Mill"¹³³.

Jeszcze bardziej znaczące wyniki są typowe dla interakcji przedsiębiorstw-rezydentów FEZ "Witebsk" z rosyjskimi partnerami, zwłaszcza z Moskwy i obwodu moskiewskiego. Tak więc, tylko w pierwszej połowie 2018 roku obroty z nimi przekroczyły 60 milionów dolarów, a w liderach współpracy biznesowej z Moskwy można nazwać nie tylko OAO "Witebsk Carpets", ale również "przedsiębiorstwa zagraniczne" VIC-zdrowie zwierząt ", LLC "Prodexim ", LLC "TransExpedition ", CJSC "Pozhtekhnika"¹³⁴ i wiele innych.

Interesujące są również inne konkretne plany FEZ "Witebsk" dotyczące poszerzenia geografii współpracy międzynarodowej. Tak więc, chińska firma "Blue Lotus" zaplanowała uruchomienie projektu w 2019 roku z wolumenem inwestycji na poziomie co najmniej trzystu milionów dolarów. Jest to kwestia utworzenia przez chińskiego inwestora na terenie FEZ "do dziesięciu przedsiębiorstw produkcyjnych wytwarzających wyroby z drewna - od biomateriałów opałowych po meble"¹³⁵. Grupa AL Maya ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, której przedstawiciele odwiedzili Witebsk w lipcu 2018 r., widzi jeden z obiecujących obszarów współpracy inwestycyjnej w branży farmaceutycznej, "ponieważ bliskowschodni partnerzy mają w tej dziedzinie bogate doświadczenie"¹³⁶. Ostatecznie, we wrześniu 2018 roku, administracja FEZ

¹³² Mieszkaniec z kapitałem litewskim jest zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasoby elektroniczne]. - -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistririvan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>.

¹³³ Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-łotewskim forum biznesu [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

¹³⁴ Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

¹³⁵ Porozumienie intencyjne zostało podpisane pomiędzy administracją FEZ "Witebsk" a chińską firmą [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

¹³⁶ Administracja FEZ "Witebsk" została odwiedzona przez biznesmenów z ZEA [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

"Witebsk" podpisała umowę o współpracy z indyjską firmą India Advisory, która, zdaniem stron, "będzie służyć jako impuls do dalszej owocnej współpracy i przyciągnięcia indyjskich inwestycji w obwodzie witebskim"¹³⁷.

Przypominamy, że wolna strefa ekonomiczna "Witebsk" została utworzona w 1999 roku. Przed dekretem № 346 składał się z 13 sektorów, w tym 7 - w Witebsku, 4 - w Orszy, a także po jednym w obwodzie witebskim i postawskim. Na koniec 2018 roku zarejestrowano tu 44 firmy z udziałem inwestorów z ponad 10 krajów, w tym niemieckie "Vitella", polskie "Décora East", brytyjskie "LINPAC Peking East", estońskie "Suz-Cable", amerykańskie "CESS-Bel" i wiele innych, które działają w 25 obszarach produkcyjnych, m.in. w przemyśle maszynowym, elektronicznym, weterynaryjnym, chemicznym, paliwowym, spożywczym, lekkim. A łączna liczba pracowników w przedsiębiorstwach krajowych wynosi około 11 tys. osób.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹³⁷ Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-indyjskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

Specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha": określone perspektywy na dużą skalę

W czerwcu 2019 roku w Republice Białoruś wszedł w życie reżim Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSE) dla multimodalnego kompleksu logistycznego "Bremino-Orsha", znajdującego się we wsi Bolbasowo, obwód orszański, obwód witebski. Oznacza to, że w naszym kraju pojawił się drugi kompleks gospodarczy, funkcjonujący w takim reżimie. Chińsko-białoruski park przemysłowy Velikiy Kamen (Wielki Kamień) był pierwszym na tej liście sse w 2015 roku. Należy zauważyć, że Kodeks Celny Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EWEA) ściśle ogranicza możliwość tworzenia takich jednostek terytorialnych w państwach członkowskich stowarzyszenia integracyjnego. W szczególności, tylko "trzy takie strefy mogą być ustanowione w Rosji, dwie na Białorusi i po jednej w Armenii, Kazachstanie i Kirgistanie"¹³⁸. Należy przypomnieć, że termin "specjalna strefa ekonomiczna" odnosi się do terytorium, które ma "szczególny status prawny w stosunku do reszty kraju i preferencyjne warunki ekonomiczne dla przedsiębiorców"¹³⁹. SSE tworzone są w celu przyciągnięcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, tworzenia nowych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników, rozwoju bazy eksportowej, minimalizacji kosztów wynikających z braku ceł eksportowych i importowych, przybliżenia produkcji do konsumenta, wykorzystania tańszej siły roboczej oraz rozwoju terenów.

SSE "Bremino-Orsha" ma na celu przyciągnięcie inwestorów z szeregiem przywilejów i ulg podatkowych. W szczególności, zerowe stawki podatków od zysku (przez 9 lat), od nieruchomości (przez 20 lat), od dywidend (do 1 stycznia 2033 r.), a także zerowe stawki poboru podatku od towarów i usług za granicą, podatku od wartości dodanej (VAT) w przypadku eksportu wyprodukowanych towarów poza EWEA, podatku VAT od sprzedaży, wynajmu lub leasingu nieruchomości przez rezydentów (do 1 stycznia 2033 r.), Wreszcie, specjalny system prawny od 50 lat zajmujący się przetwórstwem przemysłowym, handlem hurtowym, handlem elektronicznym, usługami logistycznymi i magazynowymi, usługami pocztowymi, usługami informacyjnymi i administracyjnymi, badaniami i rozwojem. W tym celu na terenie SSE powstaną dwa sektory - przemysłowy i

¹³⁸ W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - -- 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>.

¹³⁹ Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasoby elektroniczne]. - -- 2018. - URL: https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobaya_ekonomicheskaya_zona.html.

logistyczny. W pierwszym sektorze znajdzie się produkcja sprzętu AGD i elektroniki użytkowej, produktów i preparatów farmaceutycznych, artykułów spożywczych - kawy, herbaty, ryżu, a także części samochodowych, perfum i kosmetyków, chemii gospodarczej, biżuterii. Pojawią się tu również sklepy z wyrobami gotowymi, salony wystawowe, magazyny, centrum biznesowe i parking.

Jeśli chodzi o sektor logistyczny, "będzie on obejmował terminale drogowe, kolejowe i lotnicze. Na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej znajdować się będzie departamentalny punkt odprawy celnej działający 24 godziny na dobę, służby fitosanitarne i weterynaryjne, oddział banku, agent ubezpieczeniowy oraz biuro pośrednictwa celnego"¹⁴⁰. Do grudnia 2023 r. - terminu zakończenia projektu - inwestycje w ten multimodalny kompleks przemysłowo-logistyczny wyniosą 200 mln dolarów. Planuje się wybudować tu łącznie 17 tys. metrów kwadratowych powierzchni biurowej, 190 tys. metrów kwadratowych powierzchni magazynowej i 280 tys. metrów kwadratowych powierzchni produkcyjnej. Plus 1,7 tys. miejsc parkingowych dla ciężarówek. Na terminalu kolejowym zostaną przetworzone przepływy ładunków pomiędzy krajami Europy i Azji, co pozwala już dziś zaplanować, że "w latach 2018-2022 całkowity przepływ tranzytowy przez "Brëmę-Orsha" wyniesie 10 mln ton, produkcja przy pełnej zdolności przeładunkowej - 12 mln ton ładunków rocznie jest planowana na 2026 r."¹⁴¹.

Należy zauważyć, że pierwsze kroki w realizacji tego projektu zostały już podjęte. I tak już w lutym 2019 roku pierwszy pociąg eksportowy z białoruskimi towarami - ponad czterdzieści kontenerów - odjechał stąd do chińskiego miasta Nanchang. Jego czas podróży wynosi dziesięć dni. "Transport morski trwałby 40 dni. Pociąg jeździłby raz w miesiącu"¹⁴². W tym samym lutym 2019 roku, LLC "Bremino Group" otworzyła w Bolbasowie pierwszą fazę kompleksu "Bremino-Orsha", w którego realizację zainwestowano około 20 milionów dolarów. Tutaj rozpoczął pracę terminal logistyki samochodowej z parkingiem na 212 samochodów ciężarowych, który już teraz zapewnia przeładunek prawie dwóch milionów ton ładunków rocznie. W pomieszczeniach administracyjnych i

¹⁴⁰ W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha" [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachala-rabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>.

¹⁴¹ Na Białorusi zaczęła funkcjonować druga specjalna strefa ekonomiczna z preferencyjnym traktowaniem podatkowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: https://interfax.by/news/biznes/novosti_kompaniy/1260614/.

¹⁴² Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn transportowy. - - 2019. - 14 lutego. S. 9.

domowych znajdują się służby celne, weterynaryjne i kontroli fitosanitarnej, które pracują 24 godziny na dobę. Stworzona infrastruktura umożliwia już teraz kompletowanie i przetwarzanie ładunków oraz otrzymywanie usług niezbędnych do zapewnienia procesu działań logistycznych.

Na początku grudnia 2019 roku Bremino Group Company podpisała umowę z chińskim partnerem Shaanxi Zhongqiao Silk Road Technology Development Co. Ltd., umowa przewidująca pojawienie się na terenie SSE międzynarodowego Obozu Handlowego Jedwabnego Szlaku, który na 62 hektarach będzie dużym kompleksem handlowo-wystawienniczym. Przewiduje się, że "na terenie SSE będzie prowadzona hurtowa i mała hurtowa sprzedaż towarów konsumpcyjnych, dostawa towarów i magazynowanie, działalność handlowa z wykorzystaniem platform elektronicznych, a także wystawy produktów z różnych krajów azjatyckich"¹⁴³. Wielkość inwestycji w tym projekcie, realizowanym w ramach chińskiej inicjatywy "Pas i droga", przekroczy 128 milionów białoruskich rubli.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹⁴³ Miasto handlu międzynarodowego pojawi się w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mezhdunarodnyj-torgovyj-gorodok-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-371406-2019/>.

Region Homelski: forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych w regionie

XVI Homelskie Forum Gospodarcze odbyło się w maju 2019 roku i zgromadziło uczestników z 28 krajów, w tym z Rosji, Ukrainy, Kazachstanu, Chin, Włoch, Uzbekistanu, Rumunii, Belgii, Kataru, Pakistanu i Indii. Doświadczenie pokazuje, że w ciągu ostatnich 15 lat, a pierwsze takie wydarzenie odbyło się w południowo-wschodnim regionie Białorusi w 2004 roku, forum gospodarcze okazało się nowym formatem pracy z inwestorami zagranicznymi na poziomie regionalnym i skutecznym narzędziem rozwoju międzynarodowych więzi międzyregionalnych, o czym świadczą liczby. W szczególności, w ciągu lat trwania Forum, portfel inwestycyjny Homelszczyzny "został uzupełniony o 97 podpisanych dokumentów o wartości prawie 2,5 mld USD. Ponad 50% dokumentów zostało już wdrożonych lub jest w trakcie realizacji. Prawie 3 tys. miejsc pracy" powstało¹⁴⁴ w takich miastach jak: Homel, Żłobin, Mozyr, Reczica, Swietłogorsk, a także w powiatach - Lelczyckim, Żytkowski, Wietkowskim, Buda-Koszeliewskim.

I tym razem tylko w ramach części plenarnej XVI Homelskiego Forum Ekonomicznego podpisano dziewięć dokumentów o wartości 130 milionów dolarów. Wśród nich są protokoły intencyjne, które przewidują przebudowę warsztatu Homelstroy materialu, OJSC, budowę zakładów przeróbki odpadów hutniczych i drzewnych, organizację produkcji dzianin, urządzeń hydraulicznych i wyposażenia do nich, recykling materiałów polimerowych, budowę zakładu wydobywania i przetwarzania kaolinu, a także autoryzowanego centrum serwisowego. W szczególności estońska spółka Kaamos Group, która realizuje już jeden ze swoich projektów w obwodzie witebskim, ogłosiła zamiar zainwestowania do 30 milionów euro w utworzenie zakładu przetwórstwa drewna. "W Homelsko-Ratońskim FEZ planowana jest budowa nowoczesnego zakładu produkcyjnego z 100 miejscami pracy zorientowanymi na eksport. Jego wydajność projektowa przekroczy 160 tys. metrów sześciennych tarcicy rocznie"¹⁴⁵. Poza tym na forum zaoferowano potencjalnym inwestorom ponad 150 projektów z zakresu przemysłu drzewnego, przetwórstwa surowców

¹⁴⁴ Białoruś aktywnie realizuje inicjatywy mające na celu uproszczenie warunków dla inwestycji - Słownik [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-belarusi-aktivno-vnedrjajutsja-initsiativy-po-uproscheniju-uslovij-dlja-inwestirovanija-solovej-348564-2019/>.

¹⁴⁵ Od przebudowy warsztatu do budowy zakładu: na forum w Homlu podpisano 9 dokumentów inwestycyjnych [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/ot-rekonstruktsii-tseha-do-stroitelstva-zavodov-9-investdokumentov-podpisali-na-forume-v-gomele-348594-2019/>.

wtórnych, produkcji artykułów spożywczych, materiałów budowlanych, produkcji chemicznej, energetyki, rolnictwa, turystyki, handlu, sfery usług, a także "120 obiektów nieruchomościowych, około 200 działek, a także szereg opracowań naukowych i OJSC na sprzedaż"¹⁴⁶.

Innym obszarem współpracy międzynarodowej, który przyczynia się do rozwoju formatu forum gospodarczego, jest twinning i partnerstwo regionów na poziomie regionów, okręgów i miast. Należy zauważyć, że do połowy maja 2019 r. w regionie Homelii zawarto już ponad 220 międzynarodowych traktatów i protokołów o współpracy. W różnych okresach Forum Gospodarcze w Homelu było miejscem narodzin nowych stosunków partnerskich: między okręgiem Żytkowickim a mołdawską Taraclią; między regionem Homelskim a autonomiczną jednostką terytorialną Gagauzji w Mołdawii. W ciągu ostatnich dwóch lat nawiązane zostały również partnerskie i handlowo-gospodarcze stosunki Homelszczyzny z regionami Rosji, Ukrainy, Mołdawii, Kazachstanu, Azerbejdżanu, Armenii, Serbii, Wietnamu, Gruzji, Włoch i Chin, które później zaczęły przynosić wymierne efekty gospodarcze. "Tak więc tempo wzrostu obrotów w handlu zagranicznym pomiędzy regionem a Armenią w 2018 roku wzrosło 2,5-krotnie. Z udziałem kapitału polskiego realizowanych jest 5 dużych projektów przemysłowych i rolniczych na Homelszczyźnie"¹⁴⁷. A na XVI Homelskim Forum Ekonomicznym dokumenty dotyczące nawiązania przyjaznych i braterskich stosunków podpisały Mozyr i Vulcanesti district Gagauzia, a także Homelskie i Fergana regiony Uzbekistanu.

Jeśli chodzi o memorandum o współpracy międzyregionalnej obwodów homelskiego i fergańskiego, zauważono wyraźny wzrost zainteresowania regionu białoruskiego partnerami w tym środkowoazjatyckim kraju. Wystarczy powiedzieć, że w 2018 roku uzbeckie inwestycje bezpośrednie w gospodarkę Homelszczyzny wzrosły 114 (!) razy. Ponadto "porozumienie w sprawie realizacji wspólnego projektu z regionem Khorezskim w zakresie produkcji maszyn do zbioru zielonki" stało się¹⁴⁸ "ważne dla sztandarowego dla kraju projektu budowy kombajnu - "Gomselmash". Współdziałanie z regionem Fergany, w którym

¹⁴⁶ W centrum regionalnym [Zasoby elektroniczne] otwiera się Homelskie Forum Gospodarcze. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-ekonomicheskij-forum-otkryvaetsja-v-oblastnom-tsentre-348536-2019/>.

¹⁴⁷ Słownik: Współpraca międzyregionalna powinna przynieść maksymalne korzyści lokalnej ludności [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/solovej-mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-dolzno-prinosit-maksimalnuju-vygodu-dlja-mestnyh-zhitelej-348673-2019/>.

¹⁴⁸ Memorandum o współpracy między regionami Homel i Fergana zostało podpisane na forum gospodarczym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/memorandum-o-sotrudnichestve-gomelskoj-i-ferganskoy-oblastej-podpisan-na-ekonomicheskom-forume-348655-2019/>.

mieszka ponad trzy i pół miliona osób, rozwinęło produkcję petrochemiczną i chemiczną oraz jest największym dostawcą produktów owocowo-warzywnych, powinno poważnie rozszerzyć stosunki białorusko-zbeckie na poziomie konkretnych terytoriów w przededniu I Forum Regionów Białorusi i Uzbekistanu, które odbędzie się w sierpniu 2019 roku w Mińsku. Wszystkie te fakty świadczą o tym, że coroczne międzynarodowe forum gospodarcze w Homlu stało się dla południowo-wschodniego regionu Białorusi ważnym elementem polityki wzmacniania wzajemnie korzystnych kontaktów i przyjaznych stosunków z partnerami zagranicznymi, od którego zaczyna się realizacja wzajemnie korzystnych projektów na rzecz mieszkańców tych regionów.

FOR AUTHOR USE ONLY

Wolna Strefa Ekonomiczna "Mińsk": nowi mieszkańcy - nowe możliwości

Ustawa Republiki Białoruś "O wolnych strefach ekonomicznych", przyjęta 7 grudnia 1998 roku, jako jeden z głównych celów utworzenia FEZ określa atrakcyjność "inwestycji w tworzenie i rozwój zorientowanych na eksport i zastępujących import branż opartych na nowych i wysokich technologiach"¹⁴⁹. FEZ "Mińsk", założona na Białorusi w 1998 roku, dość skutecznie zmierza w tym kierunku. Na początku lutego 2020 roku zjednoczyła już 116 przedsiębiorstw będących rezydentami na swoim terytorium, w tym 57 z nich z inwestycjami zagranicznymi. W ciągu swojej ponad dwudziestoletniej historii FEZ stolicy przyciągnął ponad dwa miliardy dolarów inwestycji, w tym od inwestorów z ponad dwudziestu krajów. Zajmując powierzchnię około trzech tysięcy hektarów, obejmuje ona obecnie 23 działki w Mińsku i obwodzie stołecznym, w tym takie miasta jak Mołodeczno, Żodino, Fanipol, Borysów, gdzie z powodzeniem działają przedsiębiorstwa przemysłu maszynowego i metalurgicznego, chemicznego i petrochemicznego, leśnego i budowlanego. Wizytówką FEZ "Mińsk" są tak znani producenci nie tylko na Białorusi, ale i za granicą: "Stadler-Mińsk" - pociągi i tramwaje; grupa firm "Alutech" - komponenty do okiennic ochronnych, systemów bramowych; "Adaani" - sprzęt rentgenowski; "BELGIA" - samochody osobowe i lekkie; "SN AE Europe Industries Bisov" - piły bimetalowe taśmowe i końcowe.

Fakty pokazują, że ten ośrodek przemysłowy na biznesowej mapie Białorusi nadal bardzo aktywnie się rozwija. Wystarczy powiedzieć, że w 2019 roku administracja FEZ "Mińsk" zarejestrowała 17 nowych spółek-rezydentów. Jednym z nich w grudniu 2019 roku był Belagromash, który zamierza stworzyć na terenie Huty w Mołodecznie produkcję specjalistycznych stalowych kontenerów kolejowych. Innowacyjne właściwości tych kontenerów zwiększą szybkość załadunku i rozładunku towarów dzięki temu, że nowe kontenery będą mogły być podnoszone z jednego środka transportu na drugi - z platformy kolejowej na drogową i odwrotnie. Projekt ten przyciąga również fakt, że "głównym odbiorcą kontenerów jest firma zagraniczna, więc nowa produkcja

¹⁴⁹ Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H19800213>

będzie jak najbardziej zorientowana na eksport". Stworzonych zostanie co najmniej 130 miejsc pracy"¹⁵⁰.

W przededniu 2020 roku BelMetr Spółka z o.o. stała się rezydentem FEZ. Jej plany obejmują realizację w Żodinie projektu inwestycyjnego dotyczącego produkcji wodomierzy wandaloodpornych o ulepszonych właściwościach. Należą do nich: zabezpieczenie antymagnetyczne; urządzenie zabezpieczające przed zewnętrznym oddziaływaniem na pokrywę; wysoka czułość miernika; eliminacja zaparowania górnej części obudowy. A niech "produkcja w początkowej fazie będzie prowadzona na terenach dzierżawionych, w przyszłości planuje się budowę nowego budynku produkcyjnego"¹⁵¹.

W 2020 roku liczba mieszkańców FEZ "Mińsk" zaczęła dość intensywnie rosnąć. W połowie stycznia zarejestrowano tu firmę JLLC "Techno-Express" - jednego z czołowych białoruskich producentów w dziedzinie systemów podtrzymywania życia samochodów osobowych. W FEZ spółka planuje realizację projektu inwestycyjnego w zakresie produkcji urządzeń elektrycznych dla wagonów osobowych trakcji lokomotywowej. W szczególności dotyczy to produkcji przekształtników klimatyzacji - "urządzeń przeznaczonych do zasilania silników asynchronicznych instalacji klimatyzacji w kolejowych wagonach pasażerskich jako części urządzeń elektrycznych i systemów podtrzymywania życia"¹⁵². Projekt ten ma potencjał zarówno zastępczy w stosunku do importu, jak i eksportowy, ponieważ głównym odbiorcą powyższych produktów będą nie tylko Koleje Białoruskie, lecz również zainteresowane przedsiębiorstwa w krajach WNP.

Tydzień¹⁵³ później, drugi mieszkaniec Bel-Dozer LLC pojawił się w FEZ w 2020 roku. Jego plany obejmują budowę zakładu w Fanipolu do produkcji szerokiej gamy specjalistycznego sprzętu do robót ziemnych, budowlanych i transportowych. Tutaj zamierzają "produkować koparko-ładowarki - wielofunkcyjne maszyny do prac budowlanych i remontowych, a także równiarki

¹⁵⁰ Produkcja kontenerów towarowych zostanie uruchomiona w Molodechnie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>.

¹⁵¹ Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Zhodino [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

¹⁵² Pierwszy rezydent w 2020 roku został zarejestrowany w FEZ "Mińsk". [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

¹⁵³ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" zbuduje w Fanipolu zakład produkcji specjalnego sprzętu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>.

- wydajne urządzenia specjalne, które są aktywnie wykorzystywane przy budowie i utrzymaniu dróg i lotnisk. <...> Wielkość inwestycji w realizację projektu przekroczy 1 milion euro" .

Kolejny nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" - LLC "Emfil Air", zarejestrowany tutaj na początku lutego 2020 roku, zostanie zakwaterowany w tym samym Fanipolu. Charakterystyczną cechą jego projektu inwestycyjnego będzie wyraźna orientacja na eksport produktów. Faktem jest, że "firma planuje uruchomienie produkcji odpylaczy, jak również aktywnych chemicznie elementów filtrujących do oczyszczania powietrza, na bazie których będzie zorganizowana produkcja innowacyjnych urządzeń high-tech.¹⁵⁴które zostaną zaprojektowane, opracowane i wyprodukowane wyłącznie na zamówienie.

Jak widać, wraz z nadejściem roku 2020 w FEZ "Mińsk" nie zwalnia tempa wzrostu, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko regionu stołecznego, ale całego kraju.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹⁵⁴ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandartnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020>.

Park Przemysłowy Great Stone: perspektywy inwestycyjne są ogromne

W listopadzie 2019 roku Światowa Federacja Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (FEMOSA) zorganizowała w Monako szczyt, którego głównym tematem było wzmocnienie współpracy i przekształcenie udanych doświadczeń wolnych stref ekonomicznych (FEZ) w narzędzia pracy. Ponad 400 przedstawicieli BEZ z Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Belgii, Holandii, Finlandii, Łotwy, Polski, Włoch, Hiszpanii, Grecji, Turcji, Azji i Afryki, a także Izb Przemysłowo-Handlowych, władz publicznych i potencjalnych inwestorów zagranicznych wzięło udział w tym dużym wydarzeniu. FEMOSA jest organizacją pozarządową i non-profit wspieraną przez Organizację Narodów Zjednoczonych, która została założona w 1999 roku w Genewie w celu wspierania i promowania wolnych i specjalnych stref ekonomicznych na całym świecie, a w szczególności - w krajach rozwijających się i krajach o gospodarce w okresie transformacji, aby pomóc mieszkańcom BMS w wejściu na rynek międzynarodowy i przyciągnąć inwestycje zagraniczne. Do zadań FEMOSA należy opracowywanie norm, zasad i wytycznych dotyczących rozwoju FEZ, zapewnianie im pomocy technicznej, prawnej i ekonomicznej oraz szkolenie specjalistów. Statystyki mówią, że "obecnie w 130 krajach istnieje 3500 wolnych obszarów celnych, które zapewniają ponad 70 milionów miejsc pracy"¹⁵⁵. Ale "pomimo korzyści i preferencji oferowanych im we wszystkich krajach, tylko 300-400 jest skutecznych". Wszystko to wynika z zapóźnienia technologicznego, które uniemożliwia BMS stanie się częścią globalnej gospodarki¹⁵⁶.

Republika Białorusi od wielu lat bardzo aktywnie uczestniczy w działalności FEMOSA. I tak, już we wrześniu 2014 roku na Kongresie Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych Europy Południowej i Wschodniej, który odbył się w Serbii, umowa o współpracy z FEMOSA została podpisana przez FEZ "Homel-Raton". A już w marcu 2015 roku na Kongresie Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych Europy Północnej i Wschodniej na temat "Globalizacja

¹⁵⁵ Barcelona będzie stolicą wolnej strefy w 2019 r. [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: https://ru.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9_%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B7%D0%BE%D0%BD_%D0%B2_2019_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83.

¹⁵⁶ Grigoryeva, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasoby Elektroniczne]. - - 2015. - URL: <https://www.komu.by/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>.

biznesu i bezpośrednich inwestycji zagranicznych". Nowy Korytarz Inwestycyjny" odbył się w Homlu pod auspicjami FEMOSA. Uczestniczyło w nim ponad dwustu specjalistów z 25 krajów. "BEZ krajów Europy Północnej i Wschodniej, w tym Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Belgii, Niemiec, Finlandii, Łotwy, a także Włoch, Hiszpanii, Grecji, Azji i Afryki, były prawie w pełni reprezentowane¹⁵⁷. A w maju 2018 roku w tym samym Homelu z udziałem FEMOSA odbył się drugi Kongres Wolnych Stref Ekonomicznych Europy Wschodniej i Północnej, w którym wzięli udział szefowie administracji, spółek zarządzających i mieszkańcy FEZ Kazachstanu, Łotwy, Litwy, Polski, Serbii, Gruzji, Rosji i wielu innych krajów. Wreszcie, w październiku 2018 roku podczas Światowego Forum Inwestycyjnego Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) w Genewie zostało podpisane memorandum o współpracy z FEMOSA przez Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy "Wielki Kamień" i FEZ "Mińsk", które powinno promować "tworzenie w swoich granicach jeszcze bardziej korzystnego klimatu inwestycyjnego dla firm zagranicznych"¹⁵⁸.

Jeśli chodzi o szczyt w Monako, udział w tej wielkiej imprezie stał się dla Białorusi punktem orientacyjnym, ponieważ to właśnie tam chińsko-białoruski park przemysłowy "Wielki Kamień" otrzymał nagrodę FEMOZA Awards 2019, zdobywając nominację "Najszybciej rozwijający się park przemysłowy". Osobliwością tej kategorii jest to, że "kluczem do wyłonienia zwycięzcy były perspektywy globalnego inwestowania Great Stone i jego szybkie tempo rozwoju¹⁵⁹. Rzeczywiście, dzisiaj w "Wielkim Kamieniu" strona białoruska stworzyła solidne korzyści dla mieszkańców - zarówno w zakresie podatków i nabywania gruntów, jak i korzystnego reżimu, w którym rejestracja przedsiębiorstw odbywa się jak najszybciej na zasadzie "jednego okienka". W rezultacie, "dziś ten park wykazuje niesamowity wzrost, do nas przyjeżdżają inwestorzy z całego świata"¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Sidorczyk, V. Wolne Strefy Ekonomiczne Białorusi w 2014 roku stanowiły 12% eksportu kraju / V. Sidorczyk // [Zasoby elektroniczne]. - - 2015. - URL: <http://invest.gomel-region.by/ru/news/?id=2963>.

¹⁵⁸ O udziale Wielkiego Kamiennego Parku Przemysłowego i FEZ "Mińsk" w Światowym Forum Inwestycyjnym UNCTAD [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <http://geneva.mfa.gov.by/ru/embassy/news/b9570573ea1b392a.html>.

¹⁵⁹ "Wielki Kamień" jest uznawany za najszybciej rozwijający się park przemysłowy na świecie [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>.

¹⁶⁰ Megalgoty w "Wielkim Kamieniu" i rekordach IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostjah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>.

Fakty pokazują, że "Wielki Kamień" stał się już międzynarodową platformą dla tworzenia przedsiębiorstw high-tech. Na początku listopada 2019 r. było tu zarejestrowanych 57 mieszkańców. I istnieją wszelkie podstawy, by sądzić, że ich liczba "do końca 2020 roku może wzrosnąć do 80"¹⁶¹. Projekt dotyczący stworzenia produkcji baterii słonecznych jest już tutaj realizowany. W lipcu 2019 roku w parku przemysłowym rozpoczęto budowę białorusko-chińskiego zakładu produkcji mechanicznych przekładni z inwestycją w wysokości 17 milionów dolarów. W październiku 2019 roku, zakład do produkcji silników, LLC "MAZ-Veichai", gdzie produkują "małe węzły montaż silników Euro-5 i Euro-6 norm dla samochodów ciężarowych, pojazdów specjalnych i autobusów. Zdolność produkcyjna przy pracy jednozmianowej będzie wynosić 10 tys. silników rocznie"¹⁶². Przyciąganie nowych mieszkańców do "Wielkiego Kamienia" ułatwi również podpisane na początku listopada 2019 roku memorandum o współpracy z Inchiuańską Strefą Techniczno-Gospodarczą. A to dopiero początek.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹⁶¹ Liczba mieszkańców Great Stone może wzrosnąć do 80 do końca 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-k-kontsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsja-do-80-365696-2019/>.

¹⁶² Otwarcie fabryki silników "Maz-Veichai" w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9051>.

Park Przemysłowy Veliki Kamen: perspektywa rozwoju - subparki

Wśród zadań na rzecz rozwoju parku przemysłowego w 2020 roku wyróżniono "priorytet orientacji na eksport, przyciąganie inwestorów kotwicznych realizujących projekty z zakresu wysokich technologii, rozszerzanie działalności międzynarodowej"¹⁶³.

Jednym z bardzo efektywnych narzędzi poszerzania działalności międzynarodowej Wielkiego Kamienia może być taka forma przyciągania nowych mieszkańców, jak tworzenie w nim subparków, co oznacza "przybycie nie jednego inwestora, ale puli przełomowych firm pod przewodnictwem odrębnej firmy zarządzającej". Otwiera to szerokie perspektywy dla dużych korporacji"¹⁶⁴. Należy dodać, że propozycja ta jest skierowana przez administrację parku nie tylko do prowincji chińskich, "ale również do inwestorów z Europy, w szczególności ze Szwajcarii i Japonii"¹⁶⁵. Głównym warunkiem dla przyszłych mieszkańców, który musi być spełniony, jest tworzenie w parku przemysłowym przedsiębiorstw z branży zaawansowanych technologii. A przestrzeń i możliwości budowy klastrów i subparków technologicznych w skali kraju wystarczą dla wszystkich tutaj.

Należy zauważyć, że format subparku jest już używany w praktyce w Wielkim Kamieniu. Już w maju 2017 r. został tu otwarty pierwszy etap podparku handlowo-logistycznego, zlokalizowanego na 29 hektarach. Jest to sto tysięcy metrów kwadratowych nieruchomości, z których połowa zajmowana była przez magazyny, a prawie jedna czwarta przez centrum wystawiennicze. "W budowę subparku zainwestowano około 120 milionów dolarów. W najbliższym czasie planuje się rozpoczęcie budowy drugiego etapu. Łącznie terytorium subparku

¹⁶³ Park Przemysłowy Great Stone zostanie zaprezentowany na Chińskiej Międzynarodowej Wystawie Importowej [Zasobów Elektronicznych] w listopadzie. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-v-nojabre-predstavjat-na-kitajskoj-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>.

¹⁶⁴ Konoga, P. Aleksander Jaroszenko opowiedział o nowych mieszkańcach parku przemysłowego "Wielki kamień", mieście satelitarnym i planach na 2019 r. / P. Konoga // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.sb.by/articles/vysech-pribyl-iz-kamnya.html>.

¹⁶⁵ Wielki Kamień" oferuje partnerom zagranicznym możliwość tworzenia subparków [Zasobów Elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>.

zajmie powierzchnię ponad 90 hektarów, wielkość inwestycji - 500 milionów dolarów"¹⁶⁶.

Podczas 11. spotkania grupy roboczej ds. chińsko-białoruskiego parku przemysłowego, które odbyło się w listopadzie 2018 r. w Pekinie, zauważono, że w niedalekiej przyszłości zapewnione zostanie niezbędne wsparcie dla praktycznej realizacji w "Wielkim Kamieniu" subparków w Harbinie, prowincji Heilongjiang i prowincji Guangdong. Planowano również "prace nad utworzeniem do końca 2019 r. subparków w parku przemysłowym z prowincjami Sichuan i Shaanxi oraz miastem Hangzhou"¹⁶⁷. Jeśli chodzi o prowincję Guangdong, już w styczniu 2017 r. w jej centrum administracyjnym - mieście Guangzhou odbyła się "ceremonia podpisania umowy o utworzeniu chińskiego (Guangdong) subparku LED w Parku Przemysłowym Great Stone".¹⁶⁸ jak również pięć innych dokumentów o zamiarze przystąpienia do tej podparki konkretnych firm.

Kolejny przełomowy dokument w kontekście tego tematu został podpisany w listopadzie 2018 roku na pierwszej chińskiej wystawie importowanych towarów i usług w Szanghaju. Jest to porozumienie w sprawie utworzenia Chengdu-European Industrial Sub-Park in the Great Stone. Faktem jest, że Chengdu - administracyjne centrum prowincji Syczuan - posiada znaczny potencjał przemysłowy, w tym rozwinięty przemysł samochodowy i lotniczy, co odpowiada priorytetom chińsko-białoruskiego parku przemysłowego. Ponadto, "Chengdu jest najbardziej ekonomicznie bliskim miastem Chin w stosunku do Europy"¹⁶⁹.

Zwróćmy uwagę na ważny szczegół: w ostatnim czasie odbyło się wiele ważnych spotkań i negocjacji, podczas których omawiano kwestie tworzenia narodowych subparków krajów europejskich w "Wielkim Kamieniu". W szczególności, w sierpniu 2019 roku temat ten był dyskutowany w rządzie Republiki Białorusi z przedstawicielami szwajcarskiego środowiska

¹⁶⁶ Anatoli Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu subparku handlowo-logistycznego w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - – 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7228>.

¹⁶⁷ Protokół z 11. sesji grupy roboczej ds. zagadnień Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11.pdf.

¹⁶⁸ Na terenie Parku Przemysłowego Velikiy Kamen zostanie utworzona podparka produktów LED [Zasoby elektroniczne]. - – 2017. - URL: <https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikij-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>.

¹⁶⁹ Chińskie Chengdu rozważa możliwość stworzenia zaawansowanych technologicznie gałęzi przemysłu w "Great Stone" [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya_politika/1251824/.

biznesowego, w tym z kierownictwem Ceres Group Holding AG i szwajcarskiego parku przemysłowego BUSS, którzy pozytywnie ocenili białorską propozycję nie tylko stworzenia szwajcarskiego subparku w "Wielkim Kamieniu", lecz również "działania jako deweloper i przyciągnięcia szwajcarskiego biznesu do współpracy z Białorusią"¹⁷⁰. Warto zauważyć, że już w grudniu 2019 roku w parku przemysłowym zarejestrowano 60. rezydenta - "Szwajcarską firmę Hess Great Stone do produkcji elektrycznych przewozów pasażerskich"¹⁷¹. A w styczniu 2020 roku na spotkaniu w Rzymie z właścicielami i szefami włoskich firm zainteresowanych inwestycjami w projekty parku przemysłowego rozważano w praktyce kwestię "ewentualnego utworzenia w przyszłości włosko-białoruskiego subparku w "Wielkim Kamieniu"¹⁷².

FOR AUTHOR USE ONLY

¹⁷⁰ Krizhevich, I. Na terytorium "Wielkiego Kamienia" może powstać podpark szwajcarski / I. Krizhevich // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-territorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveytsarskiy-subpark-.html>.

¹⁷¹ Chińsko-białoruski park przemysłowy "Great Stone" ma 60-tego mieszkańca [Electron resource]. - - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>.

¹⁷² Białoruś i Włochy rozważą utworzenie wspólnego subparku w "Wielkim Kamieniu" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotriat-vopros-sozdaniya-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

W drodze do standardów edukacyjnych 3+

Jednym z głównych zadań w organizacji procesu kształcenia w szkołach wyższych Republiki Białorusi w roku akademickim 2018/2019 jest aktualizacja treści kształcenia i przejście do nowej generacji standardów kształcenia, które zapewniają kształcenie specjalistów dla wszystkich rodzajów działalności zawodowej, a także "zapewnienie elastyczności i zmienności programów kształcenia zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami rynku pracy, innowacyjnym rozwojem sektorów gospodarki i sfery społecznej; <...> 173zapewnienie praktycznej orientacji

Kwestia ta podyktowana jest faktem, że takie tendencje w rozwoju szkolnictwa wyższego są dziś podkreślane jako jeden z globalnych trendów: 1) przejście na masowe szkolnictwo wyższe, co tłumaczy się rozwojem gospodarki światowej i rosnącym zapotrzebowaniem na wykwalifikowanych specjalistów; 2) wprowadzenie technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkolnictwie wyższym, co wysuwa na pierwszy plan kształcenie kompetencji potrzebnych specjalistom; 3) organizacja kształcenia ustawicznego, które wymaga podstawowej wiedzy w szkolnictwie podstawowym i wiąże się z ograniczeniem kształcenia specjalnego i praktycznego na etapie początkowym. W związku z tym w Republice Białoruś wśród priorytetów rozwoju szkolnictwa wyższego znajdują się takie obszary jak: zapewnienie jakości kształcenia w warunkach masowego szkolnictwa wyższego; związek z rynkiem pracy; "integracja badań edukacyjnych i działań innowacyjno-przedsiębiorczych <...>; dalsza integracja w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej; zwiększenie międzynarodowej konkurencyjności" .

Charakterystyczne dla Republiki Białoruś jest to, że podstawą standardów szkolnictwa wyższego, na podstawie których odbywa się dziś proces kształcenia na pierwszym i drugim poziomie, jest **podejście oparte na kompetencjach**. Szeroko stosowany w praktyce światowej, pozwala w bardziej ukierunkowany sposób formułować wymagania wobec młodych, wykształconych specjalistów, ich kompetencji zawodowych i osobistych. To właśnie przy takim podejściu kompetencje i cechy kwalifikacyjne działalności zawodowej specjalisty są najpełniej skoncentrowane na sferach, przedmiotach, rodzajach i zadaniach działalności zawodowej, a także na składzie kompetencji. Innymi słowy, wprowadzenie do systemu szkolnictwa wyższego podejścia kompetencyjnego ma na celu poprawę jakości tego kształcenia, kształcenie wysoko

¹⁷³ O organizacji procesu kształcenia w szkołach wyższych w roku akademickim 2018/2019. - List Ministerstwa Edukacji Republiki Białorusi z dnia 24.08.2018 r. - - C. 2,3.

wykwalfikowanych specjalistów, którzy są konkurencyjni na rynku pracy, biegli w zawodzie i zorientowani na pokrewne obszary działalności, gotowi do ciągłego rozwoju zawodowego, mobilności społecznej i zawodowej.

Należy również zauważyć, że obecne standardy kształcenia na poziomie wyższym w Republice Białoruś wprowadziły **modułową zasadę** organizacji cyklu społecznego i humanitarnego. W ostatnich latach został on szeroko wdrożony na białoruskich uczelniach w zakresie studiów nad dyscyplinami społecznymi i humanitarnymi, co pozwoliło "przejsć w praktyce do integracji treści edukacyjnych i interdyscyplinarności, a także zorganizować zmienność w opanowaniu treści programów edukacyjnych w związku z przyszłą działalnością zawodową absolwenta"¹⁷⁴. Dalszy rozwój i doskonalenie tej zasady zakłada szerokie upowszechnienie edukacji **zorientowanej na praktykę**, która jest realizowana poprzez integrację potencjałów edukacji, nauki i efektywnej praktyki produkcyjnej. Dlatego też wprowadzenie modułowej zasady budowania programów edukacyjnych szkolnictwa wyższego jest zalecane przez Republikańską Radę Rektorów Szkół Wyższych Republiki Białorusi jako narzędzie do przeglądu i aktualizacji treści.

Standardy edukacyjne trzeciej generacji zostały wprowadzone w białoruskiej szkole wyższej już w latach 2012-2013. Ich wdrożenie 175wymagało zrównoważonego systemowego podejścia do kwestii zapewnienia jakości, zastosowania innowacyjnych technologii edukacyjnych w procesie kształcenia, wzmocnienia praktycznego ukierunkowania zdobywanej wiedzy oraz rozwoju kształcenia ustawicznego. Niemniej jednak w czerwcu 2016 r. republikańska Rada Rektorów uczelni wyższych przyjęła decyzję "O opracowaniu standardowej dokumentacji planowania kształcenia nowej generacji (standardy kształcenia i wzorcowe programy nauczania)", w której wskazano cel opracowania nowej generacji standardów w formacie 3+ w oparciu o istniejące standardy trzeciej generacji. Kluczowymi zasadami powinny być "wdrożenie podejścia opartego na kompetencjach, modułowe projektowanie programów nauczania i standardów, profilowanie <...> , ścisły związek pomiędzy modelami kształcenia licencjackiego i magisterskiego". Opracowane standardy w formacie 3+ powinny opierać się na doświadczeniach z wdrażania krajowych standardów edukacyjnych poprzednich pokoleń oraz najlepszych międzynarodowych praktykach tworzenia

¹⁷⁴ O kierunkach rozwoju szkolnictwa wyższego w Republice Białorusi (poprawa jakości kształcenia i konkurencyjności) [Zasób elektroniczny]. -- 2014. - URL: http://srrb.niks.by/info/post_09_14_14.htm

¹⁷⁵ Makarov, A.V. Realizacja podejścia kompetencyjnego przy projektowaniu standardów szkolnictwa wyższego generacji 3+ / A.V. Makarov // Szkolnictwo wyższe techniczne. -- 2017. -- №1. - Tom 1. - - C. 14.

programów edukacyjnych, a także przyczyniać się do rozwoju i zapotrzebowania na programy magisterskie.

FOR AUTHOR USE ONLY

Literatura

1. Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M. Shchetkina // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoe-razvitie-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>.
2. w 2018 roku Białoruś zajęła 23. miejsce wśród 156 krajów, w których powstała CSD [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-e-mesto-sredi-156-stran-v-dostizhenii-tsur-za-2018-god-333890-2019/>.
3. Białoruś postrzega Agendę 2030 jako podstawę nowej polityki globalnej - Miasnikowicz. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlja-novoj-globalnoj-politiki-mjasnikovich-333892-2019/>.
4. Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>.
5. Proponuje się włączyć 280 projektów [Zasoby elektroniczne] do planu rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitiya-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsja-vkljuchit-280-proektov-359816-2019/>.
6. Szczetkina: należy zsynchronizować pracę grup regionalnych na rzecz utworzenia CSD na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-po-dostizheniju-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>.
7. 7. media stworzą osobną grupę w pracach nad stworzeniem CSD na Białorusi - Szczetkina. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-sostavjat-otdelnuju-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-belarusi-schetkina-333874-2019/>.
8. Ogłoszono krajowy konkurs dla środków masowego przekazu "Od globalnych celów do działań lokalnych" [Electronic Resource]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/objjavlen-respublikanskij-konkurs-dlja-smi-ot-globalnyh-tselej-k-lokalnym-dejstvijam-359398-2019/>.

9. Redakcje "7 dni" i "Belaruskaya Dumki" wygrały konkurs na relację z CSD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/kollektivny-redaktsij-7-dnej-i-belaruskaj-dumki-pobedili-v-konkurse-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>.

10. W 2020 roku Białoruś wzmocni swoje wysiłki na rzecz utworzenia CSD na poziomie regionalnym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiljat-rabotu-po-dostizheniju-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>.

11. Sergei Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>.

12. Sergei Rumas przedstawił zespół Pierwszego Wicepremiera [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9155>.

13. Sergey Rumas: 22 z 34 szczególnie ważnych projektów inwestycyjnych zostało oddanych do użytku. [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>.

14. Szczerbicki, A. Wielkość lotewskich inwestycji w obwodzie witebskim przez 9 miesięcy wzrosła 3,5-krotnie / A. Szczerbickiy // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskich-investitsij-v-vitebskiju-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

15. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 milionów dolarów [- Zasoby Electronu]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamye-inostrannye-investitsii-v-ekonomiku-brestskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/>.

16. Polski inwestor zainwestował w produkcję Goryny Agrokombinatu 1,6 mln br. [Zasobów Elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-investor-vlozhl-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

17. Kuncewicz, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia dziennikarza od innych tematów związanych z tworzeniem informacji (w języku rosyjskim) / A. Kuncewicz // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlicaet-zhurnalista-ot-drugih-subjektov-sozdaniya-informatsii-7110/>.

18. Karliukewicz, A. Głównym zadaniem środków masowego przekazu jest odzwierciedlenie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami (w języku rosyjskim) / A. Karliukewicz // [Zasób elektroniczny]. – – 2019. - URL: <http://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>.

19. Potencjał ofensywny w sferze informacji został już ukształtowany w niektórych państwach - Makarowie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/nastupatelnyj-potentsial-v-informatsionnoj-sfere-uzhe-sformirovan-v-nekotoryh-gosudarstvah-makarov-371838-2019/>.

20. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://president.gov.by/uploads/documents/2019/1post.pdf>.

21. 21. udział w międzynarodowej konferencji w sprawie zwalczania terroryzmu [zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-mezhdunarodnoj-konferentsii-po-borbe-s-terrorizmom-21910/.

22. Przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja podczas ogólnej dyskusji na 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (26 września 2019 r., Nowy Jork) [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b698116bea64ee66.html.

23. Udział w sesji Rady Szefów Państw CIS [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochij-vizit-v-turkmenistan-22184/.

24. Ławrow: Moskwa z zadowoleniem przyjmuje propozycję Mińska dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego [zasobów elektronicznych]. - – 2019. - URL: <https://tass.ru/politika/7145127>.

25. Szczyt Organizacji Traktatu o Bezpieczeństwie Zbiorowym [Zasoby elektroniczne]. – – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/sammit-organizatsii-dogovora-o-kollektivnoj-bezopasnosti-22481/.

26. Wystąpienie ministra spraw zagranicznych Białorusi V. Makei na 26. posiedzeniu Rady Ministerialnej OBWE (Bratysława, 5 grudnia 2019 r.) [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/e8f7cc1b86026dad.html>.

27. Zbudowanie niezawodnego systemu bezpieczeństwa tylko przez siły państwowe jest niemożliwe - Vakulchik [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/postroenie-nadezhnoj-sistemy-bezopasnosti-tolko-silami-gosudarstva-nevozmozhno-vakulchik-371768-2019/>.

28. Matveev, V. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Białorusi jest planowana do zatwierdzenia wkrótce / V. Matveev // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://belta.by/society/view/kontseptsiju-informatsionnoj-bezopasnosti-belarusi-planiruetsja-utverdit-v-blizhajshee-vremja-339646-2019/>.

29. 29) Posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-bezopasnosti-belarusi-20668/.

30. Spotkanie z przedstawicielami społeczeństwa i środowisk eksperckich, białoruskich i zagranicznych środków masowego przekazu "Wielka rozmowa z prezydentem" [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predstaviteljami-obshchestvennosti-i-ekspertnogo-soobshchestva-belorusskix-i-zarubezhnyx-smi-20590/.

31. Media muszą zjednoczyć się przeciwko fałszywym informacjom i nieprofesjonalności - rezolucja forum mediów [zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-nuzhno-objedinitjsja-v-borbe-s-fejkovoj-informatsiej-i-neprofessionalizmom-rezoljutsija-mediaforuma-317622-2018/>.

32. Pavel Legky: głównym narzędziem w walce z niedokładnymi informacjami w Internecie jest zaufanie ludzi [zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pavel-legkij-glavnyj-instrument-v-borbe-s-nedostovernoj-informatsiej-v-internete-doverie-ljudej-317648-2018/>.

33. Ministerstwo Informacji i BelCCI podpisały plan wspólnych działań w zakresie informowania mediów o białoruskim eksporcie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/mininform-i-beltp-podpisali-plan-sovmestnyh-dejstvij-po-osvescheniju-v-smi-belorusskogo-eksporta-339703-2019/>.

34. Digitalizacja przyczynia się do podniesienia poziomu mediów regionalnych - Easy [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL:

<https://www.belta.by/society/view/tsifrovizatsija-sposobstvuet-povysheniju-urovnja-regionalnyh-smi-legkij-317725-2018/>.

35. Zaufanie publiczności może być utrzymane przez okręgowe edycje Melnikowa [Zasobów elektronicznych] z wyjątkową prawdziwością. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/doverie-auditorii-rajonnye-izdaniya-mogut-podderzhivat-iskljuchitelnoj-pravdivostiju-melnikova-338797-2019/>.

36. Rola mediów lokalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów zostanie omówiona na spotkaniu krajowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/rol-mestnyh-smi-v-sotsialno-ekonomicheskom-razvitii-regionov-obsudjat-na-respublikanskom-soveschanii-337842-2019/>.

37. NAIP proponuje omówić projekt strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/naip-predlagaet-obsudit-proekt-strategii-privlechenija-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-belarus-337734-2019/>.

38. Do 2025 roku Białoruś zamierza podwoić atrakcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-namerena-k-2025-godu-udvoit-privlechenie-prjamyh-inostrannyh-investitsij-338382-2019/>.

39. Bogacheva, O. Dekret o rozwoju powiatu orszańskiego zwiększył zainteresowanie inwestorów regionem - Isachenko / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/ukaz-o-razvitii-orshanskogo-raiona-povysil-interes-investorov-k-regionu-isachenko-336516-2019/>.

40. W 2019 roku Białoruś planuje przyciągnąć co najmniej 1,6 miliarda dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ujęciu netto [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-v-2019-godu-privlech-ne-menee-16-mlrd-pii-na-chistoj-osnove-350482-2019/>.

41. W 2018 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w gospodarkę Białorusi 10,8 miliarda dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investory-v-2018-godu-vlozhili-v-ekonomiku-belarusi-108-mlrd-336490-2019/>.

42. Białoruś spodziewa się podwoić swoje inwestycje do 2025 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-udvoit-objem-investitsij-k-2025-godu-325426-2018/>.

43. 43) Belyaninov: EDB bardzo ważne jest finansowanie projektów z wykorzystaniem walut krajowych krajów Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beljjaninov-eabr-krajne-vazhno-finansirovat-proekty-s-ispolzovaniem-natsvaljut-stran-eaes-345396-2019/>.

44. EDB planuje zwiększyć swój portfel kredytowy w 2019 r. do 2,9 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-planiruet-rost-kreditnogo-portfelja-v-2019-godu-do-29-mlrd-345498-2019/>.

45. Na dzień 1 lipca wielkość portfela inwestycyjnego EDB przekraczała 8 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/objem-investitsionnogo-portfelja-eabr-na-1-ijulja-prevysil-8-mlrd-354493-2019/>.

46. Spotkanie z Andreyem Belyaninovem, przewodniczącym zarządu EDB [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <http://government.by/ru/content/8785>.

47. EDB przeznaczy 100 milionów dolarów na sfinansowanie kapitału obrotowego i programu inwestycyjnego Białoruskali [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-vydelit-100-mln-na-finansirovanie-oborotnogo-kapitala-i-investprogrammy-belaruskalija-347439-2019/>.

48. Belinvestbank pozyskał kredyt konsorcjalny od Euroazjatyckiego Banku Rozwoju [Zasoby Elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.belinvestbank.by/about-bank/article/n_Belinvestbank-privlek-sindicizirovannyj-kredit-ot-Evrazijskogo-banka-razvitiya.

49. EDB rozważa udział w finansowaniu odbudowy dróg M10 i M3 na Białorusi [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/>.

50. EDB jest zainteresowana obecnością białoruskiego HTP [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr->

[rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/](#).

51. "Wielki Kamień i EDB będą współpracować, aby przyciągnąć inwestorów do parku [Electronic Resource]. - – 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-i-eabr-budut-vzaimodejstvovat-v-privlechenii-v-park-investorov-335625-2019/](#).

52. Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury dołączył do 6 nowych członków [eResource]. - – 2018. - URL: [https://ekd.me/2018/12/aziatskij-bank-infrastrukturnyx-investitsij-popolnilya-6-novymi-chlenami/](#).

53. Valkova, A.V. Asian Bank for Infrastructure Investments: new financial initiatives in Asia-Pacific / A.V. Valkova // International finance. System bankowy. - – 2016. - – №1. C. 23–32.

54. Klishin, V.V. Utworzenie Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury jako instrumentu poprawy strategii inwestycyjnej krajów rozwijających się w regionie Azji i Pacyfiku / V.V. Klishin. // Biznes w prawie. Dziennik ekonomiczno-prawny. - – 2015. - – №1. - – C. 214–216.

55. Białoruś spodziewa się przyciągnąć Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do współfinansowania projektów [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-privlech-aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-k-sofinansirovaniju-proektov-322842-2018/](#).

56. Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury zwiększy w 2019 r. kredytowanie projektów o 20% [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: [https://www.vestifinance.rupia/artykuły/114547](#)

57. Białoruś dołączyła do Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury [Zasobów Elektronicznych]. - – 2019. - URL: [https://belta.by/special/economics/view/belarus-vstupila-v-aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-333276-2019/](#).

58. Białoruś zaprosiła Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do rozważenia projektów w sektorze transportu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlozila-aziatskomu-banku-infrastrukturnyh-investitsij-rassmotret-proekty-v-transportnom-347465-2019/](#).

59. Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury może rozpocząć finansowanie projektów na Białorusi do końca roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/aziatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-mozhet-nachat-finansirovanie-proektov-v-belarusi-do-kontsa-350838-2019/>.

60. O wynikach pierwszej konferencji konsulów honorowych Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/c12a5a4e0e51ecd5.html.

61. Przemówienie inauguracyjne Pierwszego Wiceministra Spraw Zagranicznych Republiki Białorusi A. Ewoczenki na Pierwszej Konferencji Konsulów Honorowych Republiki Białorusi (5 października 2017 roku, Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/b2e6f26f574a482e.html>.

62. Spotkanie z konsulami honorowymi Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7548>.

63. Przemówienie końcowe Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makiej na pierwszej konferencji konsulów honorowych Republiki Białorusi (5 października 2017 roku, Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/bcc1cb0e38f84b03.html>.

64. Dylenok, Yu. Brazylia jest zainteresowana importem usług "Belorusneft" / Yu. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/brazilija-zainteresovana-v-importe-uslug-belorusnefti-269669-2017/>.

65. Sergiejewa, W. Nepal jest zainteresowany stworzeniem na Białorusi wspólnej produkcji produktów ekologicznych (w języku rosyjskim) / W. Sergiejewa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/nepal-zainteresovan-v-sozdanii-v-belarusi-sovmestnogo-proizvodstva-organicheskikh-produktov-269734-2017>.

66. 66. o otwarciu Konsulatu Honorowego Białorusi w Bordeaux [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - Tryb dostępu: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/ecccbe4e74b16259.html. - Data dostępu: 08.10.2017.

67. Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - – 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

68. 68. przemówienie z dorocznym orędziem do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego [Zasób elektroniczny]. - – 2016. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/aleksandr-lukashenko-21-aprelja-obratitsja-s-ezhegodnym-poslaniem-k-belorusskomu-narodu-i-natsionalnomu-13517/.

69. 69. główne zapisy programu rozwoju społeczno-gospodarczego Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - – 2016. - URL: <http://shod.belta.by/programma>.

70. Zapis podejścia do prasy Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja w ramach udziału w Zgromadzeniu Środowisk Biznesowych Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2016. - URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/e19c618d70541f42.html>.

71. Oświadczenie Ministra Spraw Zagranicznych Republiki Białorusi Władimira Makieja na XVII zjeździe Wspólnoty Gospodarczej Republiki Białorusi "Wyzwanie kryzysu" (2 marca 2016 r., Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - – 2016. - URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/e19c618d70541f42.html>. 72. Narodowe Centrum Marketingu dostrzega trudności w zwiększaniu eksportu do krajów Dalekiego Wschodu [Electronic Resource]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-tsentr-marketinga-vidit-slozhnosti-s-uvelicheniem-eksporta-v-strany-dalnej-dugi-369792-2019/>.

73. Eksport białoruskich produktów rolnych wzrósł o 4,1% w okresie styczeń-wrzesień [Surowiec elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-janvare-sentjabre-vyros-na-41-368669-2019/>.

74. Ministerstwo Rolnictwa spodziewa się, że w 2020 roku eksport sera zbliży się do 1 mld dolarów [Zasoby Elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minselhozprod-rasschityvaet-priblizit-eksport-syrov-k-1-mlrd-v-2020-godu-364726-2019/>.

75. Ministerstwo Rolnictwa i Żywności planuje zwiększyć eksport mięsa i produktów mlecznych o co najmniej 5% w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minselhozprod-planiruet>

[uvelichit-eksport-mjaso-molochnoj-produktsii-v-2019-godu-ne-menee-chem-na-5-369203-2019/](#).

76. Białoruś planuje do końca roku rozpocząć dostawy wyśłódków buraczanych do Chin w ramach umów bezpośrednich [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-do-kontsa-goda-nachat-postavki-v-kitaj-sveklovichnogo-zhoma-po-prjamym-dogovorom-368796-2019/](#).

77. Eksport przedsiębiorstw z Bellesbumprom wzrósł o 4,9% w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/eksport-predpriyatij-bellesbumproma-v-janvare-sentjabre-vyros-na-49-368267-2019/](#).

78. Przedsiębiorstwa Bellesbumprom zamierzają zwiększyć podaż mebli do krajów UE [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-bellesbumproma-namereny-naraschivat-postavki-mebeli-v-strany-es-365937-2019/](#).

79. Przedsiębiorstwa białoruskiego Ministerstwa Przemysłu eksportują do ponad 100 krajów [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-minproma-belarusi-eksportirujut-produktsiju-v-100-stran-363335-2019/](#).

80. Brzeskie przedsiębiorstwa otworzyły 13 rynków w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: [https://www.belta.by/regions/view/predpriyatija-bresta-v-janvare-sentjabre-otkryli-13-rynkov-sbyta-368956-2019/](#).

81. W 2019 roku eksport białoruskich produktów rolnych przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduktsii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020/](#).

82. 82. Niemankowa, J. Białoruś planuje w 2020 roku dostarczyć do Rosji ponad 3 mln ton nabiału i 316 tys. ton mięsa /J. Niemankowa/ [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020/](#).

83. Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produktsiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

84. Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

85. Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-beloruskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

86. Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie wystawie żywności w Dubaju [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-paviljon-belarusi-budet-predstavlen-na-krupnejšej-v-mire-pischevoj-vystavke-v-dubae-375478-2020/>.

87. Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - – 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

88. W 2019 roku Białoruś zmniejszyła eksport towarów i usług o 0,7% do prawie 42 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-snizila-eksport-tovarov-i-uslug-na-07-pochti-do-42-mlrd-379111-2020>.

89. Eksport usług turystycznych na Białorusi przekroczył 250 milionów dolarów w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/eksport-turisticheskikh-uslug-belarusi-v-2019-godu-prevysil-250-mln-379317-2020>.

90. Liczba turystów bezwizowych, którzy w styczniu wjechali do obwodu brzeskiego wzrosła o 70% [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-vjehavshih-v-breŭstskuju-oblast-bezvizovyh-turistov-v-janvar-uvelichilos-na-70-379154-2020>.

91. Białoruś i Polska opracowują mapę drogową dla obszaru turystyki transgranicznej [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabatyvajut-dorozhnuju-kartu-transgranichnoj-turisticheskoj-territorii-378867-2020/>.

92. Białoruś i Polska opracują plan wspólnego zarządzania Puszcą Białowieską [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabotajut-plan-sovmestnogo-upravljenija-belovezhskoj-puscej-367608-2019/>.

93. 93. program działania Rządu Republiki Białorusi na lata 2018-2020 [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/file253cf6b5b538838e.PDF>.

94. 94. Wizyta robocza w Dobrush [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochaja-poezdka-v-dobrush-22978/.

95. Pomysły na zastąpienie importu [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/idei_importozames-ru/.

96. Udział produktów zastępczych z importu w białoruskim przemyśle zbliża się do 40% [Zasoby elektrotechniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dolja-importozameschajuschej-produktsii-v-promyshlennosti-belarusi-priblizhaetsja-k-40-379006-2020/>.

97. Przedsiębiorstwa "Bellesbumprom" w 2019 roku zwiększyły produkcję zastępczych produktów importowych o 9,3% [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-bellesbumproma-v-2019-godu-uvelichili-proizvodstvo-importozameschajuschej-produktsii-na-379049-2020/>.

98. Kapba, E. W obiektywie - "Rechitsadrev". Udana zastąpienie importu / E. Kapba // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <http://dneprovec.by/companynews/2020/02/14/25898>.

99. Igor Lyashenko orientuje "Bellesbumprom" w kierunku bardziej aktywnej produkcji zastępczych produktów importowych [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9267>.

100. Bogacheva, O. Należy zwrócić większą uwagę na kwestie zastępowania importu - Anfimov / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/voprosam-importozameschenija-neobhodimo-udeljat-bolshe-vnimaniya-anfimov-378866-2020/>.

101. Shumel, K.V. Development of import-substituting industries in the context of the innovation development concept of the Republic of Belarus / K.V. Shumel // Women scientists of Belarus and Kazakhstan: a collection of materials of the International scientific-practical conference. I.V. Kazakova [et al.]. - Mińsk: RIVSh, 2018. - – C. 552–554.

102. Białoruś postrzega gospodarkę ekologiczną jako wektor strategiczny - Chudyk [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-rassmatrivaet-zelenuju-ekonomiku-kak-strategicheskij-vektor-hudyk-329111-2018/>.

103. Cel 11: Zrównoważone miasta i osiedla ludzkie [Zasoby elektroniczne]. - – 2015. - URL: <http://www.by.undp.org/content/belarus/ru/home/post-2015/sdg-overview/goal-11.html>.

104. Projekt UNDP "Zielone miasta" na Białorusi przyczyni się do zmniejszenia emisji CO₂ o ponad 90 tysięcy ton [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/proekt-proon-zelenye-goroda-v-belarusi-pomozhet-sokratit-vybrosy-so2-bolee-chem-na-90-tys-t-328928-2018/>.

105. Projekt UNDP "Zielone miasta" na Białorusi przechodzi do etapu realizacji [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/proekt-proon-zelenye-goroda-v-belarusi-perehodit-k-stadii-prakticheskoy-realizatsii-328934-2018/>.

106. O projekcie [Zasoby elektroniczne]. - – 2014. - URL: <https://www.windpower.by/project/>.

107. Henrik, K. Republika Białorusi: zmniejszenie ryzyka inwestycji w odnawialne źródła energii. Raport /K. Henrik, O. Weisbein. - UNDP, 2017. - – 72 c.

108. Narodowy plan działania na rzecz rozwoju "zielonej" gospodarki Republiki Białorusi do 2020 roku. - Mińsk, 2016. - – 36 c.

109. Propozycja inwestycyjna budowy farmy wiatrowej na Białorusi [Zasoby elektrotechniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.windpower.by/files/files/Investment%2025.pdf>.

110. Na budowę największego parku wiatrowego na Białorusi [Zasób elektroniczny] przyciągnięto około 40 milionów dolarów inwestycji

zagranicznych. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/okolo-40-mln-inostrannyh-investitsij-privlecheno-dlja-stroitelstva-krupnejshogo-v-belarusi-vetroparka-361459-2019/>.

111. Ogólne informacje na temat interakcji z międzynarodowymi organizacjami finansowymi [Zasoby elektroniczne]. - – 2015. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/obschaja_info_mfo-ru/#7z.

112. Promocja rozwoju lokalnego w Republice Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <https://euprojects.by/ru/projects/regional-development/sodeystvie-razvitiyu-na-mestnom-urovne-v-respublike-belarus/>.

113. Projekt wspierania rozwoju gospodarczego 12 obwodów będzie realizowany na Białorusi w ciągu najbliższych trzech lat [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proekt-po-podderzhke-ekonomicheskogo-razvitija-12-rajo>.

114. Dwanaście obwodów Białorusi otrzyma międzynarodową pomoc techniczną na rzecz rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/dvenadsat-rajonov-belarusi-poluchat-mezhdunarodnuju-tehpomosch-dlja-ekonomicheskogo-razvitija-338801-2019/>.

115. Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing : Saarbrucken, Deutschland, 2014. - – 675 c.

116. Treitakova, E.V. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne: oszacowanie atrakcyjności dla Republiki Białorusi / E.V. Treitakova // Westnik P.O. Sukhoi State Technical University. - – 2017. - – №3. - – C. 75–83.

117. Przedsiębiorstwa obwodu brzeskiego zainwestowały więcej za granicą niż obcokrajowcy w obwodzie brzeskim [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: [https://1reg.do/2018/02/15/predpriyatiya-bresterkoy-oblasti-bolshe-investirovali-za-rubezh-chem-inostrancyi-v-bresterkiy-region/...](https://1reg.do/2018/02/15/predpriyatiya-bresterkoy-oblasti-bolshe-investirovali-za-rubezh-chem-inostrancyi-v-bresterkiy-region/)

118. Brytyjski inwestor zamierza stworzyć elektrownię słoneczną w dzielnicy Stolin [Electron Resource]. - – 2017. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/britanskiy-investor-nameren-sozdat-solnechnuju-ustanovku-v-stolinskom-rajone-242581-2017/>.

119. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do obwodu brzeskiego w 2019 roku wyniesie co najmniej 50 milionów dolarów [Zasób

elektroniczny]. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pritok-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-brestskuju-oblast-v-2019-godu-sostavit-ne-menee-50-mln-330506-2018/>.

120. Mieszkańcy FEZ "Brest" podwoili swoje potrącenia do budżetu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-uvelichili-otchislenija-v-bjudzhiet-367876-2019/3>.

121. Historia [Zasoby elektroniczne]. -2020. - URL: <https://fezbrest.com/historia>

122. Otwarcie nowej produkcji "Disk" [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/otkrytie-novogo-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB>.

123. W Brześciu kontynuowano dyskusję na białorusko-włoskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorussko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzhilos-v-breste>.

124. Wzmocnienie partnerstwa [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/2-ukreplyaya-partnerskie-svyazi>.

125. Został zarejestrowany nowy rezydent FEZ "Brześć" [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/zaregistrovan-novyyj-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>.

126. W administracji FEZ "Brześć" odbyło się spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administracii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaciej-iz-izraila>.

127. Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - - 2018 . - URL: <https://fezbrest.com/v-administracii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-delovyix-krugov-shvejcarii>.

128. Spotkanie w sprawie rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego w obwodzie witebskim [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-po-voprosam-razvitiya-agropromyshlennogo-kompleksa-vitebskoj-oblasti-22434/.

129. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

130. FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvajuschij-klastery-371147-2019/>.

131. Liczba uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego ma się prawie podwoić [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-neftehimicheskogo-klastera-planiruetsja-uvelicxit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

132. Białoruś rozważy możliwość uzyskania kredytu na budowę infrastruktury energetycznej w FEZ [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energetičeskoj-infrastruktury-330424-2018/>.

133. Mieszkaniec z kapitałem litewskim jest zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistririvan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>.

134. Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-litewskim forum biznesu [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

135. Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

136. Porozumienie intencyjne zostało podpisane pomiędzy administracją FEZ "Witebsk" a chińską firmą [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

137. Administracja FEZ "Witebsk" została odwiedzona przez biznesmenów z ZEA [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

138. Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-indyjskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

139. W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>.

140. Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobaya_ekonomicheskaya_zona.html.

141. W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha" [Zasoby elektryczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachala-rabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>.

142. Białoruś uruchomiła drugą specjalną strefę ekonomiczną z preferencyjnym traktowaniem podatkowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: https://interfax.by/news/biznes/novosti_kompaniy/1260614/.

143. Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn transportowy. - - 2019. - 14 lutego. S. 9.

144. Międzynarodowe miasto handlowe pojawi się w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mezhdunarodnyj-torgovyy-gorodok-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-371406-2019/>.

145. Białoruś aktywnie realizuje inicjatywy mające na celu uproszczenie warunków inwestowania - Sołowieje [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-belarusi-aktivno-vnedrajutsja-initsiativy-po-uproscheniju-uslovij-dlja-investirovanija-solovej-348564-2019/>.

146. Od przebudowy warsztatu do budowy zakładu: na forum w Homlu podpisano 9 dokumentów inwestycyjnych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/ot-rekonstruksii-tscha-do-stroitelstva-zavodov-9-investdokumentov-podpisali-na-forume-v-gomele-348594-2019/>.

147. W centrum regionalnym [Zasoby elektroniczne] otwiera się Homelskie Forum Gospodarcze. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-ekonomicheskij-forum-otkryvaetsja-v-oblastnom-tsentre-348536-2019/>.

148. Słownik: Współpraca międzyregionalna powinna przynieść maksymalne korzyści lokalnej ludności [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/solovej-mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-dolzno-prinosit-maksimalnuju-vygodu-dlja-mestnyh-zhitelej-348673-2019/>.

149. Memorandum o współpracy między regionami Homel i Fergana zostało podpisane na forum gospodarczym [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/memorandum-o-sotrudnichestve-gomelskoj-i-ferganskoj-oblastej-podpisan-na-ekonomicheskom-forume-348655-2019/>.

150. Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - – 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guide=3871&p0=H19800213>

151. Produkcja kontenerów towarowych zostanie dostosowana w Molodechnie [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladzat-v-molodechno-372673-2019/>.

152. Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w miejscowości Zhodino [Zasoby Electronu]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

153. Pierwszy rezydent został zarejestrowany w FEZ "Mińsk" w 2020 roku. [Zasoby elektroniczne] - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

154. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" wybuduje w Fanipolu zakład produkujący specjalny sprzęt [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>.

155. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandardnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020/>.

156. Barcelona będzie stolicą Wolnej Strefy Ekonomicznej w 2019 r. [Zasoby elektroniczne]. - – 2017. - URL:

https://ru.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9_%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B7%D0%BE%D0%BD_%D0%B2_2019_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83.

157. Grigoryeva, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasoby Elektroniczne]. - – 2015. - URL: <https://www.komuś.by/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>.

158. Sidorczyk, V. Wolne Strefy Ekonomiczne Białorusi w 2014 roku stanowiły 12% eksportu kraju / V. Sidorczyk // [Zasoby elektroniczne]. - – 2015. - URL: <http://invest.gomel-region.by/ru/news/?id=2963>.

159. O udziale Wielkiego Kamiennego Parku Przemysłowego i FEZ "Mińsk" w Światowym Forum Inwestycyjnym UNCTAD [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <http://geneva.mfa.gov.by/ru/embassy/news/b9570573ea1b392a.html>.

160. "Wielki Kamień" jest uważany za najszybciej rozwijający się park przemysłowy na świecie. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>.

161. Megalgoty w "Wielkim Kamieniu" i rekordach IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostjah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>.

162. Liczba mieszkańców "Wielkiego Kamienia" do końca 2020 roku może wzrosnąć do 80 [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-k-konsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsja-do-80-365696-2019/>.

163. Otwarcie zakładu produkcji silników "Maz-Veichai" LLC w chińsko-białoruskim parku przemysłowym "Velikiy Kamen" [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9051>.

164. Park Przemysłowy "Great Stone" w listopadzie zostanie zaprezentowany na chińskiej międzynarodowej wystawie importu [Electronic resource]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-v-nojabre-predstavjat-na-kitajskoj-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>.

165. Konoga, P. Aleksander Jaroszenko opowiedział o nowych mieszkańcach parku przemysłowego "Wielki kamień", mieście satelitarnym i planach na 2019 r. / P. Konoga // [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.sb.by/articles/vysech-pribyl-iz-kamnya.html>.

166. "Wielki Kamień" oferuje partnerom zagranicznym możliwość tworzenia subparków [Zasobów Elektronicznych]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>.

167. Anatoli Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu subparku handlowo-logistycznego w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - – 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7228>.

168. Protokół z 11. sesji grupy roboczej ds. zagadnień chińsko-białoruskiego parku przemysłowego [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11.pdf.

169. Na terenie Parku Przemysłowego Veliky Kamen zostanie utworzona podparka produktów LED. - – 2017. - URL: <https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikij-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>.

170. Chińskie Chengdu rozważa możliwość stworzenia w "Wielkim Kamieniu" [Zasobach Elektronicznych] przemysłu zaawansowanych technologii. - – 2018. - URL: https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya_politika/1251824/.

172. Krizhevich, I. Na terytorium "Wielkiego Kamienia" może powstać szwajcarski subpark / I. Krizhevich // [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-territorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveytsarskiy-subpark-.html>.

173. Chińsko-białoruski park przemysłowy "Great Stone" ma 60-tego mieszkańca [Electron resource]. - - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>.

174. Białoruś i Włochy rozważą utworzenie wspólnego subparku w "Wielkim Kamieniu" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotrjat-vopros-sozdaniya-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

175. O organizacji procesu kształcenia w szkołach wyższych w roku akademickim 2018/2019. - List Ministerstwa Edukacji Republiki Białorusi z dnia 24.08.2018 r. - - 46 c.

176. Gaisienok, W.A. Globalne wyzwania i rozwój szkolnictwa wyższego w Republice Białorusi / W.A. Gaisienok // Innowacyjne podejścia w procesie kształcenia w szkolnictwie wyższym: aspekty krajowe i międzynarodowe: zbiór artykułów międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej poświęconej 50. rocznicy Połockiego Uniwersytetu Państwowego, Nowopołock, 8-9 lutego. 2018 / Połocki Uniwersytet Państwowy; redakcja: Yu.P. Golubev, N.A. Boreiko. - Novoprolotsk, 2018. - - C. 9-12.

177. O kierunkach rozwoju szkolnictwa wyższego w Republice Białorusi (poprawa jakości kształcenia i konkurencyjności) // [Zasób elektroniczny]. - - 2014. - URL: http://srrb.niks.by/info/post_09_14_14.htm

178. Makarov, A.V. Realizacja podejścia kompetencyjnego przy projektowaniu standardów szkolnictwa wyższego generacji 3+ / A.V. Makarov // Szkolnictwo wyższe techniczne. - - 2017. - - №1. - Tom 1. - - C. 13-23.

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brīvības gatve 197
LV-1039 Rīga, Latvia
Telefax: +371 686 204 55

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY